

TAMPEREEN YLIOPISTO

Kontekstina vuorohoito – lastentarhanopettajien ja lasten
vanhempien näkökulmat tarkastelussa

Kasvatustieteen yksikkö
Kasvatustieteen pro gradu-tutkielma

MARIA ALANEN

Kesäkuu 2016

Tampereen yliopisto

Kasvatustieteiden yksikkö

MARIA ALANEN: Kontekstina vuorohoito - lastentarhanopettajien ja lasten vanhempien näkökulmat tarkastelussa

Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma, 77 sivua

Kesäkuu 2016

Vuorohoito on tarkoitettu lapsille, joiden päivähoitotarve ulottuu iltoihin, öihin ja viikonloppuihin. Globaalissa 24/7 auki olevassa yhteiskunnassa vuorohoito mahdollistaa vanhempien moninaiset työajat. Varhaiskasvatuslaki edellyttää kuntia huolehtimaan tarpeen mukaisesta hoidon järjestämisestä. Kunnat tarjoavat vuorohoitoa vanhempien työaikojen perusteella.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten lastentarhanopettajat ja vanhemmat kuvaavat vuorohoitoa, ja mitä yhtäläisyyksiä ja eroja heidän kuvauksissaan esiintyy. Tutkimustehtävänä on kartoittaa, millaista kuvaa kasvatuksen ammattilaiset rakentavat vuorohoidosta, ja millaisena vanhemmat kokevat vuorohoidon ja miten he kuvaavat vuorotyön ja perhe-elämän yhdistämistä. Vuorohoito on herättänyt keskustelua julkisuudessa lasten hyvinvoinnin näkökulmasta. Keskusteluihin on liittynyt huolipuhetta sekä vuorohoidosta että riskiperheistä. Tutkimuksessa kartoitetaan myös millaista huolipuhetta vanhemmat ja lastentarhanopettajat liittävät kertomuksiinsa.

Tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä määritellään varhaiskasvatuspalveluiden merkitystä lapsuuden instituutiona. Vuorohoidon erityisyys tulee esiin sekä varhaiskasvatuksen tavoitteiden, toimintakulttuurin että siihen liitetyn huolipuheen osalta. Työn ja perheen yhdistämisen problematiikkaa kuvataan vanhempien työn ja lasten hyvinvoinnin välisiä yhteyksiä kuvaavan synteesimallin avulla. Kasvatusvuorovaikutuksen osuus määritellään sekä kasvattajayhteisön että kasvatuskumppanuuden näkökulmista.

Tutkimus toteutettiin laadullisella tutkimusotteella. Tutkimuksen aineisto kerättiin teemahaastattelujen avulla keväällä ja syksyllä 2015. Tutkimukseen osallistui kaksi vuorohoidon perhettä ja kaksi lastentarhanopettajaa eri vuorohoidon ryhmistä Pirkanmaalla. Analyysi aloitettiin aineistolähtöisesti etsimällä tutkimuskysymysten suuntaisesti olennaisia ilmaisuja. Analyysin edetessä valmiit teoriakäsitykset liitettiin analyysiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin tavoin.

Tutkimus osoitti, että vanhemmat kokivat vuorotyön raskaana ja haasteellisena perhe-elämän kannalta. Vuorohoitoon palveluna oltiin tyytyväisiä ja luottamus henkilökuntaan oli vahvaa. Lapset sopeutuivat hyvin myös yöhoitoon. Lasten hyvinvointi heijastuu vanhempien vointiin. Lastentarhanopettajan työtä vuorohoidossa hankaloittaa selkeiden vuorohoitoa koskevien säädösten puuttuminen. Vanhempien selviytymistä helpottava joustavuus haastaa vuorohoidon työvuorojen suunnittelun. Huolipuhe liittyi perheiden elämähallintataitoihin sekä lasten hyvinvoinnin näkökulmasta että vanhemmuuden osalta. Nähtiin, että vuorohoidossa ongelmia on enemmän kuin muutoin päivähoitossa ja että vanhemmat tarvitsivat neuvoja ihan perusasioihinkin. Vanhempien huoli kohdistui omaan jaksamiseen. Tukiverkoston olemassaolo koettiin korvaamattomaksi.

Avainsanat: vuorohoito, varhaiskasvatus, huolipuhe, vuorotyö, kasvatuskumppanuus

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 VARHAISKASVATUS VUOROHOIDON KONTEKSTISSA	7
2.1 Lapsuuden institutionaalistuminen.....	7
2.2 Vuorohoidon erityispiirteitä.....	10
2.2 Vuorohoito ja huolipuhe.....	13
2.4 Vuorohoito aiemman tutkimuksen valossa	15
3 TYÖN JA PERHEEN KOHTAAMINEN	19
3.1 Työn ja perheen yhteensovittaminen	19
3.2 Työajan merkitys lapsiperheissä	23
3.3 Ajankäyttö perheissä	24
4 YHTEISYÖN MERKITYS VANHEMPIEN JA KASVATTAJIEN VÄLILLÄ	26
4.1 Kasvattajayhteisö	26
4.2 Kasvatuskumppanuus yhteistyön välineenä	28
5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ	32
6 TUTKIMUKSEN MENETELMÄOSUUS.....	35
6.1 Tutkimuksen taustasitoumukset	35
6.2 Tutkimuksen aineisto	37
6.3 Aineiston analysointi	40
6.4 Tutkimuksen eettiset valinnat ja luotettavuus.....	44
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	46
7.1 Lastentarhanopettajien ja vanhempien kokemukset vuorohoidosta.....	46
7.1.1 Lasten sijoittuminen vuorohoitoon.....	46
7.1.2 Lasten epäsäännölliset hoitoajat	48
7.1.3 Lasten hyvinvointi	49
7.1.4 Vuorohoidon toimintakulttuuri.....	51
7.1.5 Vanhempien ja lastentarhanopettajien yhteistyö vuorohoidossa.....	54
7.2 Lastentarhanopettajien ja vanhempien kertomuksissa esiintyvä huolipuhe	57
7.2.1 Huoli perheistä ja vanhemmuudesta.....	58

7.2.2 Huoli lapsista.....	59
7.2.3 Huoli vuorohoitojärjestelmästä	59
7.2.4 Vanhempien huoli elämäntilanteestaan.....	60
7.3 Synteesimalli.....	60
8 POHDINTA	63
8.1 Tulosten tarkastelu	63
8.2 Jatkotutkimus ehdotuksia	66
LÄHTEET.....	68

1 JOHDANTO

Pro gradu -tutkielmani käsittelee lasten vuorohoitoa. Aihe on hyvin ajankohtainen, sillä monet nykyhallituksemme keinot Suomen kilpailukyvyn parantamiseksi koskettavat myös lapsia ja lapsiperheitä. Vähittäiskauppojen ja parturi-kampaamoliikkeiden aukioloaikojen vapauttaminen vuoden 2016 alussa vaikuttaa monen perheellisen työaikaan. Kaupanalan aukioloaikojen pidentyminen tuo muutoksia myös esimerkiksi siivous- ja vartiointialojen työaikoihin. 24/7 -toimintaympäristö on nykypäivää.

Keski-Suomessa on ryhdytty yhteistuumin ratkomaan vuorohoitoon liittyviä kysymyksiä OHOI - Osaamista vuorohoitoon -hankkeen myötä. Keskustelua on herättänyt vuorohoidon palvelujärjestelmän toimivuus sekä vuorohoidon henkilöstön työhyvinvointi. Esiopetuksen muuttuminen velvoittavaksi lukuvuoden 2015 alussa vaikuttaa vuorohoidossa olevien esikouluikäisten elämään, jos esiopetusta tarjotaan vain arki-aamupäivisin. Uusi varhaiskasvatustaki korostaa lapsen oikeutta varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista lapsen kasvatusta ja opetusta. Päiväkodissa lastentarhanopettajilla on päävastuu kasvatus- ja opetustyöstä. Pedagoginen vastuu kuuluu siis lastentarhanopettajien työnkuvaan, mutta vuorohoidossa kasvatus- ja opetusvastuuta joutuu usein kantamaan myös vuorotyötä tekevät lastenhoitajat.

Lasten vuorohoitoon liitetään myös melko paljon huolipuhetta. Keskustelua käydään muun muassa lasten emotionaalista hyvinvoinnista, pitkistä hoitoajoista, rutiinien puutteesta ja vanhempien jaksamisesta. Tutkielman teoriaosuudessa tuon esiin hyvin kriittisiäkin kannanottoja vuorohoitoa kohtaan, jotka saattavat jopa osaa lukijoista ärsyttää. Haluan kuitenkin herättää ajatuksia siitä, miten erilaiset näkemykset julkisuudessa voivat muovata kuvaamme vuorohoidosta.

Globalisaation, teknologian kehityksen ja työelämän murroksen myötä yhteiskunnastamme on muovautunut 24/7 auki oleva palveluyhteiskunta, jonka seurauksena yhä useampi tekee työtä epätyypillisinä työaikoina aamuharhain, iltaisin, öisin ja viikonloppuisin. Monen tietotyöläisen työaika on muuttunut rajattomaksi ja henkilökohtaiseksi. Tämä koskettaa myös lapsiperheiden vanhempia, joiden täytyy saada lastenhoito järjestymään poikkeavista työajoista huolimatta. Tutkimusten mukaan vanhempien epätyypillinen työaika sääntelee perheiden päivähoidon käyttöä ja vaikuttaa siis lasten mahdollisuuksiin osallistua varhaiskasvatukseen. Tutkijat kantavatkin

huolta siitä, miten tulevaisuudessa huomioidaan näiden lasten oikeus säännölliseen, ohjattuun varhaiskasvatukseen. (Kekkonen, Rönkä, Laakso, Tammelin & Malinen 2014, 52; 66–67.)

Suomessa päivähoiton institutionaalinen asema on vahva, mutta epätyypillisinä työaikoina työskentelevien vanhempien lapsille suunnatun vuorohoidon asema on vielä vakiintumaton. Vanhempien työaikojen sijoittuminen vuorokauden ympäri haastaa perinteisen päiväkotiarjen ja varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin. Alasuutarin (2010, 175) tutkimuksessa tulee esiin, että päivähoiton tapaa toimia harvoin kyseenalaistetaan. Alasuutari huomioi, että vanhempien ja lasten osallisuus ei vielä toteudu päiväkotien toiminnassa. Instituutiona varhaiskasvatus on varsin jäykkä hänen mielestään. Minuakin kiinnostaa Alasuutarin esittämä kysymys, miten päivähoito suhtautuu niihin haasteisiin, joita lasten ja perheiden arkielämän muutokset sekä yleinen yhteiskunnallinen muuttuminen tuovat tullessaan.

Samaan aikaan, kun ajankäyttötutkimukset kertovat perheen yhteisen ajan lisääntymisestä, kasvaa kulttuurinen huoli ajan riittämättömyydestä (Julkunen, Nätti & Anttila 2004, 171). Perheen yhteistä aikaa korostetaan ja ajankäytön ihanteet vaikuttavat hyvän vanhemmuuden arvoihin. (Kuivakangas 2002, 43–44.) Modernin lapsuuden asiantuntijapuhe siirtyy arkipuheeseen ja luo kuvaa siitä millainen on hyvä lapsuus. Mahtuuko vuorotyötä tekevien vanhempien mahdollistava lapsuus hyvän lapsuuden raameihin? Entä millaiselle lapselle on tilaa suomalaisessa päivähoitossa vuorohoidon kontekstissa?

Tutkimukseni tavoitteena on kartoittaa ja kuvailla lastentarhanopettajien ja vanhempien käsityksiä ja kokemuksia vuorohoidosta. Pyrin tunnistamaan näiden tulkintojen mahdollisia eroja ja yhteneväisyyksiä. Olen kiinnostunut siitä, miten 24/7 -yhteiskunta ilmenee päivähoiton kentällä ja miten siihen liitetty huolen diskurssi näkyy vanhempien ja lastentarhanopettajien puheessa.

Varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistumisen myötä varhaiskasvatus korvaa käsitteenä päivähoiton (Varhaiskasvatuslaki 580/2016). Tässä tutkimuksessa käytän kuitenkin rinnakkain käsitteitä päivähoito ja varhaiskasvatus. Tutkimuksenteko osuu aikaan, jolloin päivähoitolaki korvataan varhaiskasvatuslailla, joten molempien termien käyttö on perusteltua. Käyttämässäni lähdekirjallisuudessa puhutaan joko varhaiskasvatuksesta tai päivähoitosta riippuen julkaisuajankohdasta ja kirjoittajasta. Myös aineistossa nämä käsitteet esiintyvät rinnakkain lastentarhanopettajien ja vanhempien kertomuksissa.

Tutkimuksen teoreettinen tausta koostuu neljästä osasta. Ensimmäinen liittyy lapsuuden institutionaalistumiseen ja kuvaukseen vuorohoidon erityispiirteistä. Vuorohoitoon liitetään myös monia epävarmuustekijöitä, joita julkisuudessa kuvataan riskikeskeisesti. Omissa alaluvuissa tuon esille lapsuuteen ja vuorohoitoon liitetyn huolipuheen ja aiempaa tutkimusta vuorohoidosta.

Seuraava teoreettinen kehys käsittelee työn ja perheen yhdistämisen kysymystä. Esittelen synteesimallin, joka kokoaa työelämän tutkimuksen, perhetutkimuksen ja lapsuustutkimuksen näkökulmat vanhemman työn vaikutuksista lapsen hyvinvointiin. Kolmannessa osiossa selvitän kodin ja päiväkodin välistä yhteistyötä. Kuvaan kasvatuskumppanuutta yhteistyön välineenä.

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus. Tutkimuksen aineiston keräsin vuoden 2015 keväällä ja syksyllä haastatteleamalla kahta vuorohoidon ryhmässä työtään tekevää lastentarhanopettajaa ja kahta vuorohoidon asiakasperheen vanhempaa. Tutkimus on fenomenologinen tutkimus, sillä tarkoitukseni on löytää sekä yhdistäviä että erottavia tekijöitä vanhempien ja lastentarhanopettajien vuorohoitokokemuksista. Esiymmärrykseni aiheesta muovautuu ja kehittyy tutkimuksen edetessä, joten voidaan puhua myös hermeneuttisesta tutkimusstrategiasta. Tulkinnat vuorohoidon kokemuksista pyrin rakentamaan analysoimalla niitä merkityksiä, joita vuorohoidon piirissä toimivat vanhemmat ja lastentarhanopettajat esittävät.

2 VARHAISKASVATUS VUOROHOIDON KONTEKSTISSA

Politiikka, palvelurakenne ja lainsäädäntö ohjaavat lapsiperheiden valinnan mahdollisuuksia yhteiskunnassamme. Lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmässä varhaiskasvatuspalveluilla on keskeinen merkitys. Varhaiskasvatuksella voidaan nähdä olevan myös lasten tasa-arvoisuutta lisäävä vaikutus. Päivähoito on yhteiskunnan tarjoamaa varhaiskasvatuspalvelua, jota tarjotaan pääosin päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Lasten päivähoidossa yhdistyvät sekä lapsen oikeus varhaiskasvatukseen että vanhempien oikeus saada lapselleen hoitopaikka. Varhaiskasvatusta säätelee varhaiskasvatuslaki.

2.1 Lapsuuden institutionaalistuminen

Yhteiskunnassamme monet taloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja rakenteelliset muutokset vaikuttavat myös lasten elämään ja kokemuksiin. Miten instituutioiden ja organisaatioiden tasoille sijoittuvat lapsuuden tekijät ovat riippuvaisia yhteiskunnallisen makrotason tekijöistä ja miten ne välittyvät lasten arkisiin ympäristöihin ja mahdollistavat toimijuuden? Julkisen hyvinvointi- ja lapsipolitiikan painotukset vaikuttavat lasten ja heidän perheidensä arkeen. Yhteiskunnan talouden perusrakenteiden, kuten elinkeinorakenteen ja vallanjaon perusteiden, muutosten vaikutukset näkyvät myös lasten elämässä ja lapsuus muuttuu (Eerola-Pennanen 2009, 53). Lapsipolitiikan muuttumisen taustalla vaikuttavat siis yhteiskunnalliset prosessit, kuten kansainvälisen kilpailun lisääntyminen ja Suomen liittyminen Euroopan unioniin. Myös YK:n Lapsen oikeuksien ratifioiminen vaikutti valtiolliseen lapsipolitiikkaamme. Lapsuuden tarkastelun painopiste on siirtynyt kohti lapsen oikeuksia ja niiden toteutumista. (Strandell 2012, 14.) Lapsuuden tutkimuksen sekä lapsuuden politiikan ja hallinnan tutkimus tuo esiin kuinka poliittisten ja taloudellisten instituutioiden rooli hyvän lapsuuden määrittelijänä on kasvanut. (Strandell 2012, 18.) Lapsuudentutkimus paljastaa yhteiskunnan instituutioiden, esimerkiksi perheen, kasvatus- ja

koulutusinstituutioiden, ehdollisuuden suhteessa lapsiin. Ne eivät ole pelkästään vaikuttavia tekijöitä, vaan luovat lapsuuden mahdollisuudet ja ehdot tietynlaisiksi. (Alasuutari 2009, 54.)

Sukupolvijärjestystä voidaan käyttää käsitteellisenä tutkintavälineenä tutkittaessa lapsia, lapsuutta ja lapsuuden ilmiöitä. Sukupolvijärjestys kuvaa lasten sijoittamista yhteiskunnallisiin yhteyksiin, sen sosiaalisiin ja kulttuurisiin rakenteisiin sekä niihin prosesseihin, joissa näitä rakenteita luodaan, ylläpidetään ja muutetaan. (Alanen 2009, 12.) Moderni sukupolvijärjestys näkyy lasten suojelun, hoivan, kasvatuksen ja opetuksen painottumisena yhä enemmän instituutioille, kuten päivähoitoon ja kouluun. Institutionaalistuminen kertoo myös normituksista: hyvän lapsuuden ehdot on määritetty lasten yhdenmukaisiksi oletettujen tarpeiden, toiveiden, kokemusten ja etujen pohjalta. Institutionaalisen rakennelman myötä lapsuudelle on kehittynyt uudenlainen merkitys. Lapsuus nähdään ja ymmärretään elämänkulun alkuvaiheena, ja hyvän lapsuuden katsotaan olevan kaikkien oikeus. (Alanen 2009, 14.) Lapsuutta voidaan määrittää myös tilallisesti, esimerkiksi kysymällä mikä on oikea paikka lapsille. Tilallinen erottelu tuo esiin arkipäivän käsityksiä lapsen edusta. Tilallinen valvonta ei kuitenkaan yksin kuvaa lapsuutta, vaan lapset muuntelevat arkisia tilojaan itselleen ja sosiaalisille suhteilleen sopiviksi. (Kullman, Strandell & Haikkola 2012, 10–12.)

Moderni lapsuus punnitaan erilaisten asiantuntijaryhmien lapsen kehitystä koskevan tiedon ja osaamisen valossa. Lasten hoidon ja kasvatuksen ammattilaisten tieto on siirtynyt myös arkipuheeseen ja julkiseen keskusteluun. Millainen on hyvä lapsuus ja miten se järjestetään? Kasvatusinstituutiot säätelevät ja mahdollistavat lapsuutta ja luovat edellytykset myös lapsille itse rakentaa lapsuuttaan. Millainen kasvatusjärjestelmä tukee pienten lasten hyvää lapsuutta? Miten varhaiskasvatuksen toimijat muovaavat ja tuottavat lasten toiminnan ja lapsuuden olemisen mahdollisuuksia?

Kulttuuriset muutokset vaikuttavat varhaiskasvatukseen. Käsitteet lapsista, oppimisesta ja kasvatuksesta näkyvät varhaiskasvatuksen pedagogisissa painotuksissa ja ilmentyvät julkisten instituutioiden toimintana. Niissä tapahtuvaa varhaiskasvatusta säädellään yhteiskunnan asettamien tavoitteiden ja toimintamahdollisuuksien puitteissa. Varhaiskasvatuksen ammattilaisille jää kuitenkin vastuu toiminnan toteuttamisesta. Arjen pedagogisten ratkaisujen kautta he osaltaan ovat synnyttämässä varhaislapsuuden pedagogisia ympäristöjä. (Karila 2013, 9.) Alasuutari (2009, 62) huomioi, kuinka yhteiskunnan, kasvatuksen ja lapsuuden muutos on saanut tutkimuksellista arvoa myös sellaisissa yhteiskunnallisissa ilmiöissä, joita ei yleensä huomioida ja tunnisteta arjessa. Niiden avulla tuotetaan uusia ajattelun välineitä varhaiskasvatuksen pohtimiseen ja kehittämiseen. Perhetutkimuksessa ollaan kiinnostuneita niin hyvistä kuin vaikeimmistakin ajoista perheen arjessa sekä niistä tekijöistä, jotka aiheuttavat tätä vaihtelua arkeen. Lapsiperheiden arjen toimivuuteen

vaikuttavat työn epävarmuus, kiireisyys ja henkinen vaativuus. Yhteiskunnan muuttuminen 24 tuntia vuorokaudessa auki olevaksi palveluyhteiskunnaksi tarkoittaa muutoksia myös työajoissa. Lapsiperheillä työaikojen, päivähoitoaikojen sekä perheen ja lasten elämisen tahdin yhteensovittaminen on vaativaa. (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 14, 16.)

Suomalainen varhaislapsuus tuotetaan vahvasti vanhempien valintoja korostavalla tavalla. Näiden ratkaisujen myötä suomalaisten lapsuus rakentuu erilaiseksi huolimatta lapsipoliittisista linjauksista. (Karila 2009, 254.) Toisaalta yhteiskunnan ideologinen taso, sen kulttuurinen ja sosiaalinen todellisuus määrittää millaisin lapsipoliittisin toimenpitein perheitä tuetaan. (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 26.) Aikuisten tarpeet näkyvät suomalaisen päivähoiton historiassa työvoimapoliittisissa linjauksissa; naisten tuli päästä töihin. Subjektiviisen päivähoito-oikeuden myötä perheiden tilanne ei enää vaikuttanut päivähoitopaikan saantiin. Subjektiviinen hoito-oikeus on mahdollistanut molempien vanhempien työssäkäynnin, mutta vaikuttanut myös joidenkin lasten hoitoaikojen pituuteen ja hoitopäivien määrään. (Kalliala 2012, 22, 34.) Varhaiskasvatustilain muutosten myötä kunnat voivat itse valita jatkavatko subjektiviisen oikeuden linjoilla vai rajaavatko ne sitä.

Suomalaisessa päivähoitossa yhdistyvät sekä kasvatuksellinen että sosiaalipalvelullinen tehtävä. Perinteisesti kunnallinen päivähoito on nähty painottuneena enemmän sosiaalipalveluna perheille kuin varhaiskasvatuksena. Vanhempien näkökulmasta päivähoito on sosiaalipalvelua perheille. (Hujala ym. 2007, 12.) Hallinnonalasiirron myötä sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudesta opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen painopiste siirtyi enemmän lapsen näkökulmaa ja varhaiskasvatusta painottavaksi. Päivähoitoinstituution kehittämiseen on liittynyt vahvasti yhteiskunnallinen tavoite kompensoida perhetaustan ja puutteellisen vanhemmuuden kielteisiä vaikutuksia lapsen kehitykseen (Alasuutari & Alasuutari 2011, 33–34).

Päiväkodin institutionaalinen asema on Suomessa vahvempi kuin monessa muussa maassa. Suomessa tuetaan kansallisen lainsäädännön avulla monin tavoin kodin ulkopuolista lastenhoitoa. Päiväkotien toiminta on vahvasti säädeltyä ja henkilökunnalta edellytetään kansallisten koulutusohjelmien mukainen koulutus ja pätevyys. (Kallio 2010, 217–218.) Lapsuuteen ja lapsiin liittyviä kulttuurisia ajattelutapoja analysoimalla voidaan ymmärtää niin perheissä kuin julkisissa varhaiskasvatusinstituutioissakin rakentuvia toimintatapoja ja -käytäntöjä (Karila 2009, 257). Alasuutarin tutkimuksesta voidaan selkeästi todeta, miten päiväkodeissa lasta koskevan arviointipuheen lähtökohdat ovat instituution toimintatapojen ja rutiinien tarkastelussa. Miten varhaiskasvatus suhtautuu niihin haasteisiin, joita perheiden arkielämän muutokset ja yhteiskunnallinen kehitys tuottavat varhaiskasvatusinstituution järjestykselle? (Alasuutari 2010, 174–175.)

2.2 Vuorohoidon erityispiirteitä

Globalisaation myötä elämme 24/7 -taloudessa. Työelämässä tämä näkyy vuorotyön, yötyön ja epäsäännöllisten työaikojen lisääntymisenä. Muutokset ovat lisänneet työn ja perheen yhteensovittamisen haastetta. (Kinnunen, Malinen & Laitinen 2009, 127.) Yhä useamman työssäkäyvän vanhemman työaika ei enää vastaa tyyppillistä työaikaa, jota tehdään maanantaista perjantaihin kahdeksan tunnin työpäivinä kahdeksasta neljään, vaan jatkuvasti auki oleva yhteiskuntamme vaatii joustoa työaikoihin. Pikkulapsiperheen on kyettävä selviytymään vanhempien työajoista huolimatta. Työajan poiketessa edellä mainitusta tyyppillisestä päivätyön työajasta puhutaan epätyypillisistä työajoista. Kun vanhempien työaika on epätyypillinen, niin lastenhoidontarve ei myöskään asetu aamu kuuden ja ilta viiden väliseen aikaan, jolloin suurin osa kunnallisista päiväkodeista tarjoaa palvelujaan, vaan mahdollisuutta hoitoon täytyy etsiä vuorohoitoryhmistä ja -päiväkodeista. (Tammelin & Rönkä 2014, 306–307.)

Varhaiskasvatuspalveluiden kykyä vastata muuttuvan yhteiskunnan tarpeisiin mitataan muun muassa järjestämällä kasvatusta, opetusta ja hoitoa myös epätyypillistä työaikaa tekevien vanhempien lapsille. Varhaiskasvatuslaissa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen ja korostetaan lapsen etua toiminnan järjestämisessä. Hoidon ajankohtaa varhaiskasvatuslaki määrittelee näin: ”Kunnan on huolehdittava siitä, että lasten päivähoitoa on saatavissa kunnan järjestämänä tai valvomana siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.” Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, terveyttä ja hyvinvointia. Sen tulisi tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista. Varhaiskasvatuksen tulee perustua monipuoliseen pedagogiseen toimintaan ja myönteisiin oppimiskokemuksiin. (Varhaiskasvatuslaki 580/2015.) Pedagogiikan ja varhaiskasvatuksen painottaminen asettaa omat haasteensa päiväkotien vuorohoitotoiminnalle, jotta suunnitelmallinen ja tavoitteellinen varhaiskasvatus tavoittaisi kaikki varhaiskasvatuksen piirissä olevat lapset hoidon ajankohdasta riippumatta.

Kunnallisen päivähoidon vuorohoidossa oli Suomessa vuonna 2013 lapsia 14 300, mikä on seitsemän prosenttia kaikista päivähoitoa käyttävistä lapsista (Lasten päivähoito 2013). Vuorohoitoryhmät ovat usein koottu muutamaan kunnalliseen päiväkotiin, kunnan tai kaupungin koosta riippuen, tämä ei aina ole perheen lähipäiväkoti tai edes työmatkalla oleva päiväkoti. Suurin osa kunnista tarjoaa kuitenkin vuorohoitoa tukemaan vuorotyössä olevien perheiden arkea. Vuorohoitoa tarjotaan varhaisaamu-, ilt- ja yöhoitona kaikkina viikonpäivinä. Monissa kunnissa

on vuorohoidon järjestäminen jaettu vielä vain varhaista aamu- ja iltahoitoa tarjoaviin päiväkoteihin ja erikseen ympärivuorokautisen hoidon mahdollistaviin ryhmiin tai päiväkoteihin.

Esiopetusikäisille lapsille ja heidän perheilleen vuorohoito asettaa omat haasteensa. Perusopetuslain (26 a §) mukaan lasten on osallistuttava oppivelvollisuusvuoden alkamista edeltävänä vuonna vuoden kestävään esiopetukseen. Esiopetus on perusopetuslain alaista toimintaa ja usein sen tarjoamisajankohta vastaa koulujen noudattamaa aikataulua. Esiopetusta tarjotaan viitenä päivänä viikossa maanantaista perjantaihin. Useimmiten päivittäinen ajankohta osuu kello 8 ja 13 välille. Tämä tarkoittaa vuorohoidossa olevien lasten osalta sitä, että vaikka hoitoaika ei osuisikaan aamupäivään, esiopetusikäisen lapsen tulisi siihen osallistua, mikä vaikuttaa lapsen hoitopäivän pituuteen. Samoin vanhempien työvuoroihin sattuvat arkivapaat eivät ole enää esikouluikäisen lapsen vapaapäiviä. Näin ollen lapsen hoitoviikosta voi tulla seitsenpäiväinen. (Lukkari & Lukkari 2013.)

Kunnat ovat linjanneet vuorohoidon osallistumista ja käytänteitä monin tavoin. Vuorohoitoon osallistuminen on rajattu vain sellaisille perheille, joiden molemmat vanhemmat ovat jatkuvassa säännöllisessä vuorotyössä tai tarvitsevat opiskelun vuoksi epätyypillisinä aikoina lapsilleen hoitoa. Vuorohoitoon ei siis ole subjektiivista oikeutta, vaan rajattu osallistumisoikeus. Vanhempia veloitetaan ilmoittamaan tulevan viikon hoidontarve noin viikkoa aiemmin, muutoin sitä ei voida taata. Iltaisin viimeiseksi hakuajaksi on moni kunta kirjannut kellon ajan: 22.30. Lisäksi vanhempia muistutetaan, että heidän vapaapäivänsä ja lomansa ovat myös lapsen vapaapäiviä. Joulun ja juhannuksen aikana hoitoa ei välttämättä tarjota.

Lasten vuorohoidon tarve on siis yhteydessä vanhempien työaikamuotoon (Kekkonen ym. 2014, 61). Työelämän muutokset näkyvät myös päiväkotien arjessa vuorohoidon tarpeena. Vuorohoito poikkeaa perinteisestä päivähoitosta, koska lapsiryhmien kokoonpanot vaihtelevat suuresti. Myös henkilökunta joutuu miettimään työtapojaan, koska laajat työajat asettavat haasteita tiimityölle. Kaikki henkilökunnan jäsenet ovat harvoin paikalla yhtä aikaa ja työvuoroista riippuen voi kulua pitkäkin aika ennen kuin on kohdannut koko tiimin. Lapsiryhmien suuri ikähaarukka ja vaihtelevat hoitoajat tuovat omat haasteensa uuden varhaiskasvatuslain tavoitteiden toteuttamiselle ja vaativat suunnittelulta paljon. Tutkimuksista käy ilmi, että vuorohoidon toteuttamiselle ei ole mitään yhtenäistä mallia eikä lainsäädäntöä. (Malinen, Dahlblom, Peltoperä & Rönkä 2016, 23.)

Siippaisen (2012) mukaan vuorohoidolle on ominaista sosiaalisten suhteiden jatkuva muutos ja liikkeellä olo. Aikuisilla ja lapsilla on hyvin moninaiset aikataulut, mikä näkyy vuorohoidon toiminnassa. Muutokset arjessa eivät ole poikkeus, joten harvoin pysytään alkuperäisessä suunnitelmassa. Lasten elämään se tuo epävarmuuden päivittäisten kaveri- ja aikuissuhteiden laadusta. (Siippainen 2012, 118.) Lapsen on kyettävä löytämään oma paikkansa ryhmässä.

Vuorohoidossa sosiaalinen elämä muodostuu jatkuvista kohtaamisista. Lapset ovat hoitopäivän aikana mukana jatkuvasti muuttuvissa kokoonpanoissa ja toimivat siellä myös erilaisissa pienryhmissä. Toisaalta vuorohoidon kodinomaisuus ja rentous korostuvat varsinkin ilta-aikoina, kun lapsia on vähemmän paikalla. Ääriaikojen toiminnot television katseluineen saattavat hämärtää kodin ja päiväkodin rajaa. Lapsilta vaaditaan taitoa omaksua päiväjärjestys ja ymmärtää niihin liittyvät tilanteelliset toimintatavat. (Siippainen 2012, 119.) Siippainen huomioi, että tavalliset käsitykset lasten ja aikuisten asemista päiväkotinstituutiosta voivat rikkoutua vuorohoidossa nimenomaan epätyypillisinä hoitoaikoina. Päiväkodin säännöissä se näkyy tilannesidonnaisuutena; niitä voidaan muuttaa ja niissä voidaan joustaa. Samoin se näkyy päivähoitolle tyypillisessä henkilökunnan vaihtuvuudessa ja sijaisten käytössä. Vuorohoidossa henkilökunnan työvuorot jakautuvat koko vuorokaudelle ja saattaa käydä niin, että sijaiset joutuvat työskentelemään yksin, jolloin oletusten mukainen toiminta ei toteudukaan ja se muuttaa arjen tilanteet väljiksi ja neuvoteltaviksi. Siippainen tuo esiin kuinka vuorohoidossa sukupolvisuhteet aikuisten ja lasten välillä näyttäytyvät erilaisina ja tämä voisi tuoda uudenlaisia käytännön toimintamalleja arkeen. (Siippainen 2012, 122–126.)

Kalliala (2012) kritisoi päiväkotien toiminnassa vallitsevaa keskeyttämisen kulttuuria. Se kuvastaa Kallialan mielestä sitä, että käsillä olevaa tekemistä ei pidetä tärkeänä. Päivähoidon yletön joustavuus heijastuu sekä lasten että aikuisten kokemuksiin; lasten toiminnan intensiteetti kärsii ja aikuisen työhön kohdistuva jatkuva ulkoisten ärsykkeiden tulva syö työn mielekkyyttä. (Kalliala 2012, 79–86.) Vuorohoidossa tämä korostuu lapsien epäsäännöllisen hoitorytmin vuoksi. Lapsia tuodaan ja haetaan päiväkodista pitkin päivää, joten lapsiryhmän pitkäkestoinen toiminta ja leikki häiriintyvät. Kalliala haastaa miettimään kysymystä: Mitä suomalainen varhaiskasvatus on? Onko sen tehtävänä ensisijaisesti edistää lapsen hyvinvointia, kasvua, kehitystä ja oppimista vai onko sen funktio lasten säilyttäminen vanhempien työssäkäynnin aikana. Kalliala pohtii, voiko päiväkotielämä olla täyttä elämää, vaikka se edustaa institutionalisoitua lapsuutta puhtaimmillaan. Vastaus on myönteinen edellyttäen, että päivähoito rajaa toimintansa lasten hyväksi omalle saralleen. Lasten hyväksi toimiminen on varhaiskasvatuksen jokapäiväistä laatua. Sen tulisi näkyä aikuisten toiminnassa lasten kanssa olemisena, vuorovaikutuksena ja emotionaalisenä huolenpitona. Kalliala näkee kuitenkin toisenlaisia merkkejä. Päiväkodin henkilökunta on lasten kanssa yhä pienenevän osan työajastaan, kontaktit lasten kanssa ovat enimmäkseen muistuttamisia ja ojentamisia ja omatoimisuudesta on tullut päiväkotilapsen ideaali. (Kalliala 2012, 53.)

2.2 Vuorohoito ja huolipuhe

Leiviskän (2014) tutkimuksessa vuorohoidon henkilöstön kokemuksista ammatillisesta identiteetistään ja osaamisestaan tuli esiin, että korkeamman koulutuksen saaneet kokivat enemmän epävarmuustekijöitä työssään kuin toisen asteen koulutuksen saaneet. Tutkimuksen mukaan vuorohoidon perheillä on enemmän ongelmia kuin tavallisessa päivähoitossa olevien lasten perheillä. Tutkimukseen osallistuneen erityislastentarhanopettajan sanoin: ”Lapsien ja perheiden tuen tarve on valtava vanhempien työn kovan vuoksi. Vanhemmat ovat väsyneitä ja vanhemmuus on usein hukassa. Yhteisen sävelen löytäminen ja tukeminen on haaste yhdessä vanhempien kanssa.” (Leiviskä 2014, 69.)

Vuorohoitoa kuvaillaan julkisuudessa riskikeskeisesti. Myös epätyypilliseen työaikaan liittyvät tutkimukset käsittelevät sen aiheuttamia hankaluuksia perheiden elämässä. (Kekkonen ym. 2014, 53.) Hyvinvointipolitiikassa näkyy siirtyminen riskipolitiikkaan ja puuttumisen kulttuuriin. Hallitusohjelmissa vilahtelevat käsitteet syrjäytyminen ja varhainen puuttuminen. Valtiovallan kontrolli ja toimenpiteet suuntautuvat lapsiin ja nuoriin. Kaikissa lapsissa nähdään riskin todennäköisyys. (Harrikari 2008, 133–134.) Erityinen huoli on kohdistunut kotikasvatukseen ja vanhemmuuden tilaan. Kasvatuksen ammattilaiset kantavat huolta lasten levottomuudesta ja vanhempien kyvystä asettaa lapsilleen rajoja. (Korhonen 2006, 51.) Täydellisyyden tavoittelu tuo mukanaan yhä kapenevan normilapsuuden käsitteen. Normien ulkopuolelle jäävät lapset määritellään huolilapsiksi. Kasvatuksen ammattilaiset nähdään asiantuntijoina, joilla on oikea tieto ja vanhemmat tietoa tarvitsevinä asiakkaina. (Mercieca & Mercieca 2013, 849.)

Lapsen hyvinvointitieto liittyy ammatilliseen asiantuntijuuteen. Kasvatustiede, pedagogia ja sosiaalitiede tuottavat asiantuntijapuhetta, joka on niin sanottua virallista tietoa. Tämä heijastuu lasten hyvinvoinnista tuotettuun julkikuvaan. (Siippainen 2012, 37–39.) Mietola ja Lappalainen (2005) ottavat kantaa lasten pahoinvointia koskevaan keskusteluun. Pahoinvointipuheessa korostuvat hyvän ja pahan lapsuuden profiloinnit. Usein näissä keskusteluissa syyn etsiminen kohdistuu perheeseen. Huolipuhe liittyy yhteiskunnan ja elämäntapojen muutoksiin. Perheiden elämänhallintaa kritisoidaan ulkoisin perustein, kuten lasten vaatetuksen tai perheen aikataulutuksen perusteella. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten asiantuntijapuhe rakentaa osaltaan kasvatustodellisuutta. Ongelmat paikantuvat perheisiin ja kasvatusinstituutioiden omat käytännöt jätetään kyseenalaistamatta. Uskottavaan vanhemmuuteen liitetään toistuva vanhempainiltoihin, kasvatuskeskusteluihin ja päiväkodin juhliin osallistuminen. (Mietola & Lappalainen 2005, 115–120.)

Huolipuhe kiinnittyy päiväkotien toimintaan. Instituutioissa käytettävä kieli ei ole irrallaan käytännöistä, vaan se määrittää osaltaan sen toimintaa. Päiväkotien henkilökunnan, lasten ja perheiden toimijuuteen vaikuttaa kasvatuksen kenttää määrittävä diskurssi. Hallitsevat keskustelut tuottavat ja uusintavat kulttuurissa eläviä normatiivisia totuuksia. Niistä on tullut luonnollisia tapoja toimia ja ajatella, mutta toiminnallaan päiväkodin henkilökunta voi esittää kannanottonsa niihin. (Mietola & Lappalainen 2005, 129.) Aikuisten käsitykset lapsuudesta ja lapsista vaikuttavat lasten elämäntodellisuuteen. Aikuiset luovat hyvinvoinnin edellytykset ja määreet lasten hyvinvoinnin toteutumiselle. Hyvinvoinnin ja pahoinvoinnin kirjo on laaja ja hyvin arveluttava. (Lämsä 2009, 97.)

Varhaiskasvatuksen hallinnan kohteena on siis sekä lapsi että hänen perheensä. Varhaiskasvatusinstituutio ohjaa ja vaikuttaa lasten toimintaan ja elämään yhteiskunnassa hyväksytyjen tarkoituksien mukaan. Alasuutari (2010, 25–26) huomioi, kuinka varhaiskasvatussuunnitelma toimii vanhemmuuden ja perhe-elämän hallinnan välineenä. Se sekä tukee että kontrolloi ja ohjaa lasten, vanhempien ja perheiden elämää. Se on väline määrittää, kuinka ideaaliperheen tulisi elää ja toimia. Toisaalta hallinnan merkitys voidaan nähdä myös positiivisena vanhemmuutta tukevana elementtinä. (Alasuutari 2010, 196–197.)

Huolipuheen rinnalla kulkee varhaisen puuttumisen diskurssi. Sillä on vakiintunut asema sosiaali- ja kasvatusalan käytännöissä. Varhainen puuttuminen koetaan useimmiten lapsen eduksi, mutta puhetapaan liittyy myös riskejä, kuten normaaliuden ja epänormaaliuden määrittelyä. Kun lapsen kasvuoloissa tai lapsessa nähdään kriteerien mukaista normaaliudesta poikkeavaa, koetaan varhaisen puuttumisen mukainen toiminta tarpeelliseksi. (Karila 2009, 253.) Harrikari (2008, 260) kritisoi varhaisen puuttumisen muotoa lasten ja nuorten hallintatapana, jonka perusta on riskien tunnistamisessa ja kontrolloivissa toimintatavoissa. Varhaisen puuttumisen toimintamallit ovat varsin moninaiset. Yhtenäiset periaatteet ja suuntaviivat puuttuvat. (Satka 2010, 201–203.)

Kivijärven, Rönkän & Hyväluoman (2009, 68) tutkimuksen mukaan vanhemmat eivät kokeneet olleensa vanhempina hukassa, eikä vanhemmuutta koettu kohtuuttomaksi taakaksi, vaan avartavaksi, antoisaksi rooliksi ja kasvun paikaksi. Tutkimuksen vanhemmat myönsivät kuitenkin, että aina ei pysty toimimaan niin kuin pitäisi, vaikka se olisikin lapsen parhaaksi.

Kalliala (2012) kantaa huolta sosiaalipalveluna tuotetun päivähoidon perhetyön määrästä. Hän katsoo, että jos varhaiskasvatuksellinen perustyö tehdään hyvin, aikaa tuskin jää muuhun. Näkemys perheiden heikkoudesta ja ongelmallisuudesta lisää perhetyön tarvetta. Vanhemmuuden vaikeudet, lasten elämän raskaus ja syrjäytymiskeskustelut vaativat aikaa ja se on pois lapsilta. Kalliala peräänkuuluttaa palveluohjausasiantuntijuuden perään, eikä perhetyön osaamista päivähoidon työntekijöiltä. (Kalliala 2012, 90–92.)

Kallialan (2012) mukaan vuorohoito näyttää lapsen näkökulmasta erilaiselta kuin aikuisen. Lapsen emotionaalinen hyvinvointi vaarantuu pitkien hoitoaikojen lisätessä lasten erossaoloaikaa ensisijaisesta hoitajastaan, joka useimmiten on äiti. Vuorohoidon lapsiryhmien kokoonpanojen vaihdellessa päivittäin pysyvien kaverisuhteiden ja leikkiryhmien muodostaminen vaikeutuu. Päiväkoti voi näyttäytyä lapselle laitoksena, jonka tunnelma ei mitenkään täytä kodinomaisuuden tavoitetta. (Kalliala 2012, 25.) Kalliala huomioi, että ei tulisi vahvistaa sellaisia rakenteita, jotka edesauttavat vanhempia luopumaan mahdollisuuksistaan käyttää työajan joustoja ja muita keinoja pitääkseen lasten hoitopäivät kohtuullisina. (Kalliala 2012, 29.)

Epätavalliset hoitoajat vaikuttavat myös toiminnan tarpeisiin ja lasten jaksamiseen. Kalland (2011, 170) toteaa tyyliä, että kuntien järjestämä vuorohoito tukee vanhempien vuorotyössä käyntiä. Hänen mielestään vuorohoito ei ole lapsen edun mukaista eikä se palvele lapsen tarpeita. Kallandin mukaan vuorohoito olisi määriteltävä lastensuojelun avohuollon tukitoimeksi eikä osaksi varhaiskasvatuspalveluja. Samoilla linjoilla on Kalliala. Hän vertaa vuorohoitoa osittaiseen huostaanottoon. Hän näkee, että vanhempien on otettava vastaan millainen työ tahansa huolimatta siitä, että heillä on pieniä lapsia ja yhteiskunnan on taas vastattava hoidontarpeeseen, olipa hoitojärjestelyt miten lasta kuormittavia tahansa. (Kalliala 2012, 25.) Lasten psykiatri, Sinkkonen (2011) puolestaan kertoo, että lapsen sopeutuminen vuorohoitoon riippuu lapsen iästä ja temperamentista. Pitkät eroajat vanhemmista ovat kaiken kaikkiaan lapselle haastavia, mutta päivähoiton henkilökunnan toimilla ja ohjauksella voidaan vaikuttaa lasten keskinäisten ystävyyssuhteiden syntymiseen vaihtuvissa ryhmäkokoonpanoissa.

2.4 Vuorohoito aiemman tutkimuksen valossa

Vuorohoitoa on tutkittu sekä vuorohoidon henkilökunnan että lasten ja heidän vanhempiensa näkökulmista. Palviaisen (2007) tutkimus selvittää vuorohoidon toimintatapoja sekä niihin liittyviä haasteita. Hän kokoaa henkilöstön näkökulmasta hyväksi koettuja toimintatapoja, joista tärkeimpinä pidettiin joustavuutta ja taitoa työskennellä hetkessä. Palviaisen mukaan henkilökunta koki huonoksi vuorohoidon yhteisten valtakunnallisten linjausten puuttumisen. Henkilökunta toivoi, että lainsäädännön avulla voitaisiin vaikuttaa lasten pitkiin hoitopäiviin ja säädellä vuorohoidon ryhmäkokoja. Hannuniemi (2011) selvitti tutkimuksessaan, miten vuorohoidon arki rakentuu lapsen näkökulmasta. Tuloksista käy ilmi, että lasten vuorovaikutusta ja yhteistä toimintaa rajoittavat heidän yksilölliset hoitoaikansa. Hannuniemen mukaan varhaiskasvatusympäristön rakentamisessa täytyy huomioida lasten toimijuuden ja vuorovaikutuksen mahdollisuus. Vuorotyötä tekevien yksinhuoltajaäitien arkea on kuvannut

Eskelinen (2015) perhe- ja työroolien avulla. Äitejä kuormittivat kiire, rutiinien puute, siirtymätilanteet ja huono omatunto. Työajan joustavuus, vuorohoidon tuki, tukiverkoston tuki ja äitien oma aika nousivat tutkimuksessa arkea tukeviksi tekijöiksi. Tutkimuksen äidit olivat tyytyväisiä vuoropäiväkodin toimintatapoihin.

Vuorohoidon toiminnallisia käytäntöjä ja lasten osallisuutta niissä on tutkinut Jokimies (2013). Tutkimuksessa havaittiin vuorohoidon luonne-erot päivisin ja ilta-aikoina. Päivät rakentuivat tiukkojen rutiinien ja aikataulujen puitteissa ja ilta-aikoina mahdollistui lasten osallisuus toiminnan toteutuksessa. Jokimiehen mukaan lasten osallisuus on riippuvaista aikuisten toimintatavoista. Yhdeksi ratkaisuksi hän ehdottaa toimintakulttuurin joustavaa laajentamista.

Esiopetuksen toteutumista esiopetusikäisten vuorohoidossa olevien lasten osalta ovat tutkineet Lukkari & Lukkari (2013). Heidän mukaansa vanhemmat joutuivat tekemään järjestelyjä työaikojensa suhteen, jotta lapsen päivät eivät venyisi liian pitkiksi. Tutkimuksessa työntekijät näkivät epäsäännöllisen arjen raskaana lapsille. Vanhemmille oli tärkeää, että vuoropäivähoidossa ja esiopetuksessa ymmärrettäisiin heidän arkeaan ja vuorotyötään. Sekä vanhemmat että varhaiskasvatuksen henkilöstö kantoivat huolta lapsen osallistumisesta esiopetukseen ja tasa-arvoisista mahdollisuuksista koulun aloittamiseen.

Jyväskylässä on tehty Suomen Akatemian rahoittama konsortiotutkimus lasten sosio-emotionaalisen hyvinvoinnin toteutumisesta ja sellaisten perheiden arjesta, joissa vanhemmat tekevät vuorotyötä. Tutkimustarve oli noussut tutkimustiedon vähäisyydestä epätyypillisten työaikojen vaikutuksista vanhempien ja lasten elämään. Tutkimuksella haluttiin selvittää yhteiskunnallisten olojen merkitys vertailemalla Suomea, Hollantia ja Iso-Britanniaa. Tutkimuksen mukaan Suomessa epätyypillistä työaikaa tehtiin työpaikan aukiolon vuoksi kun taas Hollannissa ja Iso-Britanniassa syynä oli työtehtävien ajallinen venyminen työajan yli. Suomessa ja Iso-Britanniassa tutkimukseen osallistuneet vanhemmat kokivat lastenhoidon järjestämisen hankalaksi. Hollannissa näitä ongelmia koettiin vähemmän. Lasten haasteellisesta käyttäytymisestä raportoitiin Suomessa ja Iso-Britanniassa enemmän epätyypillisen työaikojen perheissä. Kaikissa kolmessa maassa lapset viihtyivät päiväkodissa eikä työaika vaikuttanut viihtymiseen. (Perheet 24/7)

Perheet 24/7 -tutkimuksen Suomea koskevissa tuloksissa oli nähtävissä, että vuorotyötä tekevät vanhemmat olivat jonkin verran nuorempia, matalammin koulutettuja ja vähemmän tyytyväisiä taloudelliseen tilanteeseensa kuin säännöllistä päivätyötä tekevät. Epätyypillinen työaika oli harvoin oma valinta ja usein puolisoilla oli molemmilla samanlaiset työajat. Epätyypillinen työ oli haastavampaa sovittaa perheen vaatimuksiin. Vanhemmat kokivat sekä yksinhuoltajina että parisuhteessa joutuvansa kantamaan yksin huolta lapsista. Huoli parisuhteen ja perheajan vähydestä korostui vanhempien vastauksissa. Lastenhoidon järjestelyihin liittyi

haasteita ja tukiverkoston apua tarvittiin lastenhoitoapua antamaan. Usein käytettiin vuorohoidon palveluja, joihin oltiin tyytyväisiä: lapset viihtyivät ja vanhemmat kokivat yhteistyön henkilökunnan kanssa luotettavaksi ja avoimeksi. Epätyypillistä työaikaa tekevät olivat kuitenkin useimmin huolissaan varhaiskasvatuksen laadusta kuin säännöllisessä päivätyössä olevat vanhemmat. Lasten hyvinvoinnista ei noussut suuria huolenaiheita. (Perheet 24/7)

Edellisen tutkimuksen aineiston pohjalta on kartoitettu lasten sosio-emotionaalista hyvinvointia vuorohoidon ryhmissä. Aineisto on koottu vuorohoidon henkilökunnalle kohdistetulla valtakunnallisella kyselyllä. Tutkimuksen mukaan henkilökunnan esille tuomat osa-alueet koskivat työtyytyväisyyttä, yhteistyötä, vuorovaikutusta työyhteisössä, kasvatuskumppanuutta, työn substanssiin liittyvät tekijöitä, resursseja, vuorotyötä, henkilökohtaiset tekijöitä, vuorohoidon erityispiirteitä ja niihin liittyvää osaamista sekä oman osaamisen ylläpitoa ja kehittämistä. Henkilökunnan koulutustaso vaikutti siihen, miten varhaiskasvatuksen laatu koettiin vuorohoidossa. Korkeakoulutetut kokivat enemmän työhön liittyviä epävarmuustekijöitä kuin toisen asteen koulutukseen osallistuneet työntekijät. (Perheet 24/7)

24/7 -tutkimusprojektin tuloksia analysoivat myös Kekkonen ym. (2014) artikkelissaan Lapsiperheet 24/7 -taloudessa. Artikkelista käy ilmi, että puolet epätyypillisinä työaikoina työskentelevistä vaihtaisi työaikansa tyypilliseen, perinteiseen päivätyöaikaan. Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat löysivät myös etuja epätyypillisistä työajoista, kuten paremmat ansiot kuin päivätöissä, vaihtelevien työvuorojen tuoma mielekkyys sekä arkivapaiden mukanaan tuoma mahdollisuus vähentää lasten hoitopäiviä. Perheet kaipasivat kuitenkin säännöllistä päivärytmiä helpottaakseen lastensa elämää. Tutkimuksen perheet kokivat aikaiset aamuherätykset, yöhoidon ja pitkät päiväkotirupeamat lapsilleen haastaviksi. Jatkuvasti vaihtuvan päivärytmin ei koettu tukevan lapsen hyvinvointia, perheiden yhteinen aika jäi vähiin sekä jompikumpi huoltajista saattoi kuormittua liikaa. Yhteisen ajan puuttuminen kuormitti myös parisuhdetta. Tutkimuksessa perheet toivat esiin myös harrastusmahdollisuuksien karsiutumisen työaikojen epäsäännöllisyyden myötä. Samassa tutkimuksessa käy ilmi, että epätyypilliseen työaikaan liittyy selvästi enemmän muutoksia työaikaan kuin säännöllistä päivätyötä tekevillä. Tutkijoiden mukaan työajan ennakoitavuus vaikuttaa perheen arjen suunnitteluun ja perheen ja työn yhteensovittamiseen. (Kekkonen ym. 2014, 55–59.)

Julkisuudessa käydään keskustelua lasten yhä pitenevistä hoitopäivistä. 24/7 -tutkimuksessa lasten hoitoajat eivät juurikaan ylittäneet 10 tuntia. Yksinhuoltajien lapsilla yli kymmentuntiset hoitopäivät olivat tavallisempia kuin kahden huoltajan perheissä. Yksinhuoltajien lapset olivat useammin hoidossa myös öisin, aamuisin ja iltaisin. Perheet kokivat päivähoitopalvelut

riittämättömiksi joko aukioloaikojen tai päivähoitopaikan sijainnin suhteen. (Kekkonen ym. 2014, 62–63.)

3 TYÖN JA PERHEEN KOHTAAMINEN

Tutkimuksessa selvitetään sekä lasten vanhempien että lastentarhanopettajien käsityksiä vuorohoidosta. Vuorohoidon tarve liittyy vanhempien työaikoihin. Perheen ja työn yhteensovittaminen on osa pikkulapsiperheiden elämää. Tässä luvussa tarkastelen, miten vanhempien työ heijastuu lapsiperheiden arkeen. Luku jakautuu kolmeen kokonaisuuteen, joista ensimmäisessä käsittelen työn ja perheen yhteensovittamista, toisessa työaikaa ja kolmannessa ajankäyttöön liittyviä kysymyksiä.

3.1 Työn ja perheen yhteensovittaminen

Työelämään ja päivähoitoon liittyvillä yhteiskunnallisilla päätöksillä vaikutetaan pikkulapsiperheiden elämään (Rönkä, Malinen, Sevon, Kinnunen, Poikonen & Lämsä 2009, 286). Suomessa on kansainvälisen vertailun mukaan melko hyvät perhepoliittiset järjestelmät, mutta vasta arkielämässä nähdään, miten ne toimivat. (Salmi 2004, 27–28.) Perheen ja työn yhdistäminen rantautui yhteiskunnalliseen keskusteluun Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskukseen Stakesin tutkimus- ja kehittämishankkeen ”Työn ja perheen yhdistäminen” myötä 1990 -luvulla. (Jallinoja 2006, 143.) Perhekeskeisyyttä ja syntyvyyttä edistävä perhepoliittinen malli tukee erityisesti naisten työssäkäynnin ja perhe-elämän yhdistämistä. Voidaan sanoa, että työn ja perheen yhdistäminen on keskeinen työtapa perhepolitiikassa. (Lainiala 2010, 24.)

Perhepolitiikka ja siihen liittyvät toimenpiteet ovat yhteiskunnan määrittelemiä ja säätlemiä vaikutuskanavia perheitä koskevissa asioissa. Perhepolitiikan tavoitteena on luoda lapsille turvallinen kasvuympäristö sekä turvata vanhemmille aineelliset ja henkiset mahdollisuudet synnyttää ja kasvattaa lapsia. Perhepolitiikka liittyy olennaisesti muihin hyvinvointivaltion osa-alueisiin ja sen taustalla vaikuttaa yleinen yhteiskunnallinen tilanne. (Pietilä-Hella 2010.) Perhepolitiikan keinoja tukea perheitä ovat muun muassa erilaisten perhe-etuuksien ja tukien luominen. Tutkimusten mukaan perheet kokevat tärkeiksi juuri heidän sen hetkiseen elämäntilanteeseen suunnatut etuudet. Perhepolitiikan tukikeinot koetaan varsin myönteisiksi.

Verotusasteeseen, lapsiperheiden palveluihin, päivähoitoon ja neuvolapalveluihin ollaan tutkimusten mukaan tyytyväisiä. (Lainiala 2010, 54–56.)

Kinnunen ja Mauno (2002) ovat tutkineet työn ja perheen yhteensovittamista. Työ ja perhe tyydyttävät erilaisia tarpeita, joten yksilö voi halutessaan sitoutua molempiin. Erilaisten roolien hallitseminen parantaa itsetuntoa, monipuolistaa persoonallisuutta ja lisää sosiaalista pätevyyttä. Vaikutukset elämään ovat silloin myönteisiä. Tutkijakaksikon mukaan työ häiritsee enemmän perhe-elämää kuin perhe-elämä työtä. Työ koettelee myös vanhemmuutta. Työ voi olla syy vanhemmaksi ryhtymisen lykkäämiseen. Työ vie aikaa perheeltä. Ajankäyttöön liittyy perheissä hyvin ristiriitaisia odotuksia. Työ on yhteydessä vanhemmuuteen. Erilaiset tuntemukset ja kokemukset siirtyvät elämän alalta toiselle. Lasten näkökulmasta vanhempien pitkä työaika koettelee perhettä. Perhemyönteisyys yrityksissä tukisi perheen ja työn yhteensovittamista. Sillä voisi olla myös työnantajan kannalta myönteisiä seurauksia, kuten poissaolojen väheneminen ja työviihtyvyyden ja työssä pysymisen lisääntyminen. (Kinnunen & Mauno 2002, 101–116.) Perhemyönteinen organisaatiokulttuuri edistää työn ja yksityiselämän yhdistämistä, hyvinvointia ja myönteistä asennetta työhön. Siihen sisältyy panostus perhemyönteisyyttä tukeviin toimintamalleihin ja lähiesimiesten sitoutuminen niihin. Perhemyönteisyys näkyy lähiesimiesten asenteissa työntekijöiden yksityiselämään liittyvien tarpeiden kohdalla sekä työntekijöiden kesken joustavuudessa, yhteistyökykyisyydessä ja solidaarisuudessa. (Mauno & Kinnunen 2005, 283–284.) Perheiden arkeen ja arjen ajankäyttöön vaikuttavat työelämän aika, markkinoiden aika, erilaisten instituutioiden aika, kotitalouden aika ja perheen jäsenten henkilökohtainen aika (Lammi-Taskula & Salmi 2004, 29).

Jatkuva kiire työpaikoilla sekä perheen ja työn yhteensovittamisen mahdollisuudet vaikuttavat työssä jaksamiseen. (Jallinoja 2006, 145.) Perheillä on erilaisia tapoja selvitä arjesta työn, lastenhoidon ja kodin piirissä. Perheiden strategioihin vaikuttavat hyvinvointipalvelut, yhteiskunnan normit, perinteet, sukupuoliroolit sekä asenteet työtä ja julkista päivähoitoa kohtaan. Myös lasten ikä, vanhempien koulutus, sekä työnlaatu ja aikataulut vaikuttavat toinen toisiinsa. Kodinhoidosta vastaa useimmiten perheen äiti, mutta myös toisenlaisia malleja löytyy. Vanhempien työajat toimivat strategian pohjana. Perheiden strategiat ovat varsin yhteneväisiä, mitään erilaistavaa tekijää ei ole. (Tammelin 2009.) Elämässä pitää olla mahdollisuus työn ja perheen sujuvaan yhdistämiseen. Silloin työelämä voidaan kokea hyvänä vastapainona perhe-elämälle. Kärsivällisyys lasten kanssa paranee ja kyky iloita elämän monista puolista lisääntyy. Joillekin työ saattaa olla kuitenkin väsymyksen ja stressin aiheuttaja, jolloin voimat katoavat myös perhe-elämästä. (Salmi 2004, 114–116.) Myös Rönkä ym. (2009) huomioivat, että lapsiperheet

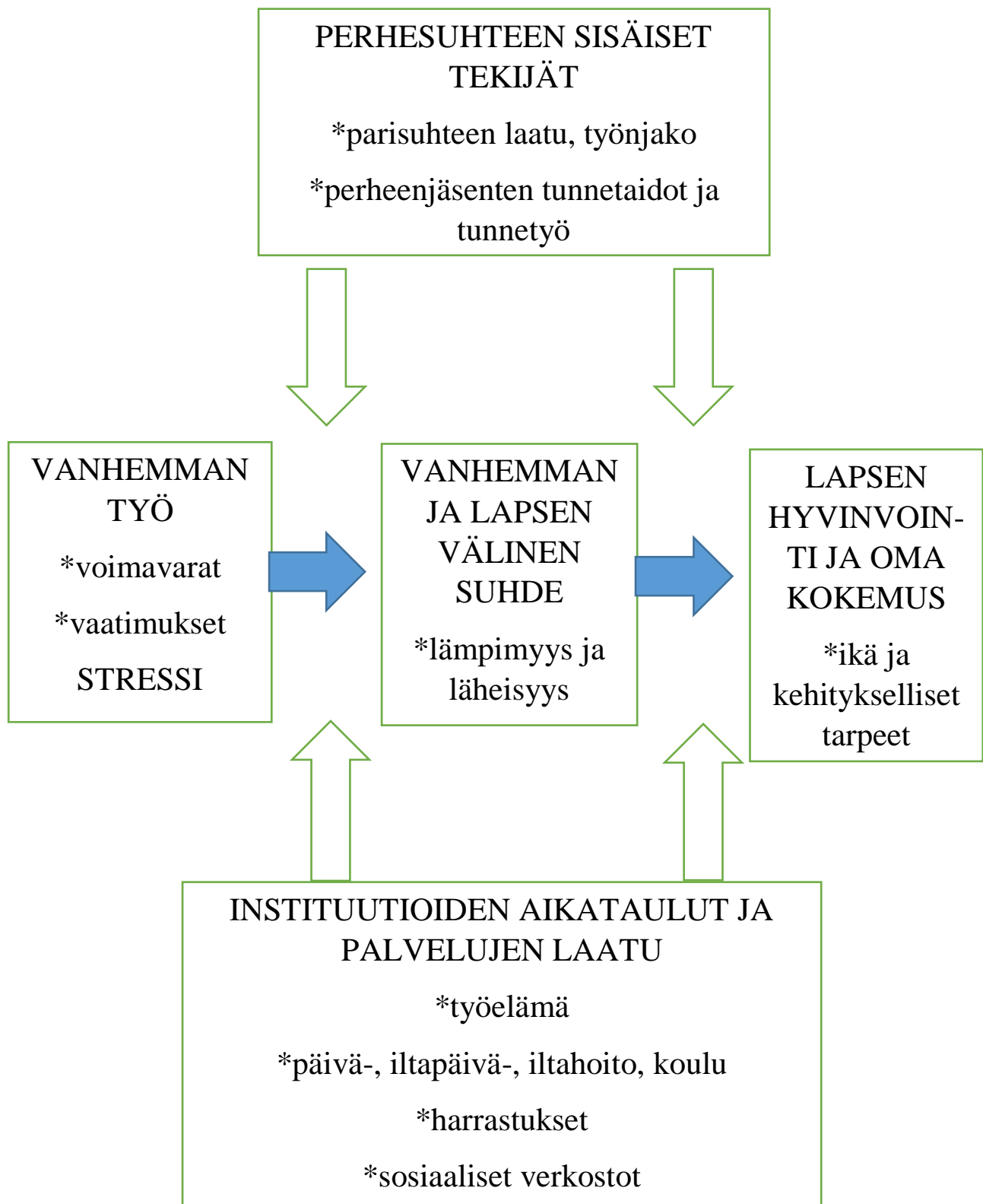
kokevat työn vaikutukset perhe-elämään myönteisinä. Myönteisyyden ehtona nähdään työelämän laadun ja työpäivän keston aspektit.

Yleisesti suomalaiset haluavat käyttää enemmän aikaa perhe-elämään, erityisesti lapsiperheet. Joustavat työjärjestelyt huomioisivat perheiden erilaiset tarpeet työn ja perheen yhteensovittamisessa. (Blom & Melin 2006, 224–226.) Salmi (2004, 174) kokoaa perheiden näkemyksiä työn ja perheen yhdistämisestä. Perheet toivovat, että työnantajat varmistaisivat työn ja perheen yhteensovittamisen mahdollisuuden. Huomiota olisi suunnattava rakenteelliselle tasolle, siis työn organisointiin, ei yksilöllisiin perhetilanteisiin. Perheen ja työn yhdistämisen onnistumiseen tarvitaan sekä sosiaalipoliittisia toimia, kuten julkisen sektorin järjestämää päivähoitoa, että työpaikkojen panosta. Pikkulapsiperheille tärkeitä tukitoimia ovat toimiva päivähoitojärjestelmä, vanhempainvapaat ja erilaiset työajan jouston mahdollisuudet. (Kinnunen ym. 2009, 142.) Työaikojen ja päivähoitoaikojen yhteensopivuus tukee arjen sujumista pikkulapsiperheissä. (Rönkä ym. 2009, 277.) Vanhemmat tuovat esiin myös tukiverkostojen tärkeyden. Kaukana olevien sukulaisten tilalle toivottiin korvaavaa verkostoa. (Rönkä, Kinnunen & Sallinen 2005, 300.)

Rönkä ym. (2005, 305) kuvaavat synteesimallissaan vanhempien työn ja lasten hyvinvoinnin välisiä yhteyksiä. (KUVIO 1.) Synteesimallissa yhdistyvät työelämän tutkimuksen, perhetutkimuksen ja lapsuustutkimuksen näkökulmat. Malli pohjautuu kolmivaiheiseen siirräntämalliin, jossa vanhemman työ, vanhemmuus ja lapsen hyvinvointi toimivat runkona. Runkoa kehystävät perheen sisäiset tekijät ja perheen ulkopuolella toimivat tekijät, jotka vaikuttavat vanhempien työn välityksellä lasten hyvinvointiin. Vanhempien työ sisältää vaatimuksia ja voimavaratekijöitä. Vaatimukseen voidaan lukea fysiologisesti ja psykologisesti kuluttavat tekijät, kuten työn ylikuormitus, aikapaineet, rooliristiriidat sekä työn epävarmuus. Voimavaroiksi voidaan ajatella sellaiset tekijät kuin työn haastavuus, itsenäisyys, sosiaalinen tuki ja työstä saatu palaute. Vanhempien työaikojen sopivuus muun perheen aikatauluihin ja työn sijainti vaikuttavat osiltaan mukana mallissa. Vanhemmuuden laatu ja vanhemman ja lapsen välinen suhde on toisena keskeisenä tekijänä ja kolmantena lapsen hyvinvointi ja oma kokemus. Jälkimmäisessä vaikuttavat lapsen ikä ja temperamentti. Lapsi aistii herkästi vanhemman stressitilat, mutta lapsella on myös omia keinoja arjen selviytymiseen. Lapsen näkökulman huomioimisella on merkitystä tulevaisuuden kannalta. (Rönkä ym. 2005, 304–306.)

Perheet voivat myös itse vaikuttaa työn ja perheen yhteensovittamisen ja arjen sujumiseen. Arjessa selviytymistä edistävät perheen hyvät tunnetaidot sekä kotitöiden jakaminen. Tunnetaitoihin luetaan sekä taidot käsitellä omia tunteitaan että taito tunnistaa ja ymmärtää myös muiden perheenjäsenten tunteita, kokemuksia ja reaktioita. Perhe-elämän ilmapiiri rakentuu sen

mukaisesti, miten hyvin odotukset ja todellisuus kohtaavat. Perheiden elämää raamittavat vanhempien työaikojen, päivähoidon, koulun, sosiaalisten verkostojen ja harrastusten muodostama kokonaisuus. Lasten kannalta on oleellista, kuinka vanhemmat viihtyvät työssään ja kuinka lastenhoito ja varhaiskasvatus on järjestetty. (Rönkä ym. 2005, 289; 294; 300.)

KUVIO 1. Synteesimalli vanhempien työn ja lasten hyvinvoinnin välisistä yhteyksistä Rönkä ym. 2005 mukaan.

3.2 Työajan merkitys lapsiperheissä

Työaikakysymys on olennainen työn ja perheen yhdistämismahdollisuuksissa. Vuorotyö aiheuttaa erityisiä hankaluuksia lapsiperheissä, sillä sen sovittaminen yhteen päivähoidon ja koulun aikataulujen kanssa on haastavaa. (Rönkä ym. 2005, 300.) Suomessa työn ja perheen yhdistelmälle on tyypillistä, että perheen molemmat vanhemmat ovat työelämässä (Lammi-Taskula & Salmi 2004, 31) ja työmuodoista kokopäivätyö on suosituin vaihtoehto (Blom & Melin 2006, 227). Työn ja perheen yhteensovittamisessa korostuu se, millainen yhdistelmä muodostuu arkeen vanhempien töistä ja työajoista. Työ ja työajat luovat kehykset perheiden ajankäytölle ja arjen sujumiselle. Jos toisella vanhemmista on päivätyöstä poikkeava työaika, vaikuttaa se arjen sujumiseen. Poikkeava tai epäsäännöllinen työaika tuo arkirutiinien järjestelyihin haasteita. (Suhonen & Salmi 2004, 76–77; 84.) Lapsiperheet toivovat enemmän joustoa työaikoihin (Lainiala 2010, 24). Työjärjestelyjen joustomahdollisuudet vaihtelevat sosioekonomisen aseman mukaan. Ylemmillä toimihenkilöillä on paremmat mahdollisuudet tehdä työaikaansa liittyviä järjestelyjä. (Blom & Melin 2006, 270.) Kiireen tuntua ja aikataulujen yhteensovittamisen ongelmia aiheuttavat osaltaan työelämän vaatimusten kiristyminen ja epätyypillisten työaikojen yleistyminen. (Malinen & Rönkä 2009, 195–196; Kinnunen, Malinen & Laitinen 2009, 26–27.) Epätyypilliset työajat nähdään sekä mahdollisuutena että uhkana perheille (Tammelin & Rönkä 2014, 316). Perheen yhteisen ajan riittämättömyyttä koetaan etenkin pikkulapsiperheissä (Lammi-Taskula 2004, 35; Blom & Melin 2006, 239; Tammelin & Rönkä 2014, 316). Lastenhoito ja perheen muut aikataulut järjestetään silloin työaikojen mukaan (Tammelin & Rönkä 2014, 316). Lapsiperheet suhtautuvat työpäivän pidentämiseen kielteisesti, sen sijaan he olisivat halukkaita lyhentämään niitä. (Blom & Melin 2006, 236.) Toisaalta pitkien työaikojen hyväksyminen voi olla työyhteisöön pääsemisen edellytys. (Julkunen, Nätti & Anttila 2004, 33.)

Työaikojen ennakoitavuus vaikuttaa perheiden arjen suunnitteluun ja perheen ja työn yhteensovittamiseen. Epätyypillisiin työaikoihin liittyy selvästi useammin muutoksia kuin päivätyöaikaan. Työaikamuutokset saattavat tulla sen lisäksi hyvin lyhyellä varoitusajalla.

(Kekkonen ym. 2014, 57.) Vanhempien epätyypillisillä työajoilla on todettu olevan vaikutusta perherutiineihin, perheensisäisiin suhteisiin, vanhemmuuteen, vanhempien hyvinvointiin ja jaksamiseen sekä lasten hyvinvointiin. (Strazdins, Korda, Lim, Broom & D'Souza 2004, 1525–1526; Strazdins, Clements, Korda, Broom & D'Souza 2006, 405–407.) Epätyypillistä työaika tekevät vanhemmat ovat huolissaan perheen yhteisen ajan vähyydestä. He kantavat huolta puolison ja lasten kuormittumisesta. Yhteisen ajan puute vaikuttaa myös parisuhteeseen. Lapsille haastavia ovat aikaiset aamuerätykset, yöhoito, pitkät päivähoitorupeat sekä rytmimuutokset. (Kekkonen ym. 2014, 58.)

Etenkin yksinhuoltajalle epäsäännölliset työajat tuottavat ongelmia lastenhoidon järjestelyissä. Työvuorojen vaihtomahdollisuudet ovat arjen onnistumisen kannalta tärkeitä. Työvuorojen vaihtaminen ei aina ole kuitenkaan mahdollista, vaikka se arjen onnistumisen kannalta olisi tarpeellista. (Suhonen & Salmi 2004, 86–87; 93.) Epätyypillistä työaika tekevien yksinhuoltajien lapset ovat kahden vanhemman perheen lapsia useammin hoidossa öisin, aamuisin ja iltaisin sekä viettävät myös pidempiä aikoja hoidossa kuin kahden vanhemmat lapset. (Kekkonen ym. 2014, 62.) Lastenhoidon kannalta vuorotyöstä saattaa olla myös hyötyä. Arkivapaiden myötä päivähoitopäivät saattavat vähentyä ja lapsi saa olla kotona vanhemman kanssa. Vähemmät hoitopäivät merkitsevät myös taloudellista helpotusta pienempien hoitomaksujen muodossa. (Suhonen & Salmi 2004, 86.)

Rauramo (2004, 27) kaipaa perusteellista arvokeskustelua työn ja perheen yhteensovittamiseen nykyisessä 24/7 tieto- ja palveluyhteiskunnassa. Hän harmittelee suomalaiselle yhteiskunnalle ominaista tapaa ajatella, että yksityiselämä ei kuulu työpaikalle. Kuitenkin tutkimusten mukaan työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen edistäminen parantaa työpaikan ilmapiiriä ja vuorovaikutusta parantaen samalla työn tuottavuutta ja laatua.

3.3 Ajankäyttö perheissä

Jallinojan (2006) tutkimuksessa yhdeksi vanhemmuuden mittariksi nousee perheen yhteinen ajankäyttö. Lasten kanssa vietetty yhteinen aika korostuu ja ajankäytöstä tehdään arvovalinta. Myös perheen ja työn yhteensovittaminen nähdään arvovalintana. (Jallinoja 2006, 105; 126–127; 149.) Modernin elämän aikatarpeisiin kuuluu sekä perheaika että parisuhdeaika. Kulttuurinen huoli perheajan riittävydestä on lisääntynyt, vaikka perheen aika on itse asiassa kasvanut. Tutkimusten mukaan perhe on säilynyt elämän keskiössä työuran korostumisesta huolimatta. Elämässä pitää olla tasapaino työn ja muun elämän välillä. Elämässä pitää olla muutakin kuin työ. Tasapainoinen

elämäkokonaisuus on edullinen myös työsuorituksen kannalta. Perhekeskeisessä mielialassa korostuvat arvostus, aika ja tasapainoinen kokonaisuus. (Julkunen ym. 2004 120; 206–238.)

Kuivakangas (2002) tuo esiin kasvavan kiireen ja ajankäytön ongelmallisuuden perheissä. Vanhemmat siirtävät kiireisyyden tunnun myös lapsilleen. Vanhempien ajankäytön rajat ovat hälvenneet työasioiden ja kodin ja perheen asioiden välillä. Perheen yhteistä aikaa korostetaan. Vanhemmuuden ajankäytön paineet ja ihanteet vaikuttavat hyvän vanhemmuuden arvoihin. Odotukset voivat altistaa riidoille ja kohtuuttomille haasteille. (Kuivakangas 2002, 43–44.) Aikaan liittyen on nostettu esille laatuajan käsite ja arjessa elämisen taito. Vanhemmat joutuvat jatkuvasti arvottamaan valintojaan erilaisten muuttuvienkin käsitysten valossa.

Kinnunen & Mauno (2002) esittelevät tutkimustuloksia, joiden mukaan perheen arvostus ei näy vanhempien ajankäytössä. Niistä käy ilmi, että miehet ja naiset ovat yhtä työsidonnaisia, mutta naisten elämässä perhe saa suuremman arvon. Lasten ollessa pieniä perheiden taloudellinen tilanne on usein tiukin. Pätkätyöt voivat tuoda epävarmuutta elämään. Toisaalta korkean koulutuksen hankkineiden vanhempien työhön sitoutuminen on luontevaa. (Kinnunen & Mauno 2002, 99–100.) Työelämä on paitsi itsetoteuttamisen paikka, niin mahdollisuus epäonnistumiseen. Menestyskulttuuria ihannoiva elämäntyyli näkyy työssä ja harrastuksissa. Urasuuntautuminen ja menestys tai toivo oravanpyörästä poispääsyyntä kuvastavat ihmisten asenteita ja toiveita. Kiire ja ajan vähyyys suhteessa mahdollisuuksiin haastavat mieliä. Aina auki oleva yhteiskunta on vaativa. (Julkunen ym. 2004, 17–25.) Moraaliset ja elämänpoliittiset lähtökohdat vastustavat työaikojen muuttumista ja venymistä. Hyvä elämä, perhe ja tasapaino eri elämänalueilla vaativat aikaa. Tämä on johtanut keskusteluun perheiden jaksamisesta. Puhutaan uhrautumisesta työlle, sairastumisista sekä lasten ja nuorten pahoinvoinnista. (Julkunen ym. 2004, 33.)

4 YHTEISTYÖN MERKITYS VANHEMPIEN JA KASVATAJIEN VÄLILLÄ

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 11) kuvataan varhaiskasvatus pienten lasten elämänpiireissä tapahtuvaksi kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi lasten tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Jotta tämä voisi toteutua, tarvitaan vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten kiinteää yhteistyötä. Vastuu yhteistyön toteutuksesta on varhaiskasvatuksen työntekijöillä ja päiväkotien yhteistyökäytännöillä. Lastentarhanopettajilla on päiväkotiryhmissä pedagoginen vastuu, joten voidaan olettaa, että myös päävastuu yhteistyön toteuttamisesta ja laadusta on heillä. Lastentarhanopettajien ja vanhempien välisellä yhteistyöllä on merkitystä, kun halutaan tutkia heidän kokemuksiaan vuorohoidosta. Tämä luku jakautuu kahteen osaan, joista ensimmäisessä kuvaan kasvattajayhteisön merkitystä yhteistyön toteutumiseksi ja jälkimmäisessä avaan kasvatuskumppanuus - käsitettä ja sitä ohjaavia periaatteita.

4.1 Kasvattajayhteisö

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 16) kuvataan varhaiskasvatuksen henkilöstöä moniammatilliseksi kasvattajayhteisöksi, jonka toiminta pohjautuu suomalaisen yhteiskunnan määrittelemissä asiakirjoissa oleviin ja yhteisesti sovittuihin arvoihin ja toimintatapoihin. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on ainoa valtakunnallisen ohjauksen määrittelemä yhteistyökäytäntö kodin ja päivähoidon välillä. (Alasuutari & Alasuutari 2011, 29.)

Toimintakulttuuri muodostuu kasvatusyhteisössä neuvoteltujen arvojen ja toimintaperiaatteiden pohjalta. Kasvatusyhteisöt, kuten päiväkotit, synnyttävät, uusintavat ja uudistavat omalla toiminnallaan kulttuuriaan (Nummenmaa 2006, 19). Kasvatusyhteisöt voivat olla epätietoisia omassa yhteisössään vallitsevasta kulttuurista, joten toimintamallit ja vuorovaikutuksen lähtökohdat saattavat olla eri työntekijöillä erilaiset. Yhteisön kasvatuskulttuuri näkyy kasvattajien keskinäisessä vuorovaikutuksessa, kielenkäytössä sekä yhteistoiminnassa lasten ja heidän vanhempiensa kanssa. Kulttuurin näkymätön osa pitää sisällään yhteisön kasvatusta koskevat arvot ja lapsikäsitteen. (Karila & Nummenmaa 2006, 34–35.)

Varhaiskasvatussuunnitelma (2005, 16) painottaa kasvattajan oman kasvattajuuden taustalla olevien eettisten arvojen ja periaatteiden tiedostamista ja niiden pohtimista kyetäkseen toimimaan tietoisesti eettisesti ja ammatillisesti kestävien toimintaperiaatteiden mukaisesti. Vuorovaikutustilanteisiin jokainen tuo mukanaan oman elämäkerrallisen kokemuksensa. Kasvatustyöryhmän jäsenet edustavat useimmiten eri sukupolvia, mikä tarkoittaa, että opitut, oikeina ja luonnollisina pidetyt arvot ja asenteet vaihtelevat. Myös lasten vanhemmat edustavat eri sukupolvia ja siten erilaisia kasvatuskulttuureja. Vanhemmat toimivat ja ajattelevat niiden arvojen ja asenteiden mukaan, joita he ovat tottuneet omaan sosialisatioonsa perustuen pitämään oikeina. Kulttuuriset käsitykset vaikuttavat siis vanhemmuuteen sekä suhtautumistavoissa että kasvatuskäytännöissä. (Korhonen 2006, 52–54.) Kasvatuksen ammattilaisten tulee kunnioittaa lapsen, lasten vanhempien ja toistensa kokemuksia ja mielipiteitä. Heiltä edellytetään kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaista työtapaa. Ammatillista osaamista tulee ylläpitää ja kehittää sekä nähdä varhaiskasvatuksen muuttuvat haasteet ja tarpeet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 17.)

Päiväkodin käytännöt rakentavat pohjan vanhempien ja kasvattajien yhteistyölle. Päivittäisillä kohtaamisilla luodaan vanhemmille kuvaa päiväkodin kasvatustyöstä ja lasten päiväkotiarjesta. (Karila 2006, 101.) Vanhemmat ovat kokeneet päivittäiset kohtaamiset ja niihin liittyvät keskustelut hyvin tärkeinä. Vanhemmat haluaisivat kuitenkin vielä enemmän tietoa lapsen päiväkotipäivästä. (Poikonen & Lehtipää 2009, 78.) Eskelisen tutkimuksessa vuorohoidossa olevien lasten yksinhuoltajaaideilla oli toive tulla paremmin huomatuiksi ja kuulluiksi lapsen tuonti- ja hakutilanteissa. Eskelinen pohtii, tukisiko perheiden huomioiminen paremmin myös lasten etua. (Eskelinen 2015, 64.) Toisaalta varhaiskasvatus ei ole sosiaalihuoltoa, vaan tietoista oppimisen edistämistä, huomioi opetushallituksen pääjohtaja Pitkälä (Komi 2013,12). Varhaiskasvatuksen henkilöstöltä vaaditaan kuitenkin erityistä herkkyyttä ja ammattitaitoa, jotta he kykenevät huomioimaan ja toimimaan vuorovaikutustilanteissa erilaisten vanhempien kanssa. Yhteistyöhön ja vuorovaikutuksen laatuun vaikuttavat sekä vanhemman että varhaiskasvatuksen henkilöstön lähtökohdat ja elämänhistoria. Jokainen kohtaaminen on ainutkertainen. (Poikonen & Lehtipää 2009, 88.) Vanhemmat arvostavat varhaiskasvatuksen henkilökunnan ammattitaitoa, ystävällisyyttä sekä myönteistä asennetta. (Poikonen & Lehtipää 2009, 78.)

Päivähoidon toimintakulttuuria kuvaa päiväkotiryhmän tapa työskennellä, olla yhdessä ja tehdä asioita. Siihen kuuluvat sovitut yhteiset säännöt ja kirjoittamattomat säännöt. (Lämsä 2009, 96; Kalliala 2012, 79.) Rönkä ym. (2009, 290) tuovat esiin päivähoidon tehtävän mahdollisena kiireettömänä vyöhykkeenä perheen ja lapsen elämässä. Päivähoidon toiminnallisen rytmin tulisi tukea lapsen arkea ja viikkorytmiä. Poikosen ja Lehtipään (2009) mukaan vanhemmat arvostavat

päivittäisiin kohtaamisiin liittyviä keskusteluja lastensa kuulumisista. Vanhemmat haluaisivat enemmän tietoa lastensa päiväkotipäivästä. Henkilökunnassa he arvostavat ammattitaitoa, ystävällisyyttä ja myönteistä asennetta. Vanhemmat ovat huolestuneita henkilökunnan jaksamisesta sekä henkilökunnan suuresta vaihtuvuudesta. Vanhempien mielestä päiväkodin henkilökuntaa on kuitenkin helppo lähestyä ja vuorovaikutus heidän kanssaan on avointa. (Poikonen & Lehtipää 2009, 78–80.) Rönkän ym. (2009) mukaan päivähoidolla on merkittävä osuus sekä perheen ja työn yhteensovittamisessa että vanhemmuudessa jaksamisessa. Heidän tutkimuksensa mukaan perheiden tarpeisiin vastaavassa päivähoidossa panostetaan ja varataan riittävästi aikaa päivittäisiin keskusteluihin ja tiedonkulkuun. He tuovat esiin perheiden kiireellisyyden ja viikkorytmin huomioimisen päiväkotien toiminnassa. Perheiden tarpeisiin vastaavassa päivähoidossa hoitoajat ja vanhempien työajat sopivat yhteen. Molempien vanhempien sekä uusperheiden ja yksinhuoltajien huomioiminen yhteistyössä on tärkeää. Päivähoidossa tulisi edistää vanhempien verkostoitumista. Hyvän päivähoidon tunnusmerkeiksi he listaavat vielä edellisten lisäksi hyvän huolenpidon lapsesta, lapsitietämyksen ja pyrkimyksen kasvatuskumppanuuteen sekä luottamuksen rakentamisen vanhempien ja päiväkodin henkilöstön välille. (Rönkä ym. 2009, 291.)

4.2 Kasvatuskumppanuus yhteistyön välineenä

Varhaiskasvatussuunnitelmassa (2005, 17) ohjeistetaan päiväkodin henkilökuntaa, kasvattajia, kunnioittamaan lapsen, vanhempien ja toisten työntekijöiden kokemuksia ja mielipiteitä sekä toimimaan kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti. Kasvatuskumppanuutta määritellään samassa teoksessa vanhempien ja henkilökunnan tietoiseksi sitoutumiseksi toimimaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemisessa. Se edellyttää yhteistyösapuolten keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja molemminpuolista kunnioitusta. Varhaiskasvatuslain (580/2015) mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä. Lapsen vanhemmille ja muille huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatukseen sekä toimintayksikön varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin.

Kaskelan ja Kekkosen (2006) mukaan kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Kuulemisen periaatteeseen liittyy oleellisesti suhde toiseen ihmiseen. Kuuleminen sisältää läsnäolon vaatimuksen ja vaatii onnistuakseen turvallisen ja

myönteisen ilmapiirin. Kuulijan on kyettävä ottamaan riskejä, sietämään erilaisia tunnetiloja ja pyrittävä viestimään halukkuudestaan kuulla kommentein, ilmein ja elein. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32.) Toisen ihmisen kunnioitus pitää sisällään hyväksymisen ja arvostamisen. Arvostus ilmenee sekä ajatusten että tekojen tasolla. Avoimuus ja myönteisyys edesauttavat kunnioittavan suhteen luomista ja todellisen vuorovaikutussuhteen syntymistä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 34.) Luottamus perustuu kuulemiseen ja kunnioitukseen. Luottamus rakentuu kuulluksi tulemisen kokemuksista ja aidoista mahdollisuuksista vaikuttaa. Luottamuksen syntyyn vaikuttavat omat aikaisemmat kokemukset ja muistikuvat vastaavista tilanteista. Luottamusta rakennetaan ajan kanssa yhteisissä vuoropuheluissa ja kohtaamisissa. Kasvatuskumppanuudessa tavoitteena on luoda ilmapiiri, jossa luottamuksellisen suhteen syntyminen kaikkien kasvattajien ja vanhempien välillä mahdollistuu. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36–37.) Dialogi on vuoropuhelua ja yhdessä ajattelua. Molempien osapuolten näkemykset ja kokemukset ovat osana keskustelua, molempien tietämys on arvokasta ja merkityksellistä. (Burbules 1993, 5.) Dialogi ei edellytä samanlaista ajattelua ja samanlaisia arvoja, vaan sitoutumista yhteiseen prosessiin. Dialogi vaatii huomaavaisuutta ja kunnioitusta toista osapuolta kohtaan. (Burbules 1993, 25.) Kuuleminen on avain dialogiin, koska aito vuoropuhelu vaatii sitä antaakseen tilaa myös toisen ajatuksille. Täytyy olla valmis oppimaan uutta ja tarvittaessa muuttamaan omia mielipiteitään. (Kaskela & Kekkonen 2006, 38–39.)

Vanhemmuuteen kasvattaminen ja vanhemmuuden tukeminen ovat asiantuntijätietoa ja asiantuntijan roolia painottavia puhetapoja ja tukevat vanhaa psykologista teoriaperinnettä. Kasvatuskumppanuussuhde sen sijaan kuvaa vanhempien ja asiantuntijoiden tasavertaista suhdetta. Tosin asiantuntijalla on vastuullisuutta vanhemman suuntaan. Asiantuntijalla on velvollisuus antaa vanhemmille mahdollisuus vaikuttaa lapsensa asioihin ja antaa arvoa vanhempien näkemyksille. (Karila 2006, 92.) Vanhemman roolin huomioiminen pääasiallisena lapsen kasvattajana on tärkeä osa vanhempien ja päivähoiton henkilöstön välistä vuorovaikutussuhdetta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.) Varhaiskasvatuksellinen toiminta perustuu vanhempien kanssa yhdessä toimimiseen lapsen ja perheen hyvinvoinnin edistämiseksi. Vahvat ja luottamukselliset suhteet vanhempien ja päivähoiton henkilöstön välillä tukevat tämän tehtävän onnistumista. (Spiker, Hebbler & Barton 2011, 229; 239.) Kasvatuskumppanuus vaatii molemminpuolista kunnioitusta ja luottamusta. Asiantuntijoilta edellytetään kykyä kehittää erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin soveltuvia työtapoja. Erilaisuuden hyväksyminen ja itsestä poikkeavan kunnioittaminen ovat ehdoton edellytys toimivalle kumppanuussuhteelle. Haasteena on aina tulkinta, tarkoitushan on tulla ymmärretyksi oikein, ei ennakkoluulojen ja ennakkoasenteiden pohjalta. Myös asiantuntijan innostus omasta työstään ja aito lapsesta

välittäminen lujittavat kumppanuussuhdetta. Luottamus rakentuu kuulluksi tulemisen kautta. Kasvatuskumppanuudessa on kyse jaetusta kasvatustehtävästä. (Karila 2006, 95–98.) Kasvatuskumppanuus on kasvattajan ammatillisen asiantuntemuksen ja vanhemman oman lapsensa tuntemuksen yhdistämistä ja sitoutumista sen toteuttamiseen. (Kekkonen 2012, 189.) Kasvattajan vastuulla on nähdä jokainen lapsi omista lähtökohdistaan käsin. (Kekkonen 2012, 200.)

Alasuutari (2010) tuo esiin kasvatuskumppanuuden tasa-arvo-ongelman vanhemman ja työntekijän välillä. Vanhemman vaikutusvalta on riippuvainen instituution ja sen työntekijän toiminnasta. (Alasuutari 2010, 195.) Perheen ja päivähoidon välisessä suhteessa vallitsee asymmetrisyys. Erilaiset tietämisen tavat johtavat eriarvoisuuteen vuorovaikutuksen ja kanssakäymisen tasoilla. (Alasuutari 2010, 24.) Toisaalta kasvatuskumppanuuden voidaan nähdä edistävän tasa-arvoisuutta tuottavia käytänteitä (Kekkonen 2012, 199). Toimiva kasvatuskumppanuussuhde edellyttää kasvattajien tietoista tasavertaisten suhteiden vaalimista, tietoa kumppanuussuhteen vaiheittaisesta rakentumisesta ja suhteita luovan kommunikaation merkityksestä. (Kekkonen 2012, 9.) Sen yhteiskunnallinen merkitys hallinnan välineenä voidaan nähdä positiivisena vanhemmuutta kannattelevana elementtinä (Alasuutari 2010, 196–197).

Kasvatuskumppanuus edistää lapsiryhmässä kehittyvän kasvatuseräosaamisen tuomista perheen ja vanhempien käyttöön. Kasvatuskumppanuutta voidaan kuvata kaikkien pienten lasten hoitoon, huolenpitoon, kasvatukseen ja opettamiseen osallistuvien aikuisten ja lasten yhdessä myönteisessä ilmapiirissä tekemäksi sopimukseksi siitä, mitä on hyvä elämä ja kasvu sekä lapselle hyvää merkitsevä aikuisuus. (Kekkonen 2012, 199–200.)

Kasvatuskumppanuuden toteutuminen edellyttää tietoa pikkulapsiperheistä ja heidän arjestaan. Varhaiskasvatuksen ammattilaisilta edellytetään taitoa ja tietoa tunnistaa erilaisia perherakenteita, jotta jokaisen perheen yksilölliset tarpeet tulisivat huomioiduksi. (Poikonen & Lehtipää 2009, 88) Tutkijakaksikon mukaan on tärkeää osata hyödyntää vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten erilaiset käsitykset ja näkökulmat kasvatusyhteisön voimavarana. He tuovat esiin perheiden ja vanhempien erilaiset valmiudet ja ominaisuudet kasvatuskumppanuutta tukevien toimenpiteiden kehittämisessä. He näkevät vanhempien voimaantumista edistävien tapojen kehittämisen tärkeyden. On panostettava suunnitteluun ja yhteistyön toteuttamiseen, jotta voidaan huomioida erilaisissa elämäntilanteissa olevia vanhempia sekä kasvatuksen ammattilaisia. Edellisten lisäksi tarvitaan konkreettisia toimintatapoja yhteisöllisen näkökulman vahvistamiseksi. (Poikonen & Lehtipää 2009, 88.)

Vanhempien luottamus päivähoitoon ja päivähoidon työntekijöihin rakentuu vähitellen. Työntekijöiltä edellytetään herkkyyttä nähdä lapsen ja perheiden erilaiset tarpeet. Toimivaa arkea

voidaan verrata joukkuepeliin: siinä vanhemmuus, työelämä ja päivähoito sitoutuvat yhteisen päämäärän tavoitteluun. (Rönkä ym. 2009, 274–277.) Vanhempien osallisuuden nostaminen tukisi yhteistä kasvatustyötä perheiden ja varhaiskasvatuksen välillä. Tähän vaikuttavat päivähoiton henkilökunnan yhteistyötaidot ja erilaisten perheiden kohtaamistaidot. (Rönkä ym. 2009, 290).

Päivähoitoikäisten lasten vanhemmat ovat olleet tutkimusten mukaan tyytyväisiä varhaiskasvatuspalveluihin ja kasvatusyhteistyöhön varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa. (Kekkonen 2014, 269; Poikonen & Lehtipää 2009, 80.) Kriittistä suhtautumista on saanut osakseen suuret lapsiryhmät ja henkilökunnan vaihtuvuus sekä päivähoitomaksut (Kekkonen 2014, 269; Poikonen & Lehtipää 2009, 80). Laadukas päivähoito tukee lapsen hyvinvointia, lisää vanhempien jaksamista ja tukee perheen arjen toimivuutta. (Kekkonen 2014, 258; Rönkä ym. 2009, 290.) Päivähoito on vanhemmuuden sekä työn ja perheen yhteensovittamisen kannalta mahdollisuus ja tuki. Se on kriittinen lenkki perheen ja työn yhteensovittamisessa ja vanhemmuudessa jaksamisessa. (Rönkä ym. 2009, 277; Kekkonen 2014, 258.) Epätyypillistä työaikaa tekevät vanhemmat kokevat kuitenkin, etteivät päivähoitopalvelut vastaa perheiden tarpeita. Päivähoidon aukioloajat ovat riittämättömät tai päiväkodin sijainti on liian kaukana. (Kekkonen ym. 2014, 62.)

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tässä luvussa esittelen oman tulokulmani aiheeseen. Kuvaan aihepiirin taustaa ja pyrin selvittämään mistä tutkimuskysymyksiäni juontuvat ja millaisiin näkökulmiin suuntaan tutkimustani. Vuorohoidon kunnalliset linjaukset määrittelevät varhaiskasvatuslain puitteissa, miten vuorohoito käytännössä järjestetään, ja millaisiin edellytyksiin perheet voivat sitä varhaiskasvatuspalveluna käyttää. Tutkimustehtäväni määrittelyyn vaikuttavat myös aiheesta aiemmin tehtyjen tutkimusten herättämät kysymykset sekä aiheeseen liitetty huolipuhe. Tämän luvun tarkoituksena on perustella, millaista tietoa tutkimuksellani vuorohoidosta tavoittelen, esitellä mitä tutkin ja millaisiin kysymyksiin haluan vastauksia.

Kaupunkien ja kuntien tarjoamaa varhaiskasvatuksen piiriin kuuluvaa vuorohoitoa on tutkittu sekä lasten, vanhempien että henkilökunnan näkökulmista. Tutkimuksista käy ilmi, että vuorohoidon toteuttamiselle ei ole mitään yhtenäistä mallia eikä lainsäädäntöä. Päivähoitolaki velvoittaa järjestämään hoitoa perheiden tarvitsemana ajankohtana. Kunnat ovat järjestäneet vuorohoitoa keskitetysti yhteen tai useampaan päiväkotiin kunnan koosta riippuen. Vuorohoitoa järjestetään, kun lapsi tarvitsee hoitoa päiväkotien normaalin aukiolon ulkopuolella, siis ilta kuuden ja aamu kuuden välisenä aikana ja viikonloppuisin. Monet kunnat ovat määritelleet vuorohoitoon eräitä reunaehtoja. Vuorohoidosta mainitaan, että siihen ei ole subjektiivista oikeutta, ja että vuorohoitoon ovat oikeutettuja sellaiset lapset, joiden molemmat vanhemmat ovat säännöllisessä vuorotyössä tai opiskelevat pääsääntöisesti. Hoitoajat halutaan määrääikaan mennessä kirjallisesti ja sen jälkeen mahdollisista muutoksista täytyy erikseen neuvotella. Hoitoa tarjotaan ennalta ilmoitettujen hoitoaikojen perusteella. Hoitoaikojen täytyy noudattaa vanhempien työssäolo- ja opiskeluaikoja sekä mahdollista nukkuma-aikaa. Hoidosta haku- ja hoitoon tuontiajat ovat usein määritelty sekä lapsen yhtäjaksoinen hoidossa oloaika.

Vuorohoitoa koskevissa aiemmissä tutkimuksissa on tullut esille lapsen perheen huomioimiseen liittyviä kysymyksiä. Hannuniemi (2011) tuo esiin kysymyksen, miten lapsen perhe ja koti voisi näkyä vuorohoidon arjessa. Hän pohtii lastentarhanopettajakoulutusta; onko se suunnattu varhaiskasvatuksen ideaalia silmällä pitäen ja jääkö vuorohoidon kaltainen varhaiskasvatuksen arki käsittelemättä. Lukkarin Ja Lukkarin (2013) tutkimuksen vanhemmille oli

tärkeää, että heidän arkeaan ymmärrettäisiin. Eskelisen (2015) tutkimuksessa vuorotyötä tekevien yksinhuoltajaäitien arki poikkesi lastentarhanopettajana toimivan tutkijan ennako-oletuksista muun muassa puuttuvan turvaverkon ja äitien kokeman väsymyksen suhteen. Eskelisen sanoin: ”Yllättävän vähän olin perillä päiväkodin ulkopuolelle sijoittuvasta perheiden arjesta pitkästä työurasta huolimatta”. Hän huomioi, että yhteistyöhön on syytä panostaa tulevaisuudessa. Muutaman kerran vuodessa tehdyt kyselyt eivät täytäneet tätä tarvetta, vaan tutkimukseen osallistuneet äidit halusivat tulla paremmin huomioiduiksi ja kuulluiksi lapsen tuonti- ja hakutilanteissa. Hyvänä jatkotutkimuksen aiheena Eskelinen ehdottaa sen selvittämistä, mikä päivähoidossa tulisi muuttua, jotta vanhemmat tulisivat paremmin kuulluiksi ja miksi se ei tänä päivänä toteudu.

Tutkimuksessani pyrin osaltani etsimään vastauksia lastentarhanopettajien ja perheiden yhteistyötä koskeviin kysymyksiin tutkimalla niitä eroja ja yhteneväisyyksiä, joita lastentarhanopettajien ja vanhempien kertomuksissa vuorohoidosta esiintyy. Tarkoitukseni on näiden erojen ja yhteneväisyyksien avulla löytää parempia edellytyksiä yhteistyön tekemiseen ja sitä kautta myös lasten hyvinvoinnin edistämiseen.

Jokimies (2013) kysyy, onko aikuisjohtoisuus laadukasta pedagogiikkaa. Hän arvioi myös sitä, millainen merkitys vallitsevalla toimintakulttuurilla on lasten osallisuuden toteuttamiseen. Karilan (2013, 9) mukaan vastuu toiminnan toteuttamisesta on varhaiskasvatuksen ammattilaisilla. Arjen pedagogiikan ratkaisusta muodostuu se toimintaympäristö ja -kulttuuri, jossa lapsuutta eletään. Toimintaympäristöön liittyy oleellisesti vallalla oleva puhetapa, niin sanottu asiantuntijapuhe. Se näkyy lasten hyvinvoinnista kertovassa julkikuvassa. (Siippainen 2012, 37–39.) Tässä tutkimuksessa olen kiinnostunut siitä, millaista puhetta liitetään vuorohoitoon. Leiviskän (2014) tutkimuksessa vuorohoidon perheillä koettiin olevan enemmän ongelmia kuin tavallisen päivähoidon perheillä ja se ilmeni myös lastentarhanopettajien ja erityislastentarhanopettajien huolipuheena perheistä.

Aihe on hyvin ajankohtainen ja se on herättänyt paljon keskustelua myös julkisuudessa lasten hyvinvoinnista vuorotyöläisten perheissä. Julkiseen keskusteluun liitetty huolen diskurssi koskee sekä vuorohoitoa että riskiperheitä. Tarkoitukseni on tutkia, miten vanhemmat ja lastentarhanopettajat kuvaavat vuorohoitoa, ja millaiset asiat nousevat keskeisiksi piirteiksi heidän puheissaan. Pyrin selvittämään vanhempien ja lastentarhanopettajien näkökulmien eroja ja yhtäläisyyksiä. Olen kiinnostunut tutkimaan, esiintyykö huolen diskurssi heidän puheessaan vuorohoidosta ja jos esiintyy niin, miten ja millaisten asioiden yhteydessä se ilmenee.

Tutkimuskysymykset:

1. Mitä yhtäläisyyksiä ja eroja on havaittavissa lastentarhanopettajien ja vanhempien kuvauksissa vuorohoidosta?
  - 1.1 Millaista kuvaa kasvatuksen ammattilaiset rakentavat vuorohoidosta?
  - 1.2 Millaisena vanhemmat kokevat vuorohoidon ja miten he kuvaavat vuorotyön ja perhe-elämän yhdistämistä?
  - 1.3 Millaista huolipuhetta liitetään vuorohoitoon?

6 TUTKIMUKSEN MENETELMÄOSUUS

Tässä luvussa selvitän tutkimukseni metodologisia valintoja. Esittelen tieteenfilosofisia lähtökohtia. Pyrin vastaamaan ontologisiin ja epistemologisiin kysymyksiin. Kuvailen tutkimuksentekoa koskevia valintojani: tiedonhankintaa, aineiston analyysia sekä tutkimuksen tekoon liittyviä eettisiä periaatteita sekä perustelen tutkimukseni luotettavuutta lisääviä valintojani. Tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta parantaa tutkimuksen luotettavuutta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 231).

6.1 Tutkimuksen taustasitoumukset

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus. Laadulliseen tutkimukseen on vaikuttanut monenlaiset traditiot ja määritelmät, jotka ovat esitelleet erilaisia näkemyksiä sosiaalisesta maailmasta. Laadullisen tutkimuksen keskeinen piirre on kuitenkin tutkimuksen kohteen mahdollisimman kokonaisvaltainen tarkastelu. (Mason 2002, 2–3.) Laadullisessa tutkimuksessa pyrkimyksenä on löytää tai paljastaa tosiasioita. (Hirsjärvi ym. 2010, 161.) Tutkimukseni noudattaa fenomenologis-hermeneuttista perinnettä, jossa ihminen on sekä tutkimuksen kohteena että tutkijana. Fenomenologia tarkoittaa tieteenfilosofista suuntausta, jossa korostuu ihmisen havaintoihin ja kokemuksiin perustuva tiedon tuottaminen. Hermeneutiikka korostaa merkityksiä sisältävien kokonaisuuksien ymmärtämistä ja tulkintaa. Tarkoitukseni on käsitteellistää tutkittava ilmiö eli kokemuksen merkitys. Fenomenologis-hermeneuttista perinnettä noudattaen yritän nostaa tietoiseksi ja näkyväksi sen, minkä tottumus on häivyttänyt huomaamattomaksi ja itsestään selväksi tai sen, mikä on koettu, mutta ei vielä tietoisesti ajateltu. (Laine 2007, 33; Tuomi & Sarajärvi 2003, 35.) Tässä tutkimuksessa se liittyy vanhempien ja lastentarhanopettajien jaettuun kokemukseen ja näkökulmien eriävyyteen. Hermeneuttinen tarkastelu pyrkii tulkintaan ja ymmärtämiseen. Täydellinen ymmärtäminen ei ole kuitenkaan mahdollista, vaan on osattava asettaa tulkinnallisille mahdollisuuksille saavutettavissa olevat rajat. (Varto 1992, 59.) Fenomenologisesta tai hermeneuttisesta ajattelutavasta ja tutkimusotteesta ei ole mahdollista esittää tarkkaa kuvausta, sillä siihen vaikuttavat tutkijan, tutkittavan ja tilanteen erityislaatuisuus.

Tutkijana tehtävänäni on tilannekohtaisesti arvioida, miten tulisi toimia, jotta voisin saavuttaa tutkittavien kokemukset ja ilmaisut mahdollisimman autenttisina. (Laine 2007, 33.)

Tutkimuksen tieteenfilosofisilla taustaoletuksilla muovataan tutkimuksen perustaa ja määritellään tutkimuksen tavoitteita, toteutustapoja ja tuloksia. Tieteenfilosofiset valinnat kuvaavat niitä tiedon ja todellisuuden luonteeseen liittyviä tieteellisiä maailmankatsomuksia ja ajattelutapoja, joihin tutkimukseni menetelmät perustuvat. On vaikeaa löytää yhtä pätevää käsitystä tutkimuksensa taustafilosofiaksi, mutta on hyvä olla kuitenkin tietoinen niiden sisältämistä oletuksista ja rajoituksista. (Hirsjärvi 2010, 129–130.) Tutkimuksen taustafilosofioista maailmankuvaani edustavat kriittinen teoria ja konstruktivismi. Kriittinen teoria pitää sisällään useita eri filosofioita, joille on yhteistä todellisuuden rakentuminen sosiaalisten, poliittisten, kulttuuristen, ekonomisten, eettisten ja sukupuoleen liittyvien tekijöiden kokonaisuudessa. Se, että tutkijana olen sidoksissa tutkittavaan sekä omat arvoni vaikuttavat tutkimuksen lopputulokseen, kertoo epistemologisista eli tiedon käsitteeseen ja tiedon saavuttamiseen liittyvistä uskomuksistani. Todellisuuskäsitys eli ontologia on historiallis-kriittinen tässä tieteenfilosofiassa. Tutkimustietoa saadaan dialogin avulla. Konstruktivismissa todellisuus on suhteellista eli paikallisesti ja spesifisti muodostunut. Tiedon ajatellaan muotoutuvan tutkimusprosessin aikana. Konstruktivismissa maailmassa ei nähdä olevan muuttumattomia totuuksia tai valmiiksi olemassa olevaa tietoa, vaan tieteellinen tieto ja totuus ovat tutkijan rakentamia. Tutkijana minulla on mahdollisuus saada tietoa vastavuoroisen yhteyden avulla. Löydökset ovat aina tutkijan luomia. Metodologia eli tutkimustiedonhankinta perustuu konstruktivismissa hermeneutiikkaan. (Metsämuuronen 2005, 201–202; Puusa & Juuti 2011, 13–23.) Tutkimuksen kohde ihmistieteissä on mielen muovaama maailma, jonka merkityssisällöt näkyvät ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja niitä voidaan ymmärtää vain niiden merkitysten kautta. Ihmistieteellinen metodologia liitetään hermeneutiikkaan. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 31–32.)

Laadullinen tutkimus ei tavoittele tilastollisia yleistyksiä, vaan sitä luonnehtii pyrkimys kuvata jotakin asiaa tai tapahtumaa, ymmärtää tiettyä toimintaa tai luoda teoreettinen tulkinta ilmiöstä. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on pyrkiä rakentamaan aineistosta teoreettisesti kestäviä näkökulmia. (Eskola & Suoranta 1998, 61–62.) Tutkijana joudun tekemään hyvin henkilökohtaisia valintoja ja pohdintoja käyttäessäni laadullisia menetelmiä (Eskola & Suoranta 1998, 72). Lastentarhanopettajana minulla on käsityksiä vuorohoidosta, vaikka en olekaan toiminut lastentarhanopettajana vuorohoidon ryhmässä. Lastentarhanopettajana varhaiskasvatuksen konteksti on minulle kuitenkin tuttu ja olen tehnyt yhteistyötä pienten lasten vanhempien kanssa useiden vuosien ajan eri päiväkodeissa ja koulussa. Omat käsitykseni vaikuttavat tutkimuksen rakenteeseen ja tehtävän asetteluun. Teoreettisen viitekehityksen sisällöt ilmentävät käsityksiäni

varhaiskasvatuksesta ja yhteistyöstä perheiden kanssa. Huolipuheen osalta omat kriittiset näkemykseni vaikuttavat tutkimuskysymysten valintaan.

6.2 Tutkimuksen aineisto

Aineistonkeruumenetelmänä käytin haastattelua, joka on laadulliselle tutkimukselle tyypillinen aineistonkeruumenetelmä (Mason 2002, 62). Haastattelu on hyvä tapa kerätä tietoa silloin, kun halutaan tutkia ihmisten kokemuksia ja ajatuksia. Tutkimushaastattelu on vuorovaikutustilanne, jossa tutkijan rooli on myötäillä ja ohjata haastateltavaa saadakseen mahdollisimman paljon tietoa tutkittavasta aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 74–75.) Vaikka haastattelu etenee tutkijan aloitteesta ja tutkijan ohjaamana, on huomioitava, että molemmat osapuolet, sekä tutkija että tutkittava, vaikuttavat toisiinsa. (Eskola & Suoranta 1998, 85.) Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on saavuttaa tutkittavien näkökulmat aiheeseen. (Eskola & Suoranta 1998, 16; 20; Locke, Silverman & Spirduso 2010, 183.) Aineiston avulla tutkija voi löytää myös uusia näkökulmia aiheeseen. (Eskola & Suoranta 1998, 20.) Tässä tutkimuksessa tarkoitukseni on löytää uusia näkökulmia vuorohoidon järjestämiseen ja nostaa tietoiseksi ja näkyväksi sen, mikä on jäänyt tottumuksen myötä varjoon. Toisaalta laadullisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma elää tutkimushankkeen mukana (emt. 1998, 15), joten on mahdollista, että suunnitelmani muuttuu ja tarkentuu vielä tutkimukseni kuluessa.

Ribbins (2007, 209) kuvaa tutkimushaastatteluja keskusteluiksi, joilla on tarkoitus ja tutkijan tehtävä on ohjata keskustelua sitä kohti huomioiden samalla, että haastateltaville jää vastausvapaus. Tutkimushaastattelut voidaan jakaa kahteen: strukturoituihin ja strukturoimattomiin haastatteluihin. Näiden kahden välimaastossa on vielä puolistrukturoitu haastattelu, esimerkiksi teemahaastattelu, jolloin kaikissa haastatteluissa käydään läpi samat teemat, mutta kysymysten muoto ja järjestys voivat vaihdella. (Tiittula & Ruusuvoori 2005, 11.) Mason (2002) korostaa kuuntelemisen ja kuulemisen tärkeyttä. Se, että todella kuulee ja myös muistaa, mitä haastateltava puhuu, on oleellista. Haastatellessani minun oli pyrittävä löytämään tasapaino kuuntelemisen ja puhumisen välillä sekä muistaa sen ohessa tehdä muistiinpanoja vuorovaikutustilanteesta. (Mason 2002, 74–75.)

Tässä tutkimuksessa käytin osittain teemahaastatteluja, jolloin olin miettinyt etukäteen läpikäytävät teema-alueet, mutta voin haastatellessani vaihdella käsiteltävien teemojen järjestystä ja laajuutta. Pääteemoja olivat vuorohoitokokemukset ja yhteistyö vanhempien ja päiväkodin henkilöstön välillä. Varsinaisia haastattelukysymyksiä minulla ei ollut, vain tukilista käsiteltävistä asioista. Osittain haastattelut muistuttivat tavallista keskustelua, jolloin voidaan puhua avoimesta

haastattelusta tai strukturoimattomasta haastattelusta. (Eskola & Vastamäki 2015, 29; Tiittula & Ruusuvuori 2005, 11–12.) Aihepiirin täytyy olla kaikkien haastateltavien kanssa sama, mutta teema-alueita voidaan jättää pois tai käsitellä laajemmin. Teemahaastattelun ja avoimen haastattelun välistä rajaa on vaikea määritellä. (Eskola & Vastamäki, 2015, 29–30.) Teemahaastattelu tuo tiukemmat rajat haastatteluun, joten pyrin suuntaamaan haastatteluja enemmän avoimen haastattelun suuntaan senkin vuoksi, etteivät omat ennakko-oletukseni johdattaisi keskustelua liikaa, vaan tutkittavien äänelle jäisi suurempi mahdollisuus. (ks. Eskola & Suoranta 1998, 88.) Avoin haastattelu sopii erityisesti silloin, kun eri henkilöiden kokemukset vaihtelevat paljon tai kun tutkittavia on vähän tai kyse on arkaluonteisesta asiasta ja haastattelussa vallitsee hyvä luottamuksellinen suhde. (Metsämuuronen 2005, 226.) Edellä mainitut seikat sopivat hyvin myös omaan tutkimukseeni. Tutkimukseni haastateltavista puolet oli varhaiskasvatuksen asiantuntijoita, tässä siis lastentarhanopettajia ja loput varhaiskasvatuksen asiakkaita, vanhempia, joten myös tämä seikka vaikutti haastatteluteemojen käsittelyyn.

Tutkimusaineistoni koostuu neljästä haastattelusta, joista kaksi tehtiin lastentarhanopettajille ja loput vanhemmille. Tutkimusryhmäksi valikoitui vuororyhmän henkilökunnasta lastentarhanopettajat, koska he vastaavat ryhmissään pedagogisista valinnoista ja lasten vanhemmat edustavat tutkimuksessa vuorohoidon asiakasryhmää, joilla on kokemusta vuorotyön haasteista ajatellen työn ja perheen yhdistämistä. Tutkimukseen haastatellut edustavat useampaa eri vuororyhmää ja osallistuivat haastatteluun yksityishenkilöinä. Haastateltavat löytyivät työ- ja opiskeluyhteyksieni kautta. Lapsia molemmilla tutkimukseen osallistuneilla perheillä on kaksi, joista molemmat ovat tai ovat olleet vuorohoidossa. Lastentarhanopettajilla on molemmilla yli kymmenen vuoden työkokemus, josta osa on kertynyt vuorohoidon ryhmissä. Aineiston keräsin kevään ja syksyn 2015 aikana. Haastateltavat saivat itse valita heille sopivan haastattelupaikan. Haastattelupaikan merkitys korostuu luottamuksen rakentamisessa. Sitä edistää rauhallinen, häiriötön sekä haastateltavan kannalta luonteva ympäristö. (Eskola & Vastamäki 2015, 30–31.) Haastattelut tehtiin työpaikoilla, haastateltavan luona sekä omassa kodissani.

Haastatteluissani pyrin noudattamaan Kuulan (2011, 106–107) tutkimuseettisiä ohjeita, joten vielä ennen haastatteluita kertosin tutkimukseni tarkoituksen: halusin tutkia vuororyhmän arkea, sen haasteita ja erityispiirteitä. Olen kiinnostunut nimenomaan haastateltavien kokemuksista vuorohoidon kontekstissa. Tiittulan ja Ruusuvuoren (2005, 10) mukaan tutkijan laatimat tutkimuskysymykset vaikuttavat aineistonhankinnan taustalla, joten on pyrittävä tuomaan esiin ne seikat haastatteluissa, jotka mahdollisesti ovat toimineet ohjaavina tai johdatelleet haastateltavan vastauksia. Kiinnitin huomiota kuunnellessani ja litteroidessani haastatteluja omaan hätäilyyni. Olisin voinut kuunnella ja kuulla paremmin ja tarkemmin haastateltavieni kertomaa ja sietää

enemmän hiljaisuutta ja odottaa sen myötä täydennystä ja jatkoa kerronnalle ennen kuin itse ehdotin kysymykselläni seuraavan keskustelun aihetta.

Haastatteluun osallistuvien määrän mukaan haastattelut voidaan jakaa yksilö- ja ryhmähaastatteluihin (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 12). Tämän tutkimuksen haastattelut olivat yhtä lukuun ottamatta yksilöhaastatteluja. Ainoassa ryhmähaastattelussa molemmat vanhemmat osallistuivat keskusteluun ja kertoivat myös perheenä vuorohoitokokemuksistaan. En ollut etukäteen varautunut ryhmähaastatteluun, mutta haastattelu sujui siitä huolimatta hyvin ja pystyin myös litteroidessani erottamaan haastateltavat toisistaan. Kumpikaan haastateltavista ei dominoinut keskustelua, mikä Ribbinsin (2007, 212) mukaan voi olla vaarana, kun haastateltavia on useampia samaan aikaan. Eskola ja Suoranta (1998, 94) huomioivat, että ryhmähaastattelussa voidaan saada enemmän tietoa, koska osapuolet voivat täydentää toisiaan Näin juuri toimivat minunkin haastattelemani vanhemmat. Tiittulan ja Ruusuvuoren (2005, 13) mukaan on myös oleellista huomioida haastatteluvuorovaikutusta tarkastelemalla kuka on nostanut kulloinkin käsiteltävän aiheen esille, haastattelija vai haastateltava. Haastattelujen tallentaminen mahdollisti tämän tarkastelun jälkikäteen.

Tutkimushaastattelua ohjaa tutkimuksen tavoite, joka tässä tutkimuksessa on vanhempien ja lastentarhanopettajien näkemykset vuorohoidosta. Haastattelut aloitin kertomalla itsestäni ja kiinnostuksestani vuorohoitoon minulle lastentarhanopettajana vieraana hoitomuotona. Korostin vielä ennen varsinaisen haastattelun aloittamista tutkimuseettisiä asioita, kuten anonymiteettisuoja sekä varmistin henkilön halukkuuden haastatteluun. Haastatteluja tehdessäni pyrin tunnistamaan oman roolini lastentarhanopettajana ja antaa haastateltavien kuvailla kokemuksiaan omilla sanoillaan ja käsitteillään. Joitain käsitteitä käytin keskustelun puitteissa, kuten yhteistyö vanhempien kanssa, jolloin haastattelijan ja haastateltavan näkökulmaerot kaventuvat (ks. Ruusuvuori & Tiittula 2005, 40).

Noudatin haastatteluissa osaksi kerronnallisen haastattelun tapaa puhutella, esimerkiksi ”Kerro vuorohoitokokemuksistasi”. Jos se ei tuottanut tulosta tai hämmensi vastaajaa, annoin hänelle jonkin näkökulman lähestyä asiaa, esimerkiksi millaisia eroja hän näkee vuorohoidossa verrattuna päiväryhmiin. Pyrin muuttamaan tapaan tilanteen mukaan joustavasti ja huomioimaan roolini haastattelijana.

Tienari, Vaara ja Meriläinen (2005, 123) korostavat, että haastattelijan tulee pohtia suhdettaan kuhunkin haastateltavaan sekä tiedostaa sen merkitys. Tässä tutkimuksessa pohdin, miten lastentarhanopettajat haastateltavina kokivat minut saman ammattiryhmän edustajana ja keskustelut käytiin ikään kuin samassa hengessä samalla kielellä. Toisaalta sen voi olettaa vaikuttaneen myös keskustelun sovinnaisuuteen, eli miten lastentarhanopettajan oletetaan

suhtautuvan vuorohoidosta nouseviin kysymyksiin ja haasteisiin. Vanhempien haastatteluissa ammattini saattaa vaikuttaa niin, että halutaan kertoa asioita hyvän asiakasperheen näkökulmasta. Koin keskustelut kuitenkin pääosin vapautuneiksi edellä mainituista rooleista, mutta tutkimuksen kulussa pidän mainitut asiat mielessäni ja pohdin jatkossakin niiden merkitystä analyysiin.

Haastattelujen käyttöön tutkimuksen aineistonkeruussa liittyy eettisiä kysymyksiä. Haastateltava voi myöhemmin katua, jos kokee avautuneensa liian arkaluonteisista asioista tutkijalle. Myös ehdottoman anonymiteetin turvaaminen huomioidaan nimien ja mahdollisten muiden tunnistamista edesauttavien tietojen muuttamisella tutkimusraporttiin. (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 17.) Tiedustelin vielä aina ennen haastattelun aloitusta haastateltavan suostumusta ja vapaaehtoisuutta. Kerroin, että haastattelu liittyy tulevan pro gradu -tutkielmani aineistonkeruuseen ja että haastattelua koskeva vaitiolovelvollisuus ja anonymiteetin suojausvaade koskee sekä minua että ohjaavaa opettajaani. Sen lisäksi kerroin, että osallistujalla on oikeus ilmoittaa milloin tahansa, jos ei halua osallistua tutkimukseeni. Tutkimuksen tavoitteiden kuvaamisella pyrin selvittämään tutkimukseni tarkoitusta ja rakentamaan yhteisyyttä ja luottamusta välillemme. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 24–25.)

Olin suunnitellut mahdollisia apukysymyksiä ja joitain keskusteltavia teemoja, jos eteneminen ei sujuisi pelkällä vuorohoidon kokemuksista kertomisella. Haastattelut aloitin perustiedoilla, kuten iällä, koulutuksella ja kuinka kauan oli ollut tekemisissä vuorohoidon kanssa, jotta sain keskustelut hyvin käyntiin. Haastattelut sujuivat mielestäni hyvin. Osallistujat kertoivat laajasti kokemuksistaan ja ajallisesti haastattelut kestivät 1.30h–1.45h. Pyrin pitämään mielessäni haastatteluvuorovaikukseen liittyviä seikkoja, kuten yhteisen kielenkäyttäminen, pyrkimys jaettuun ymmärrykseen käsiteltävistä asioista ja kiinnostuksen osoittaminen haastateltavan sanomisiin. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 41.) Se ei ollut vaikeaa, koska kiinnostukseni asiaan oli todella vilpitön.

6.3 Aineiston analysointi

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston analyysiin on monia mahdollisuuksia. Yhteistä niille on tiukkojen sääntöjen puuttuminen. (Hirsjärvi ym. 2010, 224.) Tuomi ja Sarajärven (2003, 93) mukaan sisällön analyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. Jotta sain aineistoni kirjalliseen muotoon, litteroin haastattelut sanasanasesti ja aloitin aineistoon tutustumisen lukemalla haastatteluja useaan kertaan. Huolellinen tutustuminen aineistoon auttaa luokittelemaan ja tyypittelemään aineistoa. Näin hahmotin eri luokkiin liitettävät

asiat. Luokittelun jälkeen aineistoa voidaan vertailla ja etsiä siitä haastateltavien esille tuomia eroja ja yhtäläisyyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 95–96.) Masonin (2002, 148) mukaan tutkimuskysymykset, tutkijan tekemät valinnat ja tulkinnat vaikuttavat aineiston käsittelyyn ja analyysiin. Aineiston lukeminen ja järjestäminen perustuvat tutkijan epistemologiseen ja ontologiseen esiyymmärrykseen siitä, mikä aineistossa nähdään tärkeäksi. Valintaani ohjasivat työni myötä lastentarhanopettajana muodostuneet käsitykset lasten vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja päiväkodin toimintakulttuurista sekä aiemmat vuorohoidosta tehdyt tutkimukset.

Laadullisen tutkimuksen aineistoa voidaan analysoida aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti. Analyysi voidaan aloittaa aineistolähtöisesti, kuten tässä tutkimuksessa, etsimällä ilmauksia, jotka liittyvät tutkimustehtävään. Analyysin edetessä tutkimuksen teoreettisesta viitekehyksestä nostetaan työtä ohjaava ajatus mukaan analyysiin. Tutkijan ajattelunkulkuun vaikuttavat siis jo aiemmin tiedetty tutkittavasta asiasta sekä aineistosta nousevat seikat. (Puusa 2011, 120.) Aineistolähtöinen analyysi aloitetaan aineiston pelkistämällä. Aineistosta valitaan tutkimuskysymysten suuntaisesti olennaisia ilmauksia, jotka kirjataan pelkistetyillä ilmauksilla. Nämä pelkistetyt ilmaukset ryhmitellään niitä yhteisesti kuvaaviin alaluokkiin. Luokittelun kriteerinä voidaan käyttää esimerkiksi tutkittavan ilmiön ominaisuutta, piirrettä tai käsitystä. Alaluokista kootaan yhteisen nimittäjän alle yläluokkia, joista muodostetaan yhteinen pääluokka. Luokittelemalla empiirinen aineisto voidaan liittää teoreettisiin käsitteisiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 111–115.)

Aineistoni analyysin aloitin etsimällä litteroidusta aineistosta ilmauksia, jotka kuvasivat lastentarhanopettajien ja vanhempien vuorohoitoon liittämiä käsityksiä ja kokemuksia. Nämä alkuperäisilmaukset listasin taulukkoon ja viereen ilmauksen pelkistetyn muodon. Lastentarhanopettajien ilmaisut kirjoitin pienaakkosin ja vanhempien suuraakkosin, jotta kykenin etsimään niistä yhteneväisyyksiä ja erilaisuuksia. Tässä vaiheessa päädyin myös yhdistämään vanhempien kertomukset yhdeksi, sen haastattelun osalta, jossa molemmat vanhemmat osallistuivat haastatteluun, koska he usein täydensivät toistensa näkemyksiä ja kertoivat yhteisestä kokemuksestaan lastensa vuorohoidosta. Seuraavassa analyysin vaiheessa keräsin yhteneväiset ilmaukset tai ilmaukset, joissa oli yhteneväisiä piirteitä vierekkäin taulukkoon ja yhdistin ne yhteiseen alaluokkaan ja nimesin sen. Luokan nimeäminen voi liittyä tutkittavan ilmiön ominaisuuteen, piirteeseen tai sen suhteeseen muita ilmiötä määrittäviin tekijöihin (Puusa 2011, 122). Huomionarvoista tässä analyysin vaiheessa on oman ajatteluni osuus, sillä tutkijana voin itse päättää tulkintani mukaan, millä perustein ryhmittelen eri ilmaisut samaan luokkaan kuuluviksi (Tuomi & Sarajärvi 2002, 103). Käytin luokitteluperusteena esimerkiksi ilmaisujen liittymistä hoitoaikoihin, lasten sopeutumiseen, lasten asumiseen, hoidon ajankohtaan tai vanhempien ja

lastentarhanopettajien vuorovaikutukseen. Tätä vaihetta voidaan nimittää myös teemoitteluksi. Teemoittelua hankaloittaa haastateltavien antamien vastausten liittyminen useampaan teemaan. (Puusa 2011, 121.)

Alaluokkia kokosin yhteen teoreettisen viitekehyksen mukaisiin yläluokkiin. Aineistolähtöisessä analyysissä teoreettiset käsitteet luodaan aineistosta, mutta teoriaohjaavassa analyysissä ne voidaan esittää jo tunnettuina ja tiedettyinä kyseessä olevasta ilmiöstä. Teorialähtöinen analyysi perustuu aikaisempaan tutkimukseen tai teoriaan, jolloin luokittelu perustuu aikaisempaan viitekehykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 115–116.) Nyt kykenin vertailemaan lastentarhanopettajien ja vanhempien käsityksiä ja kokemuksia esimerkiksi yhteistyön suhteen. Pelkästään vanhempia tai lastentarhanopettajia koskevat käsitykset ryhmittelin erikseen alaluokkiin, jotka keräsin niitä kuvaaviin teoreettisen viitekehyksen mukaisiin yläluokkiin ja yhdistäviin luokkiin. Tuomi ja Sarajärven (2002, 115) mukaan on tärkeää pyrkiä ymmärtämään tutkittavia heidän omasta näkökulmastaan koko analyysin ajan. Yläluokat yhdistin vielä pääluokkiin (TAULUKKO 1). Pääluokat sijoitin synteesimalliin kuvaamaan vanhempien työn ja lasten hyvinvoinnin välisiä yhteyksiä.

TAULUKKO 1. Aineiston analysointia: yläluokkien yhdistäminen pääluokkiin.

YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA
Sosiaalisten suhteiden vaihtuvuus	Lasten hyvinvointi
Lasten kokemus	
Yhteistyön sujuminen	Kasvatuskumppanuus
Avoimuus	
Luottamus	
Toimintakulttuuri	Varhaiskasvatusinstituutio
Vuorohoito palveluna	
Epätyypillisten hoitoaikojen toiminta	
Lastentarhanopettajan toimintaedellytykset	
Vanhemman työvuorot	Vanhemman työ
Vanhemman kokemus vuorotyöstä	
Tukiverkostot	Sosiaaliset verkostot
Vanhempien toiminta	Vanhemmuus
Vanhemman ja lapsen välinen suhde	Perhesuhteiden laatu
Perheiden kriisit	

Pääluokat voidaan yhdistää vielä teoriapohjan mukaisiin yhdistäviin luokkiin: varhaiskasvatus vuorohoidon kontekstissa, työn ja perheen kohtaaminen ja yhteistyön merkitys.

Tutkimuskysymykseeni millaista huolipuhetta liitetään vuorohoitoon etsin vastausta poimimalla aineistosta ilmaisuja, joissa korostuu huoli perheestä tai lapsesta tai yleensä vuorohoidosta. Huolipuhetta koskevat ilmaisut pelkistin erikseen ja kokosin omiin luokkiinsa huolipuheen kohteen mukaan: huoleen perheistä ja vanhemmuudesta, huoleen lapsista ja huoleen vuorohoit- ja päivähoitojärjestelmästä sekä vanhempien huoleen omasta elämäntilanteestaan. (TAULUKKO 2.) Kolme ensimmäistä koskivat lastentarhanopettajien kokemuksia ja viimeinen vanhemman kokemusta.

TAULUKKO 2. Huolipuheen pelkistettyjen ilmauksien kokoaminen alaluokkiin.

PELKISTETTY ILMAUS	ALALUOKKA
Nuoret vanhemmat eivät kannu vastuuta Eroperheitä ja kiistoja lapsista sekä sosiaalisia ongelmia Ihmiset rikkinäisiä Ulkopuoliset hakijat Vanhemmat eivät välitä rytmin puuttumisesta	Huoli vanhemmista ja vanhemmuudesta
Vuorohoidossa jokainen lapsi on tavallaan erityislapsi Lapset eivät tiedä minne mennään kun on niin monta kotia/paikkaa Lasten kotona oloaika lyhyt, uniaika lyhyt	Huoli lapsesta
Miten voisi selvittää yksinhuoltajana ilman tukiverkostoa	Vanhemman huoli elämäntilanteestaan
Lapsimäärän jatkuva lisääntyminen, jolloin resurssit eivät enää riitä ja tulee vaikutelma säilytyspaikasta	Huoli vuorohoitajärjestelmästä

Kun aineisto oli luokiteltu ja nimetty, tarkastelin kokonaisuutta suhteessa kuhunkin yksittäiseen tapaukseen. Puusa (2011) korostaa aineiston analyysin tavoitetta, mikä Laineen (2001) mukaan on tutkimuksen tavoitteiden mukaisesti olennaisen esiin nostaminen aineistosta. Tulososiossa esitän suoria lainauksia alkuperäisaineistosta, jotta aineiston rikkaus ja autenttisuus kuvastuu ja säilyy. Ne auttavat myös päättelyketjujen kuvaamista. (Puusa 2011, 123.) Sisällönanalyysillä pyritään luomaan tutkittavasta ilmiöstä selkeä sanallinen kuvaus. Sen avulla pyritään muokkaamaan aineisto tiiviiseen muotoon. Tärkeää on kuitenkin säilyttää aineiston informaatiotarkkuus. Koko tutkimusprosessin ajan olen pyrkinyt analysoimaan, tulkitsemaan ja perustelemaan valintojani. Analyysin tekoani ohjaa tutkimuksen taustateoria ja aikaisempi tutkimustieto aiheesta. (Tuomi &

Sarajärvi 2003, 98; 110.) Metsämuuronen (2005, 233) kiteyttää tutkimusaineiston järjestämistä koskevan ideologian seuraavin sanoin: ”sen perusteella tehdyt johtopäätökset voidaan irrottaa yksittäisistä henkilöistä, tapahtumista ja lausumista ja siirtää yleiselle käsitteelliselle ja teoreettiselle tasolle”. (Metsämuuronen 2005, 236.)

Olen pyrkinyt aineistoa analysoidessani järjestämään keräämäni aineiston sellaiseen muotoon, että sitä on mahdollista eritellä vastausten etsimiseksi tutkimuskysymyksiin (Eskola & Suoranta 1998, 225). Puusan (2011) mukaan kyse on aineiston analyysissä esiin nousevien merkitysten selkiyttämistä ja pohdinnasta. Tutkimusten tuloksista olisi kyettävä laatimaan synteesejä. Synteesien avulla kokoan yhteen pääseikat ja niiden avulla pyrin vastaamaan asetettuun tutkimustehtävään. Tutkimuksen päätelmiä vertaan aikaisempaan tutkimukseen ja teoreettiseen viitekehykseen. Tutkimukseni tulosten loogiset perustelut tukevat aikaisempia tutkimustuloksia, mutta pidän mielessäni Alasuutarin (1996, 123) toteamuksen, että koskaan ei ole varmaa tietoa, mutta kyseessä voi olla paras arvaus. (Puusa 2011, 124.)

6.4 Tutkimuksen eettiset valinnat ja luotettavuus

Tutkimuksen uskottavuus ja tutkijan eettiset ratkaisut ovat vahvasti sidoksissa keskenään, koska uskottavuus on osoitus hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 129.) Olen pyrkinyt noudattamaan huolellisuutta viitatessani aikaisempiin tutkimuksiin sekä teoriaosuudessa käyttämiini teoksiin ja muihin julkaisuihin. Haluan edistää tutkimukseni uskottavuutta selvittämällä valintojani koskien aineistonkeruuta ja analysointia. Pyrin myös noudattamaan erityistä huolellisuutta raportoidessani tuloksia. Luotettavuutta lisää myös aineistosta tasapuolisesti poimitut aineistolainaukset.

Tutkimuksen luotettavuutta mitattaessa voidaan käyttää useampia erilaisia mittareita ja tutkimustapoja. Tutkimuksen reliabelius kuvaa tutkimuksen toistettavuutta, millä voidaan osoittaa, että tulokset eivät ole sattumanvaraisia. Validius-käsite tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä tutkimuksessa halutaankin mitattavan. Tutkimukseni reliabeliutta vahvistan mahdollisimman läpinäkyvällä analyysin teolla. Validiteetti kuvaa sitä, kuinka hyvin olen pystynyt perustelemaan analyysin etenemisen. Edellä mainitut luotettavuuden mittausta kuvaavat termit ovat kuitenkin syntyneet määrällisen tutkimuksen parissa, joten ne eivät aina tutkijoiden mukaan sovellu parhaalla mahdollisella tavalla kuvaamaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta. (Hirsjärvi ym. 2010, 232.)

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden arviointi on osa koko tutkimusprosessia. (Eskola & Suoranta 2001, 201; Hirsjärvi ym. 2010, 232.) Olen pyrkinyt selostamaan tarkasti tutkimuksen

aikana tekemiäni ratkaisuja koskien tutkimusaineiston keräämistä ja aineiston analyysia sekä noudattamaan tieteelliselle tutkimukselle sovittuja periaatteita. Olen kuvannut seikkaperäisesti haastatteluja, niiden kestoja, paikkaa sekä omaa osuuttani haastattelijana aineiston keruuta koskevassa luvussa. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on itse koko tutkimuksen keskeinen tutkimusväline (Eskola & Suoranta 2001, 210). Olen pohtinut omaa rooliani tutkijana useaan otteeseen. Olen arvioinut ennakkokäsityksiäni lastentarhanopettajana sekä ammattiroolini vaikutusta haastateltavien kertomuksiin. Olen pyrkinyt avoimuuteen ja rehellisyyteen kaikissa toimissani sekä huomioimaan lukijan mahdollisuudet seurata tutkimukseni kulkua. Analyysiosiossa olen kertonut luokittelun perusteista, tekemistäni valinnoista ja kuvannut luokkien yhdistämistä taulukkojen avulla. Tutkimuksen tuloksia esittäessäni olen poiminut aineistostani suoria lainauksia tutkimustulosteni esittelyn tueksi. Olen pyrkinyt perustelemaan tulkintani kattavasti ja luotettavasti. Olen perehtynyt vuorohoidosta tehtyyn aikaisempaan tutkimukseen ja teorian tietoon. Esittelen muiden tutkijoiden tuloksia tutkimusprosessini eri vaiheissa ja pyrin vahvistamaan oman tutkimukseni tuloksia aikaisemman tutkimustiedon perusteella. Oma kokemukseni tutkijana on vielä vähäistä, minkä otaksun vaikuttavan myös tutkimukseni kulkuun ja tuloksiin. Kokeneempi tutkija saattaisi päätyä erilaiseen näkökulmaan ja synteysiin.

Mason (2002) tuo esiin tutkimuksen eettisenä kysymyksenä haastateltavien luottamuksen tutkijaan heidän antaessaan omat kertomuksensa tutkimusta varten. Tutkijan vastuulla on luottamuksen säilyttäminen, mikä täytyy huomioida jokaisessa tutkimuksen vaiheessa. (Kuula 2006, 64; Mason 2002, 201.) Sekä tietosuojalainsäädännön noudattamisen että hyvien tieteellisten käytäntöjen kannalta tutkimukseen osallistujien informoinnin tutkimuksen perustiedoista ja osallistujilta kerätyn tiedon käyttötarkoituksesta, olen kokenut tärkeäksi ja huomioinut omassa tutkimuksessani hyvin. (Kuula 2006, 60–61.) Tutkijana olen tiedostanut velvollisuuteni turvata tutkimukseen osallistuvien oikeudet ja hyvinvoinnin tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Tutkimustietojen luottamuksellinen käsittely ja tutkimukseen osallistuneiden pysyminen nimettöminä, ellei olla toisin sovittu, kuuluvat tutkittavien suojaan. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 128.) Nimettömyyttä olen pyrkinyt vahvistamaan muuttamalla joitakin käyttämiäni sitaatteja haastatteluista enemmän puhekielen suuntaan, jotta murre tai tapa ilmaista asiaa ei paljasta kyseisen osallistujan henkilöllisyyttä. Samasta syystä olen jättänyt nimet ja paikat tutkimuksesta pois. Näin toimimalla en ole kuitenkaan mielestäni muuttanut tutkimuksen luotettavuutta tai informaatioarvoa (ks. Kuula 2006, 112). Olen pyrkinyt tuomaan esille tutkimuksen eri vaiheita kuvatessani myös muita eettisiä valintojani koskien edellä mainittuja tutkimusentekoon liittyviä arvoja ja tapoja.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Esitän aineiston analyysin pohjalta saadut tulokset kolmessa osassa. Ensimmäisessä tarkastelen lastentarhanopettajien ja vanhempien kokemuksia vuorohoidosta. Toinen osio käsittelee tutkimuksessa esiin noussutta huolipuhetta ja kolmannessa kuvaan omaa aineistoani vanhempien työn ja lasten hyvinvoinnin välisistä yhteyksistä kertovan synteessimallin avulla, jonka olen sijoittanut vuorohoidon kontekstiin. Alkuperäislainauksissa olen merkinnyt vanhemmat koodein V1 ja V2 ja lastentarhanopettajat LTO1 ja LTO2.

7.1 Lastentarhanopettajien ja vanhempien kokemukset vuorohoidosta

Kokemukset vuorohoidosta jaoin viiteen aihealueeseen, jotka ovat lasten sijoittuminen vuorohoitoon, lasten epäsäännölliset hoitoajat, lasten hyvinvointi, vuorohoidon toimintakulttuuri ja vanhempien ja lastentarhanopettajien välinen yhteistyö.

7.1.1 Lasten sijoittuminen vuorohoitoon

Vanhempien kannalta lasten sijoittuminen vuorohoitoon on joustavaa. He kokivat saaneensa hoitopaikan vuorohoidon ryhmästä varsin nopealla aikataululla, mikä auttoi vanhemman sujuvaa sijoittumista työelämään.

”Hetki löytyi paikka, kun sait vuorotteluvapaa sijaisuuden.” (V 1)

”Viel hyvin nopeasti sain paikan.” (V 2)

Lastentarhanopettajien kannalta nopea sijoittuminen voi näyttää hallitsemattomalta lasten määrän kasvulta vuorohoidon ryhmässä. Lastentarhanopettajilla oli tunne, että he eivät voi vaikuttaa lasten määrään ryhmissä, mikä vaikuttaa vuorohoidon laatuun ja lastentarhanopettajille syntyy vaikutelma lasten säilömisestä.

”Lapset lisääntyvät koko ajan. Niitä tulee ovista ja ikkunoista sisälle, tää on säilytyspaikka, et resurssit ei kulje käsi kädessä.” (LTO 2)

Lastentarhanopettajat kokivat vuorohoidon resurssit riittämättömiksi. Lastentarhanopettajat ovat pedagogisen koulutuksen saaneita kasvatuksen ammattilaisia ja työn reunaehtojen, kuten riittävien tilojen ja resurssien määrä vaikuttaa oleellisesti tunteeseen työssä onnistumisesta. Lapsiryhmän suhdelukujen ja läsnäolo prosenttien laskeminen eivät ole silloin riittäviä arviointimenetelmiä.

”Kun on sovittuja hoitopäiviä, niin se pudottaa tietysti sitä läsnäolo prosenttia.” (LTO 2)

”Et sit vaan sanotaan, et otetaan lisää ihmisiä, mut kun seinät tulee vastaan. Et se ei enää riitä, et meitä aikuisia on tarpeeksi, vaan kun seinät, nukkumapaikat kaikki tulee vastaan jossain vaiheessa.” (LTO 2)

Varhaiskasvatuslaissa (580/2015) painotetaan pedagogiikkaa ja varhaiskasvatusta. Vuorohoidossa lastentarhanopettajilla on suunnitelmallinen ja tavoitteellinen vastuu varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumisesta tasa-arvoisesti kaikkien varhaiskasvatuksen piirissä olevien lasten kesken. Lastentarhanopettajat toivat esiin suunnittelun tarpeen myös iltapäiviin sekä suunnittelun eri-ikäisten lasten tarpeita vastaavaksi.

”et hoitopäivä on 10–18, jolloin se tekee sen haasteen, et sitä ns. toimintaa täytyy järjestää myöskin iltapäivällä” (LTO 2)

Pienryhmien koettiin olevan vielä hieman keskustelua vaativia toimintamuotoja henkilökunnan keskuudessa.

”Vielä enemmän me voitais tehdä pienryhmätoimintaa, että just niille ihan pienille omat juttunsa. Kyllähän me kokoajan tehdään niin, mutta vielä enemmän Ehkä niitä piirihetkiäkin, niin että pienet ois muualla ja isommat muualla, koska nyt kun yrität mitä tahansa sirkusta siinä järjestää, niin pienet sitten on kuitenkin siellä yää, yää. Ei me jakseta nyt. Mä oon huomannut, että se on se piirikulttuuri, mikä on ollut päiväkodeissa, niin se on pitkään ollut se sama: istutaan penkeillä ja luetaan kirjaa tai mitä tahansa, että sit ku alat hoitajille keskustelemaan, mitä jos otettaisiinkin kaksi piiriä, ihan hirveä työ ei varmaan, ei varmaan, mutta et siitä vähän aina joutuu keskustelemaan, että jos kuitenkin.” (LTO 1)

”Osa porukasta on, he ei miellä, mitä se pienryhmä tarkoittaa, että oikeastaan sitä käydään viikoittain sitä keskustelua, et jaetaan porukka. Ei pitäisi olla uusi

asia, mutta kyllä se on monelle sellainen asia, että siinä joutuu niinku, ei saa rupertella toisten kanssa, että päivät kuluu, että siinä sä oikeesti joudut tekee töitä.” (LTO 2)

Tärkeänä pidettiin lasten mukaan pääsyä päivittäiseen toimintarytmiin. Myös vanhemmat kertoivat henkilökunnan pitävän huolta lapsien osallistumisesta toimintaa.

”Jos on vähän isompi lapsi, niin toivotaan et tulis, et pääsis ylipäätään johonkin toimintoihin mukaan, niin tulis siihen yhdeksään, jos ei nyt hirveän myöhänen ole se ilta” (LTO 2)

”Hoitajat katsoo, koska lapsi on päivisin ja poimitaan niihin hommiin, ettei jää niinku hommat vajaaks” (V 1)

Karilan (2013) mukaan varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on vastuu toiminnan toteuttamisesta ja arjen ratkaisut vaikuttavat siihen, millaisiksi varhaiskasvatuksen pedagogiset ympäristöt muodostuvat.

7.1.2 Lasten epäsäännölliset hoitajat

Vanhemmat ja lastentarhanopettajat toivat esiin lapsiryhmien vaihtuvuuden lasten epäsäännöllisten hoitoaikojen vuoksi. Aineistosta tämä käy ilmi sekä lasten pitkin päivää tulemisena ja hoidosta lähtemisenä että lapsimäärien kokonaisvaihteluna.

”vaihtuvuus hoitajien ja lasten suhteen aika kova” (V 2)

”meillä tulee ja lähtee koko ajan lapsia eri aikoihin” (LTO 2)

Myös päiväkodin aikuisten vaihtuvuuteen kiinnitettiin huomiota. Lastentarhanopettajien näkökulmasta sillä oli merkitystä henkilökunnan yhteistyön ja tiedonkulun kannalta ja vanhemmat kokivat, että henkilökunnan pysyvyys olisi lasten etu.

”meidän vuorot menee miten sattuu, lasten vuorot menee miten sattuu, niin siinä pitää tosi paljon keskustella niistä asioista, et löytyy yhteiset pelisäännöt” (LTO 1)

Siippaisen (2012) mukaan vuorohoidolle on ominaista sosiaalisten suhteiden jatkuva muutos ja liikkeellä olo. Vuorohoidon toiminnassa näkyvät aikuisten ja lasten moninaiset aikataulut. Kalliala (2012) on huolissaan päiväkodeissa vallitsevasta keskeyttämisen kulttuurista. Hän näkee ylettömän joustavuuden haasteet päiväkotityön mielekkyyden syöjänä sekä lasten toiminnan intensiteetin laskuna lukuisten keskeytysten seurauksena.

Vanhemmat kertoivat lasten kyselevän ja arvuuttelevan mahdollisten leikkikavereiden paikalla oloa hoitoon tullessaan. He kertoivat myös ryhmän suurien ikäerojen haittaavan leikkitoimintaa vertaisen puuttuessa. Ulkona tilanne muuttui, koska päiväryhmistä löytyi vertaissuhteita.

”Than selvästi huomaa, että sieltä on tullut jo kavereita, sellasia kenen kanssa leikitään ja odotetaan, puhutaan ennen kuin mennään päiväkotiin, että onkohan siellä se ja se, et mä haluan leikkiä sen kanssa” (V 2)

”Lasten ikähaarukka on suuri, et ei ollut niinku sisällä leikkitoimintaa” (V 1)

Myös Hannuniemen (2011) tutkimuksessa tuli esiin, että vuorohoidossa lasten yksilölliset hoitoajat rajoittivat lasten keskinäistä vuorovaikutusta ja yhteistä toimintaa.

7.1.3 Lasten hyvinvointi

Sekä lastentarhanopettajat että vanhemmat toivat esiin lasten väsymisen. Lastentarhanopettajat huomioivat lasten väsymisen iltaa kohden pitkän hoitopäivän aikana ja loppuviikon ilmiönä. Vanhemmat näkivät väsymisen kiukutteluna, lapsen huonoina päivinä ja haluttomuutena mennä hoitoon, mutta tavallisena lapsiperhe-elämään kuuluvana.

”Ja sitten kun päivät on niin pitkiä, ei enää jakseta. Kun normaali lapsi saattaa sen päiväkotipäivän sinnitellä ja pinnistellä ja käyttäytyä, niin kun ollaan muualla kuin kotona, ollaan vähän vieraskoreita. Täällä, kun se päivä jatkuu ja jatkuu, niin eihän kukaan jaksa semmosta. Mäkin oon ite niitä iltavuoroja jonkin verran tehnyt, niin siellä jotenki paljastuu se vuorohoidon todellisuus, kun lapset itkee ja kiukuttelee.” (LTO 1)

”Varmaan joka perheessä on hankalia päiviä, et lapset ei haluis mennä hoitoon” (V 1)

Lasten hyvinvoinnista kertoi vanhempien ja lastentarhanopettajien kokemukset lasten sopeutumisesta vuorohoitoon. Haastateltavat kertoivat, että lapset sopeutuvat hyvin vuorohoidon ryhmiin. Henkilökunnalla oli kokemus varsinkin hyvin pienten lasten hyvästä sopeutumiskyvystä vuorohoitoon. Vanhemmat kuvasivat heille itselleen haasteellisen yöhoidon kuitenkin mieluisana kokemuksena heidän lapsilleen.

”Ne oli vähän semmosia ikävän oloisia, mutta lapset sopeutu tosi hyvin. Se helpotti sitä. Ne menivät tosi mielellään hoitoon, jäivät sinne ja nukkuivat hyvin” (V 1)

”Lapset kyllä sopeutuu tosi hyvin tämmöseen rumbaan” (LTO 2)

”Tommonen ihan pieni, niin se sopeutuu kaikista helpoiten” (LTO 2)

Lastentarhanopettajat ottivat huomioon lapsen hyvinvoinnin vuorohoidossa monin tavoin. He sanoivat, että lapset tarvitsevat aitoa välittämistä ja tarpeeksi sylejä. He kokivat, että kiireestä huolimatta on annettava huomiota lapsille. Lasten turvallisuuden kokemusta pyrittiin lisäämään esimerkiksi pienen aloittavan lapsen kohdalla, niin että sama hoitaja huolehtii lapsesta koko hoitovuoronsa ajan. He toivoivat, että vanhemmat kävisivät tutustumassa ryhmään lapsen kanssa ennen hoidon aloittamista. Vanhemmat toivoivat rikkonaisen elämän vastapainoksi pysyvyyttä hoitajiin ja leikkikavereihin. He olivat huomanneet, että usein sama henkilö yöpyi lasten kanssa.

”että meitä on tarpeeks antamassa syyliä”(LTO 1)

”Joka aamulla ottaa vastaan tän pienen, niin hoitaa siihen asti, kun hänen työvuoronsa on”(LTO 2)

”Toivottais et kävis vanhempien kanssa ja ilman tutustumassa”(LTO 2)

”Semmosta pysyvyyttä toivois, et kun niiden lasten elämä on muutenkin aika rikkonaista ja epäsäännöllistä, et pysyis ne samat hoitajat mahdollisimman pitkään ja olis ne samat kaverit” (V2)

”Usein oli sama henkilö yötä lasten kanssa”(V 1)

Tukiverkostot olivat tärkeitä, jos niitä oli arjen tueksi käytettävissä. Myös lastentarhanopettajat huomioivat tukiverkoston puutteen aiheuttavan lapsille pitkiä hoitovuoroja.

”Et ilman niitä ei varmaan selviäis, että mä oon tosi onnekas, et kaikilla välttämättä oo niin hyvä tilanne”(V 2)

”ja joillain ei ole sitä verkostoa, et vois isovanhemmat hakea” (LTO 2)

7.1.4 Vuorohoidon toimintakulttuuri

Lastentarhanopettajat toivat esiin vuorohoidon varhaiskasvatuksen harmaana alueena. He toivoivat yhteisiä sovittuja sääntöjä vuorohoitoon sekä selkeää sitä koskevaa lainsäädäntöä.

”että, kun päiväkodissa sulla on selkeät raamit, missä sä toimit, just niinku et lasten määrään tai no kyllä meilläkin raamit työajoissa tulee, mutta ylipäätään toiminnan ja muun suhteen. Mut ei vuorohoidossa ole semmosia, ei meil, ei täs kaupungissa ole raamitettu meille.” (LTO 2)

Tämä tuli esiin myös Palviaisen (2007) tutkimuksessa, jossa lainsäädännön avulla toivottiin raameja lasten pitkiin hoitopäiviin ja suuriin ryhmäkokoisiin. Palviaisen tutkimuksesta on jo melkein yhdeksän vuotta ja kuitenkin myös haastatteleman lastentarhanopettajat pohtivat samoja kysymyksiä valtakunnallisten vuorohoitoa määrittelevien linjausten puuttumisesta. Hyvät toimintatavat näkyivät molemmissa tutkimuksissa samankaltaisina. Joustavuus ja hetkessä työskentely nostettiin henkilökunnan hyvinä ominaisuuksina esiin.

”Et täällä tilanteet muuttuu ihan koko ajan. Et hyvätkin suunnitelmat, et ne ei milloinkaan toteudu. Et sulla täytyy olla aina takataskussa jotain, et sä pystyt tilanteen mukaan muuttumaan. Et sulla täytyy olla semmonen asenne tähän, et sun täytyy tässä hetkessä olla koko ajan.” (LTO 2)

Vuorohoidossa joustavuutta vaaditaan toiminnan suhteen, henkilökunnan työvuorojen suhteen sekä perheiden muuttuvien tarpeiden suhteen. Lastentarhanopettajat huomioivat, että perheillä on melko paljon työvuoromuutoksia. He harmittelivat joidenkin vanhempien äkkipikaisuutta ja oletusta vuorohoidosta aina auki olevana hoitomuotona. Lastentarhanopettajat olivat valmiita joustamaan, kunhan ilmoitukset tulivat ajoissa. Lastentarhanopettajien mukaan vanhemmat ymmärsivät äkkinäisiin muutoksiin liittyvät reunaehdot.

”niinku meidän työvuorolista on yksi iso suttu, kun siellä on niin paljon aina niitä muutoksia” (LTO 1)

”tää on tämmönen, jolla on erityisruokavalio, niin äiti tuo sitten kun hän on täällä päivän, ni omat ruuat” (LTO 2)

Vanhemmat näkivät joustavuuden hyvät puolet, kuten lasten hoidon järjestymisen äkkinäisten työvuoromuutosten kohdalla. Vanhemmilla oli hyviä kokemuksia jopa yöhoitoon saamisesta. Toisaalta vanhemmat halusivat pitää kiinni sovituista hoitovuoroista ja kokivat haasteelliseksi ilmoittaa muutoksista.

”että jotkut vanhemmat oli käyttäneet väärin tätä vuorohoitoa, ittelle oli semmonen pieni kynnys aina soittaakin tämmösestä muutoksesta” (V 1)

Vuorohoitoon ei ole siis ole subjektiivista oikeutta, vaan rajattu osallistumisoikeus vanhempien työvuorojen mukaan. Vanhempia veloitetaan ilmoittamaan ajoissa; noin viikkoa aiemmin tulevan viikon hoidontarve, muutoin sitä ei voida taata. Lastentarhanopettajat kokivat, että työvuorot saadaan pääsääntöisesti ajoissa. Heille oli muodostunut käsitys perheiden työviikkojen aamu- ja iltavuorojen rytmityksistä sekä kahdessa perheessä asuvan lapsen vaihtopäivästä isän ja äidin kesken.

”Me tiedetään sitten jo, et tänään on äidin viikko alkaa ja sitten perjantaina tai sunnuntaina, koska sit onkin, niin sit isän haku, et silloin on poikkeukselliset hoitoajat tai jotain muuta.” (LTO 2)

Vanhemmat kokivat haasteellisuutta oman kolmiviikkoisen työvuorolistan ja kuukausittaisten hoitopäivien määrän arvioimisen välillä. Neljännen viikon työmäärää oli vaikea etukäteen arvioida.

”Jos sulla on 18–20 päivää varattuna ja sä tarviit oikeesti vain 12, niin vähän niin kun tulee semmosta, kun sä joudut maksamaan siitä, mitä sä oot suunnitellut” (V 1)

Vanhemmat moittivat liian tiukkoja sääntöjä hakuajoissa, jonka vuoksi lasten hoitopäivien lukumäärä kasvoi. He joutuivat säätämään lasten hoitoajat työvuorojensa mukaan, vaikka aloitusaika olisi hankala ajatellen vuorohoitoryhmän aikataulua. Vuorohoidon sijainnilla oli tärkeä vaikutus arjen sujumiseen. Pitkän matkan päähän hoitoon viemisen vanhemmat torjuivat.

”ei pystytty aamulla viiden jälkeen viemään, edellisenä iltana kahdeksaan täyty viedä” (V1)

”et mä olisin vienyt sinne 30km päähän, se olisi ollut ihan älytöntä”(V 2)

Epätyypilliset hoitoajat koettiin lasten kannalta mukaviksi ja kotoisiksi. Vanhemmat kertoivat lasten pitävän viikonloppu ja iltahoidosta, koska silloin heitä huomioitiin enemmän ja toiminta oli erityistä, esimerkiksi kaupassakäyntiä ja leipomista. Omien tavaroiden, kuten satukirjojen tai dvd-elokuvien tuonnin salliminen lisäsi lasten viihtymistä. Henkilökunnan kannalta epätyypilliset hoitoajat olivat kiireettömämpiä: sai sylitellä ja olla lähellä lasta. Myös toiminnan suunnittelusta sai itse päättää. Lastentarhanopettajan toiveena oli kuitenkin sovitusta rutiineista kiinnipitäminen.

”Jos viikonloppuisin oli hiljaisempaa, lapset tykkäs ja viihty hyvin. Silloin se toiminta oli vapaamuotoisempaa ja silloin toiveet kuunneltiin ihan eri tavalla ja menttiin niinku lasten ehdoilla.” (V 1)

”Sä oot välillä pitkään yksin iltoja ja oot yksin viikonloppuna, niin sehän antaa sulle mahdollisuuden toimia aika itsenäisesti ja monet sanoo, että se on ihan kivaa aikaa.” (LTO 1)

”mutta silti sun pitää olla vahvasti osa sitä tiimiä ja sitoutua niihin yhteisiin sopimuksiin.” (LTO 1)

Myös Jokimiehen (2013) tutkimuksessa tuli ilmi vuorohoidon luonne-erot päivisin ja ilta-aikoina. Lasten osallisuuden mahdollisuudet korostuivat ilta-aikoina ja päivät olivat tiukemmin aikataulutettuja ja strukturoituja. Siippainen (2012) toteaa vuorohoidon rentouden ja kodinomaisuuden tulevan näkyviin eritoten ilta-aikoina, kun lapsia on vähemmän. Toisaalta ääriajat toimintoinen voivat hämärtää kodin ja päiväkodin rajaa.

Lastentarhanopettajat pohtivat myös omaa jaksamistaan. Jaksamista edistämään he ehdottivat toisen lastentarhanopettajan saamista vuorohoidon ryhmiin ja vaihtoehtoisten toimintamallien mahdollisuutta. Opettajat näkivät, että vuorohoito on oma maailmansa, josta päättäjillä ei ole tarpeeksi tietoa. Lisäksi he kritisoiivat ylhäältä päin johtamista ja vuorohoidolla selitelyä. He toivoivat selkeyttä yhteisiin sääntöihin ja tukijärjestelmään. Riittämättömyyden tunne ja työn arvostuksen puute söivät jaksamista. Resurssien jousto ja lähiesimiehen tuki edesauttoivat heidän työtään lastentarhanopettajina vuorohoidon ryhmässä.

”Haluaisin tehdä niinku, mä haluaisin tehdä sitä työtäni hyvin eri tavalla, mutta kun siihen ei anneta mahdollisuutta tietyllä lailla, et kyllähän me täällä pystytään toimii aika pitkälle, mut kyllä täälläkin ne vaan ne rajat tulee vastaan.” (LTO 2)

”Ajattelisin, että varsinkin vuororyhmässä olis tärkeää, et olis kaks opettajaa.” (LTO 1)

”Mulle sanotaan, et se on vuorohoidossa vähän eri juttu.” (LTO 2)

”Kaipaan ehkä edelleenkin vielä, että ihan ne kaupungin yhteisesti sovitut, niinku mitä se vuorohoito on ja miten se hoidetaan.” (LTO 1)

7.1.5 Vanhempien ja lastentarhanopettajien yhteistyö vuorohoidossa

Kasvatuskumppanuudesta tutkimuksessa kertoivat puheet yhteistyön sujumisesta, avoimuudesta, luottamuksesta ja vanhempien kunnioittamisesta. Avoimuuteen liittyivät erilaiset keskustelukulttuurista kertovat kuvaukset, kuten kasvotusten keskusteleminen, tiedonkulun merkitys luottamuksen rakentumiseen ja kysyminen epäselvissä tilanteissa sekä puhumisen ja perustelemisen merkitys.

”Meillä on niin paljon työntekijöitä, joiden kanssa he (vanhemmat) joutuvat toimimaan, oon kysynyt suoraan vanhemmilta, et saanko mä kertoa tästä muille lapsen kanssa toimijoille.” (LTO 2)

”Mä kunnioitan sitä päätöstä, minkä vanhemmat tekee.” (LTO 2)

Lastentarhanopettajat liittivät luottamuksen rakentamiseen tiedonkulun onnistumisen. He kokivat suuren työntekijöiden määrän haastavaksi luottamusta rakennettaessa ja toivat esiin luottamuksesta kertomisen tärkeyden vanhemmille. Kaikkia vanhempia he eivät edes tavanneet usein, koska lasten hoidosta haku- ja tuontiajat eivät osuneet lastentarhanopettajan työaikoihin. Tiedonkulkuun liittyi myös eroperheiden molempien vanhempien huomioiminen tasapuolisesti sekä ammatillinen suhtautuminen (vrt. Rönkä ym. 2009, Poikonen ja Lehtipää 2009).

”pyritään siihen, että tulee ne vanhemmat millä mielellä tahansa, ja niin ku ammatillinen suhtautuminen ja yritetään ymmärtää sitä vanhempaa” (LTO 1)

Kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi ovat kasvatuskumppanuutta ohjaavia periaatteita (Kaskela & Kekkonen 2006). Avoimuus ja myönteisyys edistävät kuulevan ja kunnioittavan

ilmapiirin syntymistä. Luottamus rakentuu kuulemisen ja kunnioituksen kautta. Luottamus vahvistuu ajan kanssa yhteisessä vuoropuhelussa ja kohtaamisissa. Onnistunut vuoropuhelu, dialogi, edellyttää sitoutumista yhteiseen prosessiin (Burbules 1993).

Vanhemmat kertoivat tulevansa hyvin toimeen henkilökunnan kanssa ja arvostivat tiedonkulkua, vaikka henkilökunta lasten hoitopäivän aikana vaihtui.

Molemmilla tutkittavien ryhmällä oli myönteiset ajatukset liittyen välittömään vanhemman informointiin, kun lapsi jäi hoitoon pahoilla mielin.

”Kerran nuorimmainen jäi itkemään, tuli tekstiviesti, että rauhoittui jo. Kehut annettiin siitä.” (V 1)

”Kun vanhemmille on jäänyt epäselvyyttä asiasta, ni sit joku on soittanut perään asiasta, et saada vanhemmat rauhoittuun asiassa, ettei tarte jäädä epätietoisuuteen.” (LTO 2)

Myös Spiker ym. (2011) korostavat luottamuksellisten suhteiden perheiden ja lasten hyvinvointia edistävää näkökulmaa. Poikonen ja Lehtipää (2009) näkevät, että on tärkeää kehittää vanhempien voimaantumista edistäviä toimintatapoja.

Vanhemmat kertoivat harmistuneensa, kun perheelle tiedottaminen oli jäänyt väliin ja kotona ihmeteltiin lapsen käytöstä. Vanhemmat haluavat tietoa lastensa päiväkotipäivästä ja arvostavat päivittäisiin kohtaamisiin liittyviä keskusteluja lastensa kuulumisista. (Poikonen & Lehtipää 2009.) Tässä tutkimuksessa vanhempien tiedon kaipuu tuli selkeästi esille ja myös tutkimukseen osallistuneet lastentarhanopettajat tiedostivat vanhempien tarpeen.

”aina kun haimme me ei haluttu hakea kiireellä, kun halusimme aina jutella” (V 1)

”vanhemmat haluais enemmän tietynlailla tietoo siitä päivästä” (LTO 2)

Vanhempien mielestä lasten oli helppo sopeutua vuorohoitoon, koska lapsilla ei ollut liian tarkkoja rutiineja ja he olivat tottuneet epäsäännölliseen elämään. Lastentarhanopettajan näkökulmasta rutiinit toivat turvaa ja selkeyttä lasten päiviin. Lastentarhanopettaja näki myös lasten epätietoisuuden siitä, missä päivä jatkuu hoitopäivän jälkeen tai kuka häntä milloinkin tulee hakemaan, aiheuttavan lapselle harmia.

”vanhemmille korostetaan, että täytyy tietää kuka hakee” (LTO 2)

Lastentarhanopettajat huomioivat, että vuorohoidon perheiden vanhemmat ovat hyvin nuoria ja joukkoon mahtuu useita eroperheitä. Lastentarhanopettajat näkivät epävarmuutta vanhemmuudessa ja kokivat, että erilaiset neuvomiseen liittyvät keskustelut ovat ominaisia vuorohoidon ryhmissä työskenneltäessä. Haastattelemani vanhemmat arvostivat lasten kasvatuksessa rajoja ja halusivat lapsilleen tasapuolista ja oikeudenmukaista kohtelua myös ollessaan hoidossa.

”olen todennut sen, että mieluummin niin, että pitää ne rajat kuin, että niillä ei olis niitä rajoja” (V 2)

”se oli varmaan helppo rangaistuksen kohde sinänsä, että kun toinen nauttii, niin se meni varmaan perille, mutta se ei vaan mennyt meidän ajattelumaailmaan” (V 1)

Lastentarhanopettajalle vuorotyön haasteet saattoivat näyttäytyä niin, etteivät vanhemmat välittäneet niihin puuttua, mutta kokemusta oli myös vanhempien yrityksistä niitä järjestää. Lastentarhanopettajat olivat huolissaan lasten pitkistä päivistä ja lyhyistä lepoajoista kotona. Lastentarhanopettajat toivat esiin, että he halusivat kuitenkin kunnioittaa perheen päätöstä. Vanhemmat kertoivat, että hoitovuorot suunnitellaan lapsen kannalta ja usein vain toinen vanhemmista on lasten kanssa kotona vapailla. Arjessa on monenlaisia haasteita, koska molemmat ovat vuorotöissä. Arjen rytmi täytyisi suunnitella niin, ettei myöskään itse väsyisi. Vanhemmat kokivat olleensa töissä perheyrytyksessä, jossa vain nopeasti kerrottiin kuulumiset. Myös tulevaisuutta ennakoitiin ja pohdittiin, etteivät koulujen aikataulut sopisi enää vuorotyön kanssa yhteen. Molemmat tutkimuksessa mukana olleet perheet kokivat epätyypilliset työajat lasten ja vanhempien kannalta hankaliksi ja raskaiksi ja aikoivat vaihtaa tai olivat jo vaihtaneet työaikansa päivätyöhön. Osasyynä he esittivät myös koulujen aikataulut ja lasten harrastamismahdollisuudet.

”En tiedä onko se mun kannalta vai molempien kannalta varmaan ihan kaikkien kannalta ois mukavampaa, että ois enemmän aikaa yhdessä. Mä kaipaen säännöllisyyttä siihen työaikaan jo ittelekin” (V 2)

”Sit huomattiin, et kaks henkilöä samassa taloudessa vuorotöissä, niin ei tule toimimaan pitkän päälle” (V 1)

Vanhemmat olivat väsyneitä vuorotyön fyysisyyden ja yövuorojen vuoksi. Lasten ollessa kotona ei voinut taata levon mahdollisuutta. Heillä oli huono omatunto lasten yöhoidon vuoksi. He pohtivat,

mitä muut mahtoivat ajatella, kun he olivat kotona lepäämässä lasten ollessa hoidossa. Oli vanhemmalta kysyttikin, miten voit olla erossa lapsistasi isän hoitoviikkojen ajan.

”Välillä tuntu, kun heräät ja käyt hakemassa lehden, et mitä muut ajattelee, et mä olen täs hereillä ja lapset on päiväkodissa. Ei kukaan sitä tiennyt olenko nukkunut kaksi tuntia vai kuusi tuntia.” (V1)

”kun moni kysyy, miten sä pystyt olee erossa kaksi viikkoa aina lapsistas?” (V 2)

Lastentarhanopettaja oli sitä mieltä, että vanhempien ei tarvitse kokea huonoa omatuntoa, sillä lapset saavat päiväkodissa parhaan mahdollisen hoidon. Vanhemmat arvostivat päiväkodin hoitoa ja henkilökuntaa ja osaltaan kokivat jäävänsä paitsi monesta lapseensa liittyvästä asiasta.

”vanhempien ei tarvi kokea huonoa omatuntoa, siit et ne menee mihin vuorokauden aikana tahansa töihin, et ne tietää ja luottaa siihen, et me annetaan se paras mahdollinen hoito niiden lapsille” (LTO 2)

”se kaikki, mistä jäämme paitsi, koska joudumme käymään työssä” (V 1)

Sekä vanhemmat että lastentarhanopettajat huomioivat, että lapset ovat välillä enemmän hoidossa kuin kotona.

”moni meidän lapsista on enemmän läsnä täällä kuin kotona” (LTO 2)

”Lapset viettää kumminkin niin ison ajan päivähoitossa, niin me koetaan, et päiväkodin hoitajat on sijaisvanhempia” (V 1)

Molemmat osapuolet olivat sitä mieltä, että lasten hyvinvointi heijastuu vanhempiin.

”Jos lapsella on hyvä olla, niin vanhemmillakin on hyvä olla”(V 2)

”kun vanhemmat huomaa, et lapset täällä voi hyvin, vaikka ois kurjat pelisäännöt ja täällä on hyvät ihmiset” (LTO 1)

7.2 Lastentarhanopettajien ja vanhempien kertomuksissa esiintyvä huolipuhe

Huoli jakaantui neljään osaan: huoleen perheistä ja vanhemmuudesta, huoleen lapsista ja huoleen vuoro- ja päivähoitojärjestelmästä sekä vanhempien huoleen omasta elämäntilanteestaan. Näistä kolme ensimmäistä koskivat lastentarhanopettajan kokemuksia ja viimeinen vanhempien.

7.2.1 Huoli perheistä ja vanhemmuudesta

Lastentarhan opettajat kokivat, että nuoret vanhemmat eivät kanna vastuuta, mikä näkyy muutenkin yhteiskunnassa. Huolta herättää vanhemman välittämisen puute ja itsekeskeisyys.

”tietylainen mikä mun mielestä näkyy yhteiskunnassa muutenkin, kun näitä nuoria ihmisiä tässä, vähän semmonen, et ei oo niin kun millään kauhean väliä ja semmonen, että minä itse, niin kyllä semmonen tietyllä lailla näkyy noissa nuorissa vanhemmissa” (LTO 2)

Huolta lastentarhanopettajissa herätti eroperheiden suuri määrä ja eroperheiden lapsiin liittyvät kiistat.

”perheissä on paljon kurjia tilanteita, suurin osa on eroperheitä ja paljon kiistellään lapsista, lasten kustannuksella” (LTO 1)

”semmosia arempia juttuja nousee pinnalle, kun ihmisten elämät on aika semmosia ihmiset on aika rikkinäisiäkin” (LTO 1)

”Paljon nuoria vanhempia, jotka eronnu yllättävän paljon” (LTO 2)

Lastentarhanopettajat kantoivat huolta vanhempien välinpitämättömyydestä lasten hyvinvointiin liittyvistä asioista, kuten pitkistä hoitopäivistä ja lyhyistä kotona oloajoista. Koettiin, että vanhemmat tarvitsivat paljon apua ja neuvoja ihan perusasioihinkin.

”he tarvii vähän enemmän siihen vanhemmuuteen tukea ja siihen niinku semmosiin aika perusasioihinkin ja, että välillä tuntuu, että me jutellaan aika ei aina ite huomaakaan, miten ehkä itsestään selvistä asioista välillä sitten keskustellaan, niin kun he sitten tarvii sitä apua” (LTO 1)

”Mä en tiedä onko se sitten tää vuorohoito, en mä tämmösiä keskusteluja ole päiväkodissa käynyt” (LTO 2)

Mietolan ja Lappalaisen (2005) instituutioihin kohdistuvassa tutkimuksessa tarkasteltiin kasvatuksen ammattilaisten rakentamaa kuvaa lapsuudesta ja nuoruudesta. Päivähoidon ammattipuheessa käytettiin termejä ”erityislapsi” ja ”huonon elämänhallinnan perheet”. Ongelmat paikannettiin koteihin ja perheisiin.

7.2.2 Huoli lapsista

Lastentarhanopettajat olivat huolissaan lapsista, jotka eivät enää tieneet minne milloinkin mennään hoitopäivän jälkeen, kun on olemassa niin monta mahdollisuutta. He toivat esiin myös hakijoiden suuren määrän ja heidän ulkopuolisuuden lapsen elämässä. Lastentarhanopettajat odottivat, että vanhemmat myös itse kiinnittäisivät enemmän huomiota lapsen riittävään lepoaikaan kotona.

”et kun sitten on lapsia, jotka sanoo, että mihin mä tänään meen. Et kun he ei enää tiedä, et kun on isän koti ja äidin koti ja äidin uuden poikaystävän koti ja mummun koti ja papan koti” (LTO 2)

”et lapsi on täällä ensin 10 tuntia ja sit hänet haetaan. Joku ulkopuolinen ihminen hakee hänet ja vie hetkeksi johonki. Ja sit hän käy hetken nukkumassa kotona ja tulee aamulla takaisin” (LTO 2)

”hoitopäivä päättyy 22.30, tulee aamulla 5.30, äidille ei tullu mieleenkään et se vois olla jotenkin hankala systeemi lapselle” (LTO 1)

Vuorohoidon lapsista todettiin, että jokainen on tavallaan erityislapsi. Vastaavia huomioita on tehnyt Leiviskä (2014). Hänen tutkimukseensa osallistuneet lastentarhanopettajat ja erityislastentarhanopettajat kokivat, että vuorohoidon lasten ja perheiden tuen tarve on valtava vanhempien työn kuvan vuoksi.

7.2.3 Huoli vuorohoitojärjestelmästä

Huoli vuorohoitojärjestelmästä kohdistui lapsimääriin ja resursseihin, jolloin varhaiskasvatuksen mahdollisuudet vähenivät ja syntyi vaikutelma säilytyspaikasta. Lasten epäsäännöllinen hoitoaika vaikuttaa tukipalveluiden saantiin.

”tää on vähän niin kun säilytyspaikka, et resurssit ei kulje käsi kädessä lapsimäärään nähden” (LTO 2)

”erityislastentarhanopettajan palveluita hankalampi hyödyntää” (LTO 1)

Myös Mietolan ja Lappalaisen (2005) haastattelemat lastentarhanopettajat toivat esiin rajalliset mahdollisuutensa toimia tavoitteidensa ja arvojensa mukaisesti. He viittasivat instituutioiden käytänteisiin.

7.2.4 Vanhempien huoli elämäntilanteestaan

Vanhemmat olivat huolissaan omasta pärjäämisestään ja jaksamisestaan. He toivat esiin, että ilman tukiverkostoa he eivät selviäisi.

”jos ei ois isovanhempia tai sisaruksia apuna tai ei ois sitä isää lähetyvillä tai ei ois ketään sellasta tukiverkostoa, niin mitäs sitten? Mitä sä pystyt tekee, jos sulla on työvuoro sinne yö kahteen asti? Niin sä olisit aika avuton siinä vaiheessa” (V2)

Eskelisen (2015) tutkimuksessa vuorotyötä tekevät yksinhuoltajaäidit kokivat omien vanhempiensa tuen ja lastenhoitoavun ensisijaisen tärkeäksi voimavaraksi omalle jaksamiselleen.

7.3 Synteesimalli

Vanhemman työn voimavaratekijöihin ja vaatimuksiin vaikutti tässä tutkimuksessa vanhemman kokemus vuorotyöstä. Vanhemmat kokivat vuorotyön raskaana ja haasteellisena arjessa. Sellaisen rytmin rakentaminen, ettei itse väsyisi, on vaativaa vanhemmille. Vanhemmat kokivat, että kaksi vuorotyöläistä ei sovi samaan perheeseen. Lasten harrastukset ja kouluun siirtyminen vaativat perheiden mielestä päivätyön.

”Sit huomattiin, et kaks henkilöä samassa taloudessa vuorotöissä, niin ei tule toimimaan pitkän päälle.” (V1)

”Kun itsekin teki katkeamatonta vuorotyötä ja siinä oli yks pitkä vapaa välissä: lepopäivä ja kolme vapaata, mutta välillä jotenkin, jos elämä oli hyvinkin raskas, työ oli hyvin fyysistä, niin ei välttämättä sekään vapaa riittänyt siihen, että ois palautunut. Et sit, kun meni ensimmäiseen aamuvuoroon niitten vapaitten jälkeen, niin oli kyllä aika väsynyt.” (V1)

”mutta se, että sitten kun se koulu alkaa, niin et on se pysyvyys ja, et saadaan olla kaikki sitten siinä samassa” (V2)

Vanhemmuutta kuormitti huono omatunto lasten hoidossa olosta öisin sekä omasta lepoajasta päivisin. Lasten viihtyminen hoidossa sekä lasten mieluinen kotiinlähtö vähensivät murehtimista. Vanhemmat kaipasivat tietoa lastensa päivittäisistä kuulumisista. Vanhemmat tiedostivat jääneensä paitsi osasta lasten elämää työssäolon vuoksi, mutta luottivat päiväkodin henkilökunnan antamaan

hoitoon. Vanhemmat tarvitsivat tietoja ja neuvoja, mutta toisaalta heillä oli rajat ja rutiinit käytössään arjessa.

”Se oli ehdottoman positiivista, että jos lapsi menee hoitoon, niin se jää mielellään sinne. Koska se tarkoittaa sitten, että kun sä teet työtä, niin sä pystyt keskittymään siihen työntekoon, etkä murehdi sitä, että kauankohan se itkee sen jälkeen vai onkohan se rauhoittunut lainkaan.” (V1)

”Hoitajatkin sanoo, että ihana nähdä, että aina kun sä tuut, ne on niin innoissaan, että kun mä tuun ja kai me sitten niin vähän kuitenkin loppupeleissä vietetään aikaa yhdessä, niin ne sitten nauttii siitä, että ne pääsee kotiinki.” (V2)

Lasten hyvinvointia arvioidaan tässä tutkimuksessa vanhempien ja lastentarhanopettajien kertomuksien pohjalta. Lapset sopeutuivat hyvin vuorohoitoon. Pitkät hoitopäivät ja -viikot väsyttivät. Lapsille oli tärkeä tietää hakijasta sekä mihin hoitopäivän jälkeen mennään. Sosiaalisten suhteiden vaihtuvuus oli ominaista vuorohoidossa.

”Sen huomaa lapsista, kun ollaan pitkää päivää ja loppuviikkoa kohden ne rupee olee jo sit väsyneitä lapset siihen, et on aamusta iltaan oltu hoidossa.” (LTO2)

”Lapset on sopeutuneet yllättävän hyvin .Oli oikeastaan ihan sama herääkö ne päiväkodissa vai kotona.” (V1)

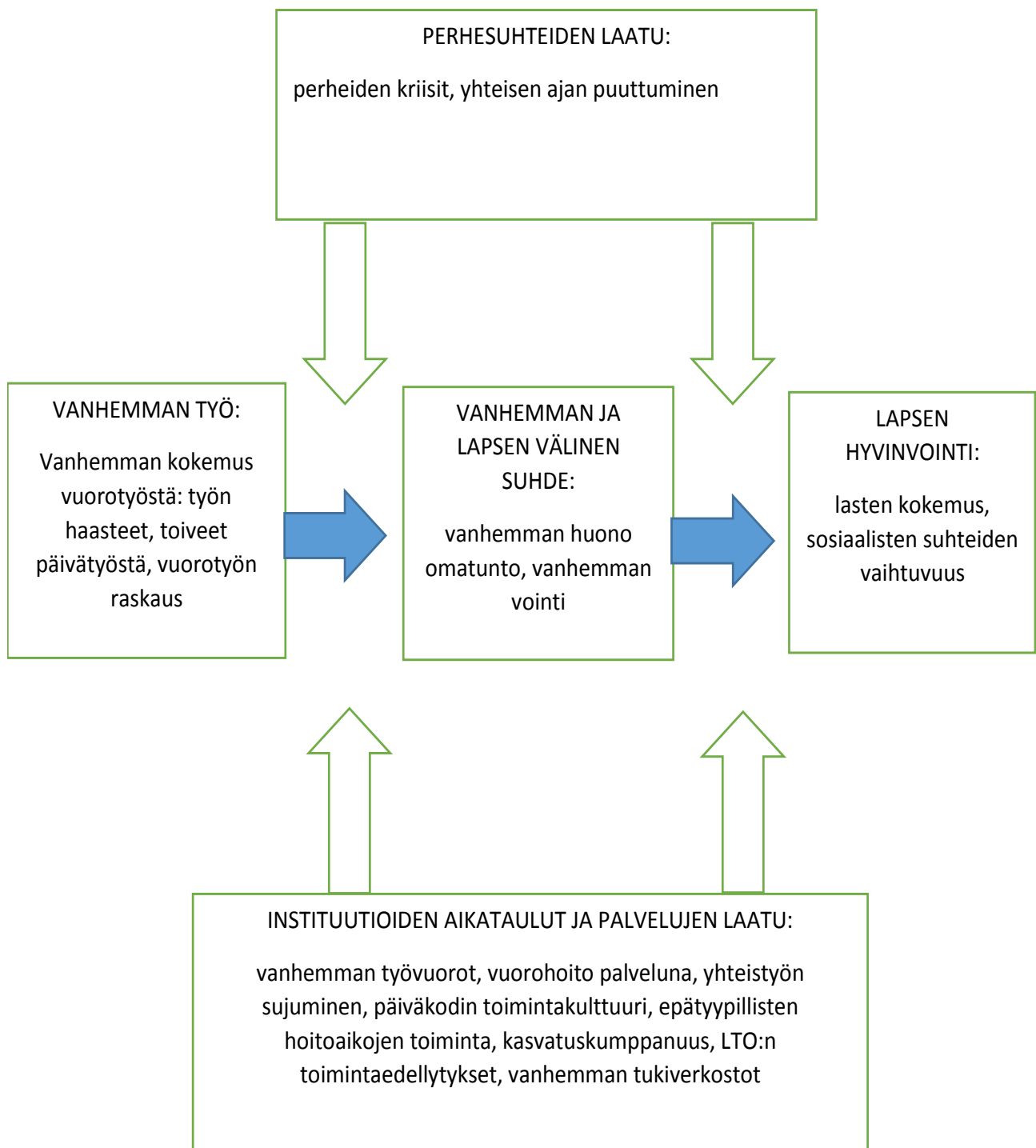
Perheen sisäisiä kuormittavia tekijöitä olivat yhteisen ajan puuttuminen ja perheiden mahdolliset kriisit.

”Me oltiin periaatteessa töissä tämmösessä perheyriyksessä. Me kerrottiin vaan yhtäkkiä sit kuulumiset miten lapsilla on menny ja sit toinen lähti. Monta kertaa tapahtu, et vaihto tapahtu toisen työpaikalla.” (V1)

”se oli kaoottista aikaa. Se on mennyt ihan sumussa.” (V2)

Vanhempien työvuorot määrittelevät lasten hoitopäivien pituudet ja määrän sekä hoitoon tulo- ja lähtöajankohdan. Varhaiskasvatusinstituution puitteisiin luetaan toimintakulttuuri, vuorohoito palveluna, epätyypillisten hoitoaikojen toiminta sekä lastentarhanopettajan toimintaedellytykset. Yhteistyön sujuminen, avoimuus ja luottamus kertoivat kasvatuskumppanuudesta. Tukiverkostot ovat perheen sosiaalisen verkoston tuoma apu ja tuki perheille. Nämä yhdessä muodostavat perhe-elämää raamittavan kokonaisuuden.

Olen yhdistänyt Rönkän ym. (2005) kehittämän synteesimallin vanhempien työn ja lasten hyvinvoinnin välisistä yhteyksistä vuorohoidon kontekstiin (KUVIO 2).

KUVIO 2. Synteesimalli vanhempien työn ja lasten hyvinvoinnin välisistä yhteyksistä vuorohoidon kontekstissa.

8 POHDINTA

8.1 Tulosten tarkastelu

Tutkimuksen vanhemmat luottivat vuorohoidon henkilökuntaan, mikä tuli vahvasti esiin vanhempien haastatteluissa. Vanhemmat kokivat, että vuorohoidon tiivis työyhteisö, hyvä henki ja hyvät tyypit sekä läheisyys vanhempien ja hoitajien välillä edesauttoivat lasten sopeutumista ja yhteistyötä vanhempien kanssa. He luottivat hoitohenkilökunnan huolehtivan siitä, että lapsi osallistuu tasapuolisesti toimintaan. Luottamus korostui erään vanhemman verratessa hoitajia sijaisvanhempiin, koska lapset viettävät niin ison ajan elämästään päivähoitossa. Myös elämäntilanteen vaikeutuessa luottamus päivähoitajan henkilökuntaan tuli esiin. Vanhemman ja kasvattajan välisessä luottamuksessa on olennaista, että vanhempi voi luottaa kasvattajan toimivan niin, että lapsi saa myönteisiä kokemuksia varhaiskasvatuksessa (Kekkonen 2012, 185).

Mielestäni vanhempien osoittama luottamus on arvokas lähtökohta yhteistyölle ja yhteisymmärrykselle. Lastentarhanopettajana se sai minut ajattelemaan, kuinka luottamuksenarvoista työtä teemme päiväkoteissa – se ei ole pelkkä klisee, vaan tosiasia. Vuorohoidossa luottamuksen merkitys ehkä vielä korostuu, koska lapset saattavat olla hoidossa pitkiä jaksoja kerrallaan. Myös epätyypilliset hoitoajat tuovat erityisyyttä hoitosuhteeseen, kuten tässäkin tutkimuksessa tuli esiin. Näitä ovat muun muassa päiväkodin rutiineista poikkeavan toiminnan ja kodinomaisuuden lisääntyminen silloin. Yöksi hoitoon jääminen on sekä lapsille että vanhemmille ”iso juttu”, jolloin mielestäni luottamuksen merkitys vahvistuu entisestään.

Opetushallituksen luonnoksessa varhaiskasvatussuunnitelman 2017 perusteista huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön lähtökohdaksi on kirjattu luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyössä tulisi huomioida perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyö on vuorovaikutteista ja edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstön aktiivisuutta, aloite voi tulla myös huoltajilta. (Vasu2017 luonnos 11.4.2016)

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten vanhemmat ja lastentarhanopettajat kuvaavat vuorohoitoa ja millaisia eroja ja yhteneväisyyksiä on havaittavissa heidän kuvauksissaan. Tutkimuksessa voidaan todeta, että molemmat osapuolet pitivät vuorohoitoa erittäin tarpeellisena

ja hyvänä palveluna perheille. Vuorohoitoa kuvattiin joustavaksi, mikä ilmenee myös muista vuorohoitoa koskevista tutkimuksista. Lastentarhanopettajien kokemuksen mukaan joustavuus näkyy henkilökunnan ominaisuuksissa reagoida muuttuviin tilanteisiin työvuorojen vaihdoksia myöten. Vanhemmille joustavuus merkitsi nopeaa hoitopaikan saantia ja mahdollisuutta joustavasti vaihtaa lasten hoitoaikoja tarpeen vaatiessa. Vuorohoitoryhmissä joustavuus saattaa kostautua henkilökunnan väsymisenä ja riittämättömyydentunteen kokemuksena.

Tutkimuksen lastentarhanopettajat kaipasivat lainsäädännöllistä tukea vuorohoidon toiminnan toteuttamiseen. Selkeiden toimintamallien ja ohjeiden puuttuminen koettiin epävarmuustekijäksi, joka vaikutti työssäjaksamiseen. Vuorohoidon erityisyys tuli esiin myös Opetushallituksen järjestämässä Missä mennään varhaiskasvatus? -tilaisuudessa huhtikuussa 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistamiskeskustelun yhteydessä haluttiin tietää koskeeko tuleva normitus vuorohoitoakin, mikä kertoo osaltaan vuorohoidon maailmasta. Samassa tilaisuudessa opetusneuvos Alila mainitsi vuorohoidon kysymysten tulevan käsittelyyn varhaiskasvatuslain toisen vaiheen aikana. Lainsäädännöllinen ohjeistus olisi kaivattu tekijä vuorohoidon toimintaa kehitettäessä ja sillä olisi merkitystä myös varhaiskasvatuksen yhdenvertaiseen toteutumiseen.

Vuorohoidossa lasten hoitoaikojen epäsäännöllisyydestä johtuen vanhempien työvuorot näyttelevät suurta osaa. Niiden perusteella varmistetaan henkilökunnan paikallaolo ja riittävyys kaikkina vuorokaudenaikoina. Vanhemmille taas kolmenviikon työvuorolistat ja kuukauden hoitomaksujaksot aiheuttivat vaikeuksia arvioida kuukausittain tarvittavien hoitopäivien määrää. Hoitomaksut määräytyvät varattujen hoitopäivien mukaan. Liian vähäiseksi mitoitettu hoitopäivien määrä kuormittaa perhettä ja vaatii paljon erityisjärjestelyjä ja työvuoromuutoksia, jotka kostautuvat vanhempien väsymisenä.

Varhaiskasvatuksen perusteet 2017 luonnoksessa kuvataan toimintakulttuurin merkitystä varhaiskasvatuksen toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Yhteisön toimintakulttuuria tulee kehittää ja tarvittaessa muuttaa. Luonnoksessa korostetaan toimintakulttuurin vaikutusten pohdintaa ja sen ei-toivottavien piirteiden tunnistamista ja korjaamista. Tämä edellyttää toiminnan taustalla olevien arvojen, tietojen ja uskomusten ymmärrystä sekä niiden arviointia. (Vasu2017 luonnos 1.4.2016, 21–22.) Uusi varhaiskasvatuslaki painottaa pedagogiikkaa ja lapsen oikeutta varhaiskasvatukseen. Tutkimukseni lastentarhanopettajat olivat huolissaan resurssien riittämättömyydestä ja kuvailivat vuorohoidon olevan välillä lasten säilytyspaikka. Lastentarhanopettajan puheesta välittyi toive kahdesta opettajasta ryhmässä ja kokemuksesta, että ei kykene tekemään työtään haluamallaan tavalla. Vastauksista välittyi myös ajatus vuorohoidon erityisasemasta tai paremminkin poikkeusasemasta. Uuden lain hengen mukaisen oikeuden

suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen varhaiskasvatukseen tulisi olla mahdollista toteuttaa myös vuorohoidon puolella. Roos (2016) tuo esiin lasten osallisuudesta puhuessaan väljemmän toimintakulttuurin mahdollisuudet. Voisiko suunnittelun painopisteen siirtämisellä yksittäisten toimintahetkien suunnittelusta pedagogisesti monipuolisen toimintaympäristön suunnitteluun vaikuttaa vuorohoidossa varhaiskasvatuksen laatuun? Kaikki lapset hyötyisivät osallisuuden mahdollistavasta toimintakulttuurista, joka ei ole sidoksissa mihinkään kellonaikaan tai tiettyyn toimintahetkeen.

Lastentarhanopettajat kantoivat huolta perheistä ja vanhemmuudesta. Huolipuhe liittyi yhteiskunnan ja elämäntapojen muutoksiin. Kuten Mietolan ja Lappalaisen (2005) tutkimuksessa, niin tässäkin tutkimuksessa huoli paikantui perheisiin ja kasvatusinstituution omia käytäntöjä ei kyseenalaistettu. Suomalainen yhteiskunta tarjoaa kaikille lapsille mahdollisuuden liittyä erilaisiin hoiva-, kasvat- ja koulutusinstituutioihin, joiden tarkoitus on jo sinänsä toimia tukijärjestelminä ja tasa-arvoisen lapsuuden mahdollistajina (Kallio, Korkiamäki & Häkli 2014, 10). Neitolan mukaan varhaiskasvatuksen hyvät vaikutukset on todistettu monissa tutkimuksissa. Eniten varhaiskasvatuksesta hyötyvät lapset, joilla on muita huonommat elinolot tai joilla on erityisen tuen tarpeita. (Tikkanen 2016, 24–25.) Varhaiskasvatuksen valtakunnallisten perusteiden on tarkoitus yhtenäistää varhaiskasvatuksen laatua ja siten edistää myös koulutuksellista tasa-arvoa.

Myönteistä tunnistamista, joka perustuu käytännön kentillä syntyneeseen näkökulmaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen, voitaisiin hyödyntää myös varhaiskasvatuksessa. Työmenetelmän tai toistettavan ajattelumallin sijaan siinä on kyse näkökulmasta, asenteesta ja toimimisen tavasta. Tarkoitus on tehdä vallitsevan käytännön tukitoimet näkyviksi ja perustella niiden merkitystä. Myönteisen tunnistamisen peruseriaatteiden mukaan jokaisella ihmisellä on oikeus ja mahdollisuus hyvinvointiin ja tyydyttävään elämään tilanteestaan ja taustastaan riippumatta. Myönteisen tunnistamisen lähtökohtana voitaisiin varhaiskasvatuksessakin nähdä juuri ihmisen oikeus tulla ymmärretyksi tavalla, joka on sopiva hänen rakentavan itsekäsityksensä kanssa. Tällöin vahvistaisimme perheiden edellytyksiä selviytyä, jos elämä on tavanomaista haastavampaa ja edistäisimme niiden perheiden hyvinvointia, joilla ei ole erityisiä vaikeuksia. (Kallio ym. 2014, 18.) Tavoitteeksi voisi asettaa saada ne varhaiskasvatuksen hyvät käytännöt näkyviksi, joissa myönteisen tunnistamisen toimintatavat ja periaatteet ovat jo olemassa. Kallion ym. mukaan kyse on näkökulman tiedostamisesta ja sanallistamisesta (Kallio ym. 2014, 25).

Suomalaisella varhaiskasvatuksella on kansainvälisesti katsottuna hyvä maine. Päiväkodeissa annettu varhaiskasvatus on korkeatasoista, mutta hyviä käytäntöjä ja osaamista ei vielä jaeta riittävästi, jotta niistä pääsisivät kaikki lapset nauttimaan. (Roos 2016, 160.) Tässäkin

tutkimuksessa lastentarhanopettajat kokivat vuorohoidon harmaana alueena, josta puuttuivat yhteiset säännöt ja toimintamallit. Keski-Suomen OHOI -hanke on esimerkki tavasta etsiä ja jakaa hyviä toimintamalleja ja kehittää yhdessä myös uusia tapoja toimia vuorohoidon ryhmissä. Kritiikkiä voisi kohdentaa vallitseviin puhetapoihin ja löytää samaan aikaan sekä toimintatapoja kyseenalaistava että tulevaisuuteen rakentavasti suhtautuva asenne. Pyrkimys hyvään lapsuuteen sisältää myös lapsen kokemuksen hyvästä lapsuudesta. Se tarkoittaa vuorovaikutuksen ja osallisuuden näkökulman vahvistamista. Lapset kuitenkin viihtyvät hyvin päiväkodissa. (Roos 2016, 160.)

Lasten päivittäisten kokemusten jakaminen on tärkeää kasvattajien ja huoltajien välillä. Kannustavat ja lapsen kehitystä sekä oppimista myönteisesti kuvaavat viestit ovat osa sitä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa huoltajien osallisuudella on erityinen tehtävä, jotta lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi turvataan. Huoltajille osoitetaan myös osallisuuden mahdollisuus suunniteltaessa toimintaa ja tavoitteita kasvatustyölle. Yhteisistä kasvatustyöhön liittyvistä arvoista, näkemyksistä ja vastuista keskusteleminen kuuluvat yhteistyöhön. (Vasu2017, 13.) Vanhemman osallisuuden mahdollistaminen voisi huonon omatunnon tilalle tuoda kokemuksen arvokkaasta vanhemmuudesta ja täysipainoisesta osallisuudesta lapsen elämään vuorotyöstä huolimatta. Kokemus lapsen hyvästä elämästä ja aito kuulluksi tuleminen vahvistavat vanhemmuutta. Myönteisyys synnyttää lisää myönteisyyttä ja tunnetta tulleen hyväksytyksi vanhempana.

8.2 Jatkotutkimus ehdotuksia

Minua kiinnostaa, miten vuorohoitoa tullaan ohjeistamaan tulevissa varhaiskasvatussuunnitelmien paikallisissa suunnitelmissa. Miten lainsäädännön linjaukset huomioidaan vuorohoidon kontekstissa varhaiskasvatuksen tavoitteiden osalta? Varhaiskasvatuslain mukaan muun muassa varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa kaikille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuslaissa painottuu pedagogiikan merkitys ja samalla lastentarhanopettajan pedagoginen vastuu. Pedagogiikan painottuminen vaatii laaja-alaista osaamista varhaiskasvatuksessa. Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta, johon sisältyy myös kyky käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla (Opetushallitus 2016). Pedagogiikkaan painottuva varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Miten vuorohoidossa suunnitelmallinen ja tavoitteellinen varhaiskasvatus tavoittaa kaikki siihen osallistuvat lapset hoitoajankohdasta riippumatta? Käsitykseni mukaan toiminta pohjautuu vielä usein aikasidonnaisiin tuokioihin ja

toiminnan suunnittelun mallina on perinteinen päiväkotirutiini. Samaan asiaan liittyy henkilökunnan sitoutuminen pedagogiseen tavoitteelliseen toimintaan sekä koulutuksen tuoma osaaminen. Vuorohoidossa epätyypillisinä hoitoaikoina on useimmiten työvuorossa lastenhoitajat, joiden koulutuksessa pedagoginen osaaminen ei ole ollut painopisteenä. En halua aliarvioida kenenkään osaamista, vaan nimenomaa haluan kiinnittää huomiota varhaiskasvatustilanteiden toteutumiseen ja vuorohoidon huomioimiseen omana erityislaatuisena hoitomuotona. Siippaisen (2012) tutkimuksessa ilmeni kuinka vuorohoidossa sijaiset voivat joutua työskentelemään jopa lapsiryhmän ainoana aikuisena. Myös silloin tulisi varhaiskasvatustilanteiden toteutua, koska sijaisten tarve on tavanomaista.

Toinen kiinnostava jatkotutkimusaihe on myönteisten toimintatapojen etsiminen varhaiskasvatustilanteiden ympäristöistä. Miten varhaiskasvatustilanteiden ammattilaiset toimivat jo niin, että lapset ja perheet tulevat tunnistetuiksi myönteisellä tavalla? Millaisia arjen toimintamalleja löytyy varhaiskasvatustilanteiden arkiympäristöistä? Ammatillisissa vuorovaikutussuhteissa osapuolten roolit muodostuvat tietynlaisiksi tilanteen ja toiminnan mukaan. Työntekijän vuorovaikutustaidot toimivat reunaehtona ja toisaalta mahdollisuuksien luojana, sille mitä keskusteluissa tapahtuu. Hyviä ammatillisen vuorovaikutussuhteen tunnusmerkkejä ovat tasavertaisuus ja avoimuus. Ammatillisiin vuorovaikutussuhteisiin liittyy myös valtaa, joka liittyy tietoon. Varhaiskasvatustilanteiden ammattilaisilla on omaan koulutukseensa perustuvaa tietoa ja sen myötä asiantuntijavaltaa. Ammatillisia suhteita kuvaa asymmetrisyys. (ks. Alasuutari 2010.) Tässä tutkimuksessa lastentarhanopettajien puheessa esiintyi huolen diskurssi, joka kohdistui lapseen ja perheeseen. Toisaalta vanhemmat olivat varsin tyytyväisiä vuorohoitokokemuksiin ja yhteistyöhön henkilökunnan kanssa, joten voidaan otaksua, että myönteisen tunnistamisen taidot ovat olemassa, mutta ne vain täytyisi saada näkyviin riskejä korostavan ilmapiirin sijaan.

LÄHTEET

Alanen, L. 2009. Johdatus lapsuudentutkimukseen. Teoksessa L. Alanen & K. Karila (toim.) *Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta*. Tampere: Vastapaino, 9–30.

Alasuutari, M. 2009. Kasvatusinstituutiot lapsuuden rakentajina. Teoksessa L. Alanen & K. Karila (toim.) *Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta*. Tampere: Vastapaino, 5–69.

Alasuutari, M. 2010. *Suunniteltu lapsuus. Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitossa*. Tampere: Vastapaino

Alasuutari, M. & Alasuutari, P. 2011. Sinun lapsesi ei ole sinun. Yksilöllisten varhaiskasvatussuunnitelmien taustat, tavoitteet ja käytäntö. Teoksessa M. Satka, L. Alanen, T. Harrikari & E. Pekkarinen (toim.) *Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta*. Tampere: Vastapaino, 29–60.

Blom, R. & Melin, H. 2006. Työn ja perheen jännite. Teoksessa I. Järventie, M. Lähde & J. Paavonen (toim.) *Lapsuus ja kasvuympäristöt – tutkimuksen kuvia*. Helsinki: Yliopistopaino, 219–241.

Burbules, N. 1993. *Dialogue in teaching. Theory and practice*. New York: Teacher College Press.

Eerola-Pennanen, P. 2009. Sörnäisten kansanlastentarhan lapset – Modernin lapsuuden pioneerit. Teoksessa L. Alanen & K. Karila (toim.) *Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta*. Tampere: Vastapaino, 32–53.

Eskelinen, K. 2015. ”Enemmän sitä, et joku kysys äidiltäki et miten sen päivä on menny” Vuorotyötä tekevien äitien arki ja lasten päivähoito. Tampereen yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Eskola, J. & Vastamäki J. 2015. Teemahaastattelut: opit ja opetukset. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: Bookwell Oy, 27–44.

Hannuniemi, T. 2011. Kurkistus lapsen arkeen vuorohoidossa. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 3.10.2014.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/28606/kurkistu.pdf?sequence=1>

Harrikari, T. 2008. Riskillä merkityt. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 87. Helsinki: Hakapaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: T-Print.

Häkli, J., Kallio, K.P. & Korkiamäki, R. Johdanto. Teoksessa J. Häkli, K.P. Kallio & R. Korkiamäki (toim.) Myönteinen tunnistaminen. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisu 90, Kenttä.

Jallinoja, R. 2006. Perheen vastaisku: Familistista käännettä jäljittämässä. Helsinki: Gaudeamus.

Jokimies, E. 365 päivää lasten osallisuutta - mahdollisuudet ja käytännöt vuorohoidossa. Jyväskylän yliopisto. Varhaiskasvatustieteen Pro gradu -tutkielma. Viitattu 3.10.2014.
<https://jyx.jyu.fi/.../URN%3ANBN%3Afi%3Ajyu-201306071917.pdf?>

Julkunen, R., Nätti, J. & Anttila, T. 2004. Aikanyrjähdys. Keskiluokka työn puristuksessa. Tampere: Vastapaino

- Kalland, M. 2011. Päivähoito kiintymyssuhdeteorian valossa. Teoksessa J. Sinkkonen & M. Kalland (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOY pro Oy, 147–172.
- Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoitossa. Helsinki: Gaudeamus
- Kallio, K. P. 2010. Missä lapsuus tapahtuu? Teoksessa K. P. Kallio, A. Ritala-Koskinen & N. Rutanen (toim.) Missä lapsuutta tehdään? Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 105. Helsinki: Yliopistopaino, 215–228.
- Kallio, K. P., Korkiamäki, R. & Häkli, J. 2015. Myönteinen tunnistaminen – näkökulma hyvinvoinnin edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Teoksessa J. Häkli, K.P. Kallio & R. Korkiamäki (toim.) Myönteinen tunnistaminen. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisu 90, 9–36.
- Karila, K. & Nummenmaa, A. R. 2006. Kasvatusvuorovaikutus ja yhteisöllinen työkuultuuri. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A.R. Nummenmaa & H. Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 34–50.
- Karila, K. 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A.R. Nummenmaa & H. Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 91–110.
- Karila, K. 2009. Lapsuuden tutkimus ja päiväkotien toiminta. Teoksessa L. Alanen & K. Karila (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere: Vastapaino, 249–262.
- Karila, K. 2013. Ammattilaissukupolvet varhaiskasvatuksen pedagogiikan toteuttajina ja kehittäjinä. Teoksessa K. Karila & L. Lipponen (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino, 9–29.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kekkonen, M., Rönkä, A., Laakso, M-L., Tammelin, M. & Malinen, K. 2014. Lapsiperheet 24/7-taloudessa. Teoksessa J. Lammi-Taskula & S. Karvonen (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Tampere: Juvenes Print. Suomen Yliopistopaino Oy, 52–71.

Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoiton diskursiivisilla näyttämöillä. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Viitattu 12.10.2015. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66856/978-951-44-8708-8.pdf?sequence=1>

Kinnunen, U. & Mauno, S. 2002. Työ ja perhe-elämä vanhempien ja lasten näkökulmasta. Teoksessa A. Rönkä & U. Kinnunen (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 30–50.

Kinnunen, U., Malinen, K. & Laitinen K. 2009. Työn ja perheen yhteensovittaminen: perheiden kokemuksia ja ratkaisuja. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: WS Bookwell Oy, 125–148.

Kivijärvi, S., Rönkä, A. & Hyväluoma, J. 2009. Vanhemmuus arjessa: neuvottelua, hässäköitä ja hassuttelua. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: WS Bookwell Oy, 47–68.

Komi, T. 2013. Elinikäinen oppiminen alkaa varhaiskasvatuksesta. Lastentarha 1/13, 10–12.

Korhonen, M. 2006. Sukupolven merkitys vuorovaikutussuhteissa. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. R. Nummenmaa & H. Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy, 51–69.

Kuivakangas, J. 2002. Kuuluuko ääni, löytyykö keinot? Lähtökohtia lasten pahoinvoinnin tarkasteluun. Teoksessa A. Rönkä & U. Kinnunen (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 4–13.

Kullman, K., Strandell, H. & Haikkola, L. 2012. Lapsuuden muuttuvat tilat. Näkökulmia lapsuuteen 2000-luvulla. Teoksessa H. Strandell, L. Haikkola & K. Kullman (toim.) Lapsuuden muuttuvat tilat. Jyväskylä: Bookwell,

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Laine, T. 2007. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva: WS Bookwell Oy, 28–45.

Lainiala, L. 2010. Perhepolitiikan uudet tuulet. Perheen paluu. Perhebarometri. Väestöntutkimuslaitoksen katsauksia E39. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy.

Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2004. Ulottuvuuksina aika ja elämänvaiheet. Teoksessa M. Salmi & J. Lammi-Taskula (toim.) Puhelin, mummo vai joustava työaika? Työn ja perheen yhdistämisen arkea. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy, 29–39.

Lasten päivähoito 2013- Kuntakyselyn osaraportti. Tilastoraportti 16/2014. Helsinki: THL

Leiviskä, K. 2014. Vuorohoidon henkilöstön kokemuksia ammatillisesta identiteetistään ja osaamisestaan. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Locke, L.F., Silverman, S.J. & Spirduso, W.W. 2010. Reading and Understanding Research. 3. painos. Thousand Oaks: Sage

Lukkari, A. & Lukkari, A. 2013. ”Musta tuntuu, että näille lapsille on rutiini se, mikä muiden silmissä näyttää epäsäännölliseltä.” Narratiivinen tutkimus vuoropäivähoidossa olevien esiopetusikäisten pedagogisen hyvinvoinnin toteutumisesta varhaiskasvattajien ja vanhempien kokemana. Lapin yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Lämsä, T. 2009. Monta ikkunaa lapsen maailmaan: lapsitietämys aikuisten havaintoina ja lasten kertomuksina. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: WS Bookwell Oy, 89–124.

Malinen, K., Dahlblom, T., Peltoperä, K. & Rönkä, A. 2016. Osaamista ja hyvinvointia vuorohoidon henkilöstölle. Lastentarha 2, 22–23.

Malinen, K. & Rönkä, A. 2009. Mihin aika riittää? Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen, & T. Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: WS Bookwell Oy, 179–202.

Mason, J. 2002. Qualitative researching. London: SAGE Publications.

Mauno, S. & Kinnunen, U. 2005. Perhemyönteinen organisaatiokulttuuri ja henkilöstön hyvinvointi. Teoksessa U. Kinnunen, T. Feldt & S. Mauno (toim.) Työ leipälajina. Työhyvinvoinnin psykologiset perusteet. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 265–286.

Mercieca, D. & Mercieca, D. P. 2013. ”How early is early?” Or ”How late is late?” – thinking through some issues in early intervention. Educational Philosophy and Theory 46 (8), 845–859.

Metsämuuronen J. 2005. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 3. laitos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Mietola, R. & Lappalainen, S. 2005. ”Hullunkurisia perheitä”. Perheen saamat merkitykset kasvatuksen kentällä. Teoksessa T. Kiilakoski, T. Tomperi & M. Vuorikoski (toim.) Kenen kasvatus? Kriittinen pedagogiikka ja toisinkasvatuksen mahdollisuus. Tampere: Vastapaino, 112–136.

Nikula, T. & Kääntä, L. 2011. Luokkahuonevaikutuksen tutkimus. Teoksessa P. Kalaja, R. Alanen & H. Dufva (toim.) Kieltä tutkimassa: tutkielman laatijan opas. Helsinki: Finn Lectura, 49–67.

Nummenmaa, A. R. 2006. Kasvattajien yhteisö ja kasvatuskulttuuri. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. R. Nummenmaa & H. Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 19–33.

Opetushallitus 2016, Vasu 2017.

Viitattu

8.6.2016. http://www.oph.fi/download/176017_uudistuvat_varhaiskasvatussuunnitelmat1.pdf

Palviainen, T. 2007. ”Karuselli pyörii, lapset siinä hyörii” Tutkimus vuorohoidon arjesta henkilöstön näkökulmasta tarkasteltuna. Jyväskylän yliopisto. Varhaiskasvatustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 3.10.2014.

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18211/URN_NBN_fi_jyu-2007587.pdf?sequence=1

Perheet 24/7 – tutkimuksen tuloksia. Viitattu 12.12.2015.

https://www.jamk.fi/globalassets/tutkimus-ja-kehitys--research-and-development/tki-projektien-lohkot-ja-tiedostot/perheet-24_7/41266_perheet_24-7_raportti.pdf.

Perusopetuslaki. Viitattu 12.4.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Pietilä-Hella, R. 2010. Esikoisäitien ja -isien perhevalmennusprosessi Espoon uudentyyppisessä perhevalmennuskokeilussa. Diakonia ja ammattikorkeakoulujulkaisuja A Tutkimuksia 29.

Poikonen, P-L. & Lehtipää, R. 2009. Päivähoidon ja kodin jaettu kasvatustehtävä: kasvatuskumppanuus perheen voimavarana. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: WS Bookwell Oy, 69–88.

Puusa, A. & Juuti, P. 2011. Tieteenfilosofisista kysymyksistä laadullisen tutkimuksen näkökulmasta. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimustavan valintaan. Vantaa: Hansaprint, 11–28.

Puusa, A. 2011. Laadullisen aineiston analysointi. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimustavan valintaan. Vantaa: Hansaprint, 114–125.

Ribbins, P. 2007. Interviews in educational research: conversations with a purpose. Teoksessa A.R.J. Briggs & M. Coleman (toim.) Research methods in educational leadership and management. 2. painos. London: Sage, 207–223.

Roos, P. 2016. Mitä kuuluu? Lapsen kertomukset ja osallisuus päiväkotiarjessa. Vaasa: Waasa Graphics Oy.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä Gummerus Kirjapaino Oy, 22–56.

Rönkä, A., Kinnunen, U. & Sallinen, M. 2005. Lapset, vanhempien työ ja perheen arki. Teoksessa U. Kinnunen, T. Feldt & S. Mauno (toim.) Työ leipälajina. Työhyvinvoinnin psykologiset perusteet. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 287–310.

Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. 2009. Pikkulapsiperheiden arjen paletti. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: WS Bookwell Oy, 11–22.

Rönkä, A., Malinen, K., Sevon, E., Kinnunen, U., Poikonen P-L. & Lämsä, T. 2009. Arki elämäalueiden leikkauspisteessä: johtopäätökset ja ehdotuksia perheiden arjen tukemiseksi. Teoksessa A. Rönkä, K. Malinen & T. Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: WS Bookwell Oy, 273–296.

Salmi, M. 2004. Arkielämä kokoaa yhteen työn ja perheen. Teoksessa M. Salmi & J. Lammi-Taskula (toim.) Puhelin, mummo vai joustava työaika? Työn ja perheen yhdistämisen arkea. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy, 11–28.

Salmi, M. 2004. Joko – tai vai sekä – että: työn ja perheen suhde korkeakoulutetuilla. Teoksessa M. Salmi & J. Lammi-Taskula (toim.) Puhelin, mummo vai joustava työaika? Työn ja perheen yhdistämisen arkea. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy, 113–128.

Salmi, M. 2004. Teesejä työn ja perheen yhteensovittamisen tulevaisuudesta. Teoksessa M. Salmi & J. Lammi-Taskula (toim.) Puhelin, mummo vai joustava työaika? Työn ja perheen yhdistämisen arkea. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy, 173–184.

Satka, M. 2011. Varhainen puuttuminen lapsuuden ja nuoruuden riskien hallinnoimisena. Teoksessa M. Satka, L. Alanen, T. Harrikari & E. Pekkarinen (toim.) Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Tampere: Vastapaino, 61–94.

Siippainen, A. 2012. ”Se tietynlainen vapaus että lapset tietää että koko talo on tyhjä” Vuorohoidon joustavat sukupolvisuhteet. Teoksessa E. Pekkarinen, K. Vehkalahti & S. Myllyniemi (toim.) Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorten elinolot – vuosikirja 2012. Helsinki: Unigrafia Oy, 116–127.

Sinkkonen, J. 2013. Pienelle lapselle vuorohoito voi aiheuttaa hylätyksi tulemisen tunnetta. Viitattu 14.9.2015
http://yle.fi/uutiset/sinkkonen_pienelle_lapselle_vuorohoito_voi_aiheuttaa_hylatyksi_tulemisen_tunnetta/6922437

Sosiaali- ja terveysministeriö 2013. Lapsi ja perhepolitiikka Suomessa. Viitattu 11.4.2015.
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=6511570&name=DLFE-25719.pdf.

Spiker, D., Hebbler, K. M. & Barton, L. R. 2011. Measuring Quality of ECE Programs for Children with Disabilities. Teoksessa M. Zaslow, I. Martinez-Beck, K. Tout & T. Halle (toim.) Quality Measurement in Early Childhood Settings. Washington D.C: Brookes Publishing, 229–256.

Strandell, H. 2012. Lapset iltapäivätoiminnassa. Koululaisten valvottu vapaa-aika. Tallinna: Raamatutrukikoda.

Strazdins, L., Korda, R. J., Lim, L., Broom, D. H. & D`Souza, R. M. 2004. Around-the-clock: parentwork schedules and children`s well-being in a 24-h economy. *Social Science & Medicine* 59 (7), 1517–1527.

Strazdins, L., Clements, M. S., Korda, R. J., Broom, D. H. & D`Souza, R. M. 2006. Unsociable work? Nonstandard work schedules, family relationships and childrens well-being. *Journal of Marriage and Family* 68 (2), 394–410.

Suhonen, A-S. & Salmi, M. 2004. Kahden kauppa: puolison merkitys. Teoksessa M. Salmi & J. Lammi-Taskula (toim.) Puhelin, mummo vai joustava työaika? Työn ja perheen yhdistämisen arkea. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy, 74–88.

Suhonen, A-S. & Salmi, M. 2004. Yksin vastuussa arjesta. Teoksessa M. Salmi & J. Lammi-Taskula (toim.) Puhelin, mummo vai joustava työaika? Työn ja perheen yhdistämisen arkea. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy, 89–96.

Tammelin, M. & Rönkä, A. 2014. Lapsiperheen arki ja 24/7 – talous. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Tammelin, M. 2009. Identifying Finnish Dual-Earner Families' Work-Family Time Strategies. Teoksessa P. Koistinen, L. Mósesdóttir & A. Serrano Pascual (toim.) Emerging Systems of Work and Welfare. Bruxelles P.I.E. Peter Lang, 233–254.

Tienari, J., Vaara, E. & Meriläinen, S. 2005. Yhteisyyden rakentuminen haastattelussa. Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 103–124.

Tiittula, L. & Ruusuvuori, J. 2005. Johdanto. Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 9–21.

Tikkanen, T. 2016. Tukien pienikin ponnistaa. Opettaja (7) 2016, 24–25.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Varhaiskasvatuslaki 580/2015. Viitattu 12.11.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150580>.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Viitattu 3.12.2015.
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>

Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Tampere: Tammer-Paino Oy